

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE SOSYAL GÜVENLİĞİN KOORDİNASYONU

T.C.
SOSYAL GÜVENLİK KURUMU BAŞKANLIĞI
Yayın No: 52

AVRUPA BİRLİĞİ'NDE
SOSYAL GÜVENLİĞİN KOORDİNASYONU

Ankara, 2013

T.C.
SOSYAL GÜVENLİK KURUMU BAŞKANLIĞI
Yayın No: 52

www.sgk.gov.tr

abdid@sgk.gov.tr

Her türlü hakkı Sosyal Güvenlik Kurumu'na aittir.

Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

ISBN: 978 - 605 - 86447 - 3 - 1

Ankara, Őubat 2013

Tasarım - Baskı: Altınyaprak Matbaacılık Ltd. Őti.
Tel: 0312 384 44 02

Bu kitap, bilgilendirme amacıyla hazırlanmış olup, Sosyal Güvenlik Kurumu'nun resmi görüşlerini yansıtmamaktadır. En son 30 Haziran 2012 tarihine kadar açıklanan veriler dikkate alınarak hazırlanmıştır.

Kitaba Katkı Verenler

Harun HASBİ, Dr. Fazıl AYDIN, Varol DUR, Zeynep GÜNDER, Mehmet Turgay EROL, Ümit KOCADAŞ, Hüseyin Olcay TAZE, Hilal ASLAN, Fatih TÜRKOĞLU

SUNUŞ

Sosyal güvenlik sistemleri, bazı temel prensipler dışında, ülkelerin ihtiyaçları doğrultusunda toplumsal yapıları, kültürleri ve ekonomik durumlarına göre şekillenirler. AB içerisinde de sosyal güvenlik sistemleri ve uygulamaları ülkeden ülkeye büyük farklılıklar göstermektedir. Bu nedenle AB düzeyinde sosyal güvenliğe ilişkin olarak uygulanan müktesebat, ülkelerin sosyal güvenlik sistemlerini yakınlılaştırmak ya da harmonize etmekten ziyade Ortak Pazarın temel sütunlarından olan serbest dolaşım ilkesinin düzenli işleme için gereken önlemleri almak amacını taşımaktadır.

Bu çerçevede, Birlik hukukunda sosyal güvenlik olgusuna bakış; sosyal güvenlik haklarının koordinasyonu noktasında yoğunlaşmış, Avrupa'da bütünleşme hareketlerini takip eden süreçte göçmen işçilerin sosyal güvenlik hakları, üye ülkeleri bağlayacak şekilde düzenlenen ilk alanlardan olmuştur. İlerleyen zaman ve değişen koşullar çerçevesinde bu alanı düzenleyen tüzüklerde revizyonlar yapılmış ya da tüzükler yenileriyle değiştirilmiştir.

Tüzükler çerçevesinde, bir üye devletten, bir diğerine çalışmak için giden kişiler ve bunların aile bireylerinin sosyal ve sağlık sigortası bakımından haklarının korunması amacıyla; sürelerin birleştirilmesi, uygulanacak mevzuatın belirlenmesi, yardımların ödenmesinde ikamet şartının kaldırılması ve ilgili idareler arasında işbirliğinin sağlanabilmesi gibi ilkeler ayrıntılı biçimde düzenlenmiştir. Günümüzde, AB üyesi ülkeler arasında sosyal güvenlik açısından çok geniş bir kapsamda, elektronik veri değişimini de içerecek biçimde koordinasyon sağlanabilmektedir. İlerleyen süreçte sosyal güvenliğin temel ilkelerine dair bağlayıcı bir düzenleme hedeflediğinin işaretlerini veren Avrupa Komisyonu için koordinasyonun sağlıklı işleyişi büyük önem taşımaktadır.

AB'ye üyelik sürecinde Kurumumuz, doğrudan sorumlu ve yetkili kuruluş olduğu Sosyal Güvenliğin Koordinasyonu Müktesebatına ilişkin olarak yaptığı çalışmalar ve yürüttüğü projeler ile AB Komisyonu tarafından yayınlanan ve ülkemizin AB'ye uyum sürecini değerlendiren İlerleme Raporlarında yer almıştır. Kaydedilen ilerlemelere Komisyonun dikkat çektiği Raporlarda, kurumsal kapasite artışının da altı çizilmiştir. Müzakerelerin İkinci Faslı olan "İşçilerin Serbest Dolaşımı"nın içinde yer alan Koordinasyon Müktesebatına uyum kapasitesi, Kurumumuzun çalışmalarıyla ciddi biçimde yükselmiş, faslın açılışı sonrasında bu alandaki çalışmaların hızla tamamlanmasına imkan verecek bir seviyeye getirilmiştir.

Kurumumuzun AB uyum sürecinde üzerine düşen görevi yerine getirdiğinin bir göstergesi olarak hazırlanan bu kitap için özverili ve yoğun bir çalışma sürdüren Strateji Geliştirme Başkanlığı, AB ve Dış İlişkiler Daire Başkanlığına içtenlikle teşekkür eder, eserin tüm okuyucular için yararlı olmasını dilerim.

Fatih ACAR
Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanı
ve
Yönetim Kurulu Başkanı

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	iv.
------------------	-----

BÖLÜM I KİŞİLERİN SERBEST DOLAŞIMI

1. BİRİNCİL HUKUK KAYNAKLARI.....	5
1.1. Paris Antlaşması.....	5
1.2. Roma Antlaşması.....	6
1.3. Lizbon Antlaşması.....	8
2. İKİNCİL HUKUK KAYNAKLARI.....	11
2.1. 1612/68 Sayılı Tüzük.....	12
2.2. 2004/38 Sayılı Direktif.....	14
3. AVRUPA ADALET DİVANI KARARLARI.....	19

BÖLÜM II SOSYAL GÜVENLİK KOORDİNASYON TÜZÜKLERİNİN TARİHÇESİ

1. 3/58 ve 4/58 SAYILI TÜZÜKLER.....	24
2. 1408/71 SAYILI AET KONSEY TÜZÜĞÜ ve 574/72 SAYILI UYGULAMA TÜZÜĞÜ.....	27
2.1. Kişisel Kapsam.....	28
2.2. Maddi Kapsam.....	29
3. AVRUPA BİRLİĞİ SOSYAL GÜVENLİK MEVZUATINI ÜÇÜNCÜ ÜLKE VATANDAŞLARINA YAYGINLAŞTIRAN 859/2003 SAYILI KONSEY TÜZÜĞÜ.....	30

BÖLÜM III 883/2004 SAYILI SOSYAL GÜVENLİK KOORDİNASYON TÜZÜĞÜ ve 987/2009 SAYILI UYGULAMA TÜZÜĞÜ

1. 883/2004 SAYILI SOSYAL GÜVENLİK KOORDİNASYON TÜZÜĞÜ.....	36
1.1. Kişisel Kapsam.....	36
1.2. Maddi Kapsam.....	38
1.3. Koordinasyona İlişkin Temel İlkeler.....	39
1.3.1. Eşit Muamele İlkesi.....	40
1.3.2. Gerçeklerin Benzeşmesi İlkesi.....	41

1.3.3. Sürelerin Birleştirilmesi İlkesi.....	42
1.3.4. İkamet Şartından Vazgeçme İlkesi (Yardımların İhraç Edilebilirliği İlkesi).....	42
1.3.5. İyi Yönetim ve İşbirliği İlkesi.....	43
1.4. Uygulanabilir Mevzuatın Belirlenmesi.....	43
1.4.1. Görevlendirme.....	45
1.4.2. İki veya Daha Fazla Ülkede Faaliyet Gösterme.....	47
1.5. Çeşitli Sigorta Kollarına Uygulanacak Özel Hükümler.....	49
1.5.1. Hastalık, Analık ve Benzeri Babalık Yardımları.....	49
1.5.2. İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları Yardımı.....	54
1.5.3. Ölüm Ödenekleri.....	57
1.5.4. Malullük Yardımları.....	58
1.5.4.1. Malullük Yardımı Kapsamı.....	59
1.5.4.2. İş Kazaları ve Mesleki Hastalıklardan Kaynaklanan Malullük Aylıklarının Sınıflandırması.....	60
1.5.4.3. Malullük Aylıklarına İlişkin Diğer Konular.....	60
1.5.4.3.1. Riskin Gerçekleşmesini Takiben Sigorta Talebinde Bulunulması.....	60
1.5.4.3.2. Aylık Hak Taleplerinin İşleme Konması – Temasa Geçilen Kurumun Rolü.....	60
1.5.4.4. Malullük Seviyesinin Tespit Edilmesi.....	61
1.5.4.5. Malullük Halinin Ağırlaşması.....	61
1.5.4.6. İkili Koordinasyon ve Aylık Hesaplama Sistemi.....	62
1.5.4.7. Malullük Yardımlarının Yaşlılık Yardımlarına Çevrilmesi.....	63
1.5.5. Yaşlılık ve Ölüm Aylıkları.....	64
1.5.5.1. Yaşlılık Aylıkları.....	64
1.5.5.1.1. Yaşlılık Aylığına Erişim.....	65
1.5.5.1.2. Emeklilik Yaşı.....	65
1.5.5.1.3. Aylığın Hesaplanması.....	65
1.5.5.1.4. Başvurular.....	67
1.5.5.1.5. Kararların Bildirimi.....	68
1.5.5.1.6. Ulusal Yardımların Çakışmasının Engellenmesi Kuralları.....	68
1.5.5.1.7. Erken Emeklilik.....	69
1.5.5.2. Ölüm Aylığı.....	69
1.5.5.2.1. Aynı Nitelikteki Yardımların Birleşmesi.....	69
1.5.5.2.2. Farklı Nitelikteki Yardımların Birleşmesi.....	69
1.5.5.3. Birleşme Karşıtı Kurallar.....	70
1.5.6. İşsizlik Yardımları.....	71
1.5.6.1. Göçmen Bir İşçinin Çalıştığı Ülkede İşsiz Kalması Durumu.....	72
1.5.6.2. İşsizlik Yardımı Alan Bir Kimsenin İş Aramak İçin Başka Bir Ülkeye Gitmesi ve Yardımların İş Aramak İçin Gidilen Ülkeye İhracı Durumu.....	74

1.5.6.3. Yetkili Kurum Dışında Başka Bir Ülkede İkamet Eden İşçilerinin Durumu.....	76
1.5.6.3.1. Tipik Sınır İşçileri.....	77
1.5.6.3.2. A-Tipik Sınır İşçileri.....	78
1.5.6.3.3. Sınır İşçileri Dışındaki İşçiler.....	78
1.5.7. Aile Yardımları.....	79
2. AVRUPA BİRLİĞİ SOSYAL GÜVENLİK MEVZUATINI ÜÇÜNCÜ ÜLKE VATANDAŞLARINA YAYGINLAŞTIRAN 1231/2010 SAYILI KONSEY TÜZÜĞÜ.....	80
BÖLÜM IV	
AVRUPA SAĞLIK SİGORTASI KARTI	
1. AVRUPA SAĞLIK SİGORTASI KARTI.....	87
2. SOSYAL GÜVENLİK BİLGİLERİNİN ELEKTRONİK ORTAMDA PAYLAŞIMI.....	91
Ek: 23 Kasım 2010 tarih ve 1231/2012 Sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü: 883/2004 ve 987/2009 Sayılı Tüzükleri Sadece Vatandaşlıkları Nedeniyle Bu Tüzüklerin Kapsamına Girmeyen Üçüncü Ülke Vatandaşlarına Yaygınlaştırılması.....	95
KAYNAKÇA.....	101

KISALTMALAR

AAD	: Avrupa Adalet Divanı
AAET	: Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu
AB	: Avrupa Birliği
ABIA	: Avrupa Birliği İşleyişi Hakkında Anlaşma
AET	: Avrupa Ekonomik Topluluğu
AKÇT	: Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu
ARRCO	: The Association of Complementary Retirement Pensions Schemes
AT	: Avrupa Topluluğu
BEA	: Bağımsız Emeklilik Aylığı
EESSI	: Sosyal Güvenlik Bilgilerinin Elektronik Ortamda Paylaşımı
EHIC	: Avrupa Sağlık Sigortası Kartı
e-EHIC	: Elektronik Avrupa Sağlık Sigortası Kartı
İK	: İdari Komisyon
ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu

BÖLÜM I
KİŞİLERİN SERBEST DOLAŞIMI

BÖLÜM I

KİŞİLERİN SERBEST DOLAŞIMI

1950 yılında “Schuman Deklarasyonu” ile başlayan Avrupa Birliği (AB) süreci bugün üye ülkeler arasında sınırları kaldıran, üretilen malların herhangi bir kısıtlamaya veya gümrük engeline takılmadan diğer bir üye devlette satılabildiği, üye ülke vatandaşlarının dilediği şekilde Birliğe üye ülkelerde iş arayıp çalışabildiği kompleks bir yapıya dönüşmüştür. Her ne kadar 500 milyonu bulan AB nüfusunun yalnızca yüzde 3'lük bir kısmı vatandaşı olduğu ülke dışında bir ülkede ekonomik faaliyetlerini yürütmekteyse de bireysel bazda bakıldığında ciddi bir nüfusun dolaşımın ögesi olduğunu göz ardı edilmemelidir. 15 milyon insanın herhangi bir kısıtlamaya veya vatandaşlığa dayalı bir ayrımcılığa maruz kalmadan, farklı ülkelerde çalışabilmesi, buna imkân sağlayan ve AB vatandaşlarının bu haklarını koruyan birçok düzenlemenin sağladığı bir ayrıcalıktır.

Sosyal güvenliğin koordinasyonu bu düzenlemelerin en önemlilerinden biridir. Avrupa Birliğinde sosyal güvenliğin koordinasyonundan amaç, tüm AB vatandaşlarının eşit ve yeterli düzeyde sosyal güvenceye sahip olmasını sağlamak değildir. Koordinasyonun en önemli amacı, kişilerin kendi ülkeleri dışındaki birlik üyesi ülkelerde çalışma kararını negatif anlamda etkileyecek vatandaşlık temelli ayrımcılığa son vermek ve bu hareketlilikten dolayı hak kaybına uğramalarını engellemektir. Ayrıca koordinasyon kişilerin rahatça turistik amaçlı olarak AB ülkeleri içerisinde dolaşmalarını sağlamaktadır. Sağlık alanındaki koordinasyon ve Avrupa Sağlık Sigortası Kartı kişilerin hangi ülkede olursa olsun rahatça sağlık hizmetlerine erişimini sağlamakta ve bu kolaylık, serbest dolaşımın gelişimine katkıda bulunmaktadır.

Sosyal güvenliğin koordinasyonunu doğuran ve koordinasyonu zorunlu kılan temel olgu kişilerin serbest dolaşımıdır.

Kişilerin serbest dolaşımı, AB ve öncesinde kurulmuş olan tüm yapıların temel taşlarından biridir. Bu kavram, ilk olarak 1951 yılında imzalanan ve Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğunu (AKÇT) kuran Paris Antlaşması ile kömür-çelik endüstrisinde çalışan işçilere serbest dolaşım hakkının verilmesiyle ortaya çıkmıştır. Daha sonra Avrupa Atom Enerjisi Topluluğunun (AAET) kurulmasıyla serbest dolaşım hakkı bu sektörde çalışanlara da verilmiştir. Süreç ilerledikçe serbest dolaşımın sınırları genişletilmiş, tüm AB vatandaşlarına serbest dolaşım özgürlüğü getirilmiştir.

Kişilerin serbest dolaşımını, ekonomik olarak aktif olmayan AB vatandaşlarının topluluk içerisinde özgürce dolaşım yerleşebilmesi ve ekonomik aktivitelerle ilgili serbest dolaşım kuralları şeklinde ikiye ayırmak gerekir. Ekonomik olarak aktif olmayan AB vatandaşlarının serbest dolaşımı, AB'nin kurucu anlaşmalarında bazı maddelerde ve tüzükler vasıtasıyla açıklanmıştır. Ekonomik aktivite ile ilgili serbest dolaşım ise; işçilerin serbest dolaşımı, kuruluş hakkı ve hizmet sunma özgürlüğünden oluşmaktadır. Örneğin işçiler herhangi bir üye ülkede iş arama, bu amaçla üye devletlerde serbestçe dolaşma, bu devletlerde çalışma ve aile bireyleri ile birlikte ikamet etme ayrıca belirli süreler tamamlandıktan sonra, aktif iş ilişkisi bitse de ikameti devam ettirme hakkına sahiptir. İş kurma ve hizmet sağlama için de benzer şartlar geçerlidir. Ekonomik olarak aktif olmayanlar için ise diğer devletlerde ikamet için belirli şartlar belirlenmiştir. Kendi hayatını idame ettirecek düzeyde bir gelire ve sağlık güvencesine sahip kişiler kolayca diledikleri üye devlette ikamet edebilmektedirler. Ekonomik olarak aktif olmayan kişilerin serbest dolaşımı kitabın ikincil hukuki kaynaklar bölümünde detaylı olarak açıklanacaktır.

Avrupa Birliğinde kişilerin serbest dolaşımını ülkelerin üyelik durumlarına göre üç ana başlık altında toplamak mümkündür. İlk grup AB-15 olarak adlandırılan, 1 Mayıs 2004 tarihinden önce AB üyesi olmuş devletlerin vatandaşlarından oluşan AB vatandaşları olup bunlar tam serbest dolaşım hakkına sahiptirler. İkinci grup ise

Avrupa Birliğine yakın tarihte üye olan Romanya ve Bulgaristan vatandaşlarıdır. Bu ülkelerin vatandaşları maksimum 7 yıl olarak öngörülmüş geçiş sürecine tabidir. İsteyen AB üye ülkesi Bulgaristan ve Romanya vatandaşlarının (2 + 3 + 2 formülüne tabi olarak ve en çok 7 yıl boyunca) serbest dolaşım hakkını kısıtlayabilmektedir. Son grup ise AB üyesi olmayan herhangi bir devletin vatandaşlığını taşıyan üçüncü ülke vatandaşlarıdır. Bu kişilerden en az 5 yıllık ikamet süresini doldurmuş olanlar serbest dolaşım hakkını, 25 Kasım 2003 Tarih ve 2003/109/EC sayılı Konsey Tüzüğü uyarınca kazanmışlardır.

Yukarıda belirtilen kurallar, AB müktesebatında yer almakta olup serbest dolaşım hakkını güvence altına almaktadır. AB müktesebatı ise üç temel hukuki kaynağa dayanmaktadır. Bunlar; birinci kaynaklar, ikinci kaynaklar ve Avrupa Adalet Divanı kararlarıdır.

1. BİRİNCİL HUKUK KAYNAKLARI

1.1. Paris Antlaşması

Serbest dolaşıma temel teşkil eden hukuki dayanakların ilki, bütün AB üye ülkeleri tarafından kabul edilerek imzalanan AB antlaşmalarıdır. Birlik tarihinin ilk anlaşması AKÇT'yi kuran Paris Antlaşması'dır¹. Söz konusu antlaşma 18 Nisan 1951 tarihinde Fransa, Batı Almanya, İtalya, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg arasında imzalanmıştır. Bu anlaşma ile gerek AB'nin, gerekse serbest dolaşımın temelleri atılmıştır. Anlaşmanın 69'uncu maddesinde kömür çelik endüstrisinde çalışan işçilerin topluluğa üye devletlerin herhangi birinde istihdam edilebilmesi için üye devletlerin kamu güvenliği ve kamu sağlığı için gerekli haller dışında vatandaşlığa dayalı her türlü ayrımcılıktan kaçınacakları hükmü yer almaktadır.

¹http://www.cvce.eu/obj/european_navigator-en-11a21305-941e-49d7-a171-ed5be548cd58.

1.2. Roma Antlaşması

Avrupa Ekonomik Topluluğunu (AET) kuran 25 Mart 1957 tarihli Roma Antlaşması'nın² III'üncü Kısımında yer alan, Kişilerin, Hizmetlerin ve Sermayenin Serbest Dolaşımı Başlıklı Birinci Bölümünün, 48'inci maddesinde işçilerin serbest dolaşımı ele alınmıştır. Bu madde ile serbest dolaşımın o zamana kadar sadece kömür çelik işçilerini içeren kişisel kapsamı, bütün işçileri kapsayacak şekilde genişletilmiştir.

Roma Antlaşmasında yer alan serbest dolaşıma ilişkin hükümler ilerleyen dönemlerde de genel olarak korunmuş ve bugünkü uygulamanın temelini oluşturmuştur. Antlaşmanın 48'inci maddesinin ikinci fıkrasında, istihdam, ücret ve diğer çalışma koşulları bakımından; uyrukluk esasına dayanılarak hiçbir ayrımcılığın yapılamayacağı hükmü yer almaktadır. Aynı maddenin üçüncü fıkrasında ise kamu sağlığı, kamu düzeni ve kamu güvenliği sebebiyle haklı görülecek sebepler ve kamu hizmet dalları dışında işçilerin serbest dolaşımının sınırları çizilmiştir. Buna göre işçilerin serbest dolaşımı;

- Fiilen yapılmış iş tekliflerini kabul etme,
- Bu amaçla üye devletlerin topraklarında serbestçe dolaşma,
- Üye devletlerin birinde, o devletin vatandaşlarının istihdamını düzenleyen yasalara uygun olarak herhangi bir iş yapmak amacıyla ikamet etme,
- Bir üye devlette iş ilişkisi bittikten sonra, komisyonca hazırlanacak uygulama tüzüklerine uygun olarak ikametini devam ettirme, haklarını içermektedir.

Roma Antlaşması'nın 49'uncu maddesinde üye devletlere serbest dolaşımı sağlamak amacıyla iş kurumları arasındaki işbirliğini geliştirmesi görevi verilmiştir.

²http://ec.europa.eu/economy_finance/emu_history/documents/treaties/rometreaty2.pdf.

Ayrıca ulusal mevzuatlarda yer alan ve kalmaları işçilerin serbest dolaşımını engelleyebilecek, diğer üye devlet işçilerine kendi vatandaşlarından farklı işe alma koşulları getiren ve vatandaşlık bazında ayrımcılık yapan kanun ve uygulamaların en kısa sürede sonlandırılması gerektiği belirtilmiştir. Antlaşmanın 50'nci maddesi ise genç işçilerin değişimin teşvik edileceği hususuna ilişkindir.

Aynı antlaşmanın 51'inci maddesi ise sosyal güvenliğin koordinasyonun sağlanmasına ilişkindir. Bu maddede sosyal yardımların hak kazanılması, kullanılması ve miktarının ölçülmesinde üye devletlerde geçen sürelerin birleştirilmesi hükmü yer almaktadır. 51'inci madde; sosyal güvenliğin koordinasyonun, işçilerin serbest dolaşımın sağlanması açısından önemini vurgulaması bakımından büyük bir öneme sahip bulunmaktadır.

Roma Antlaşmasının III'üncü Kısım, II'nci Bölümü “Yerleşme ve Teşebbüs Kurma Hakkı” başlığını taşımaktadır. Bu bölüm ile bir üye devlet vatandaşlarının, başka bir üye devlette yerleşme ve işyeri açma özgürlüğüne karşı var olan kısıtlamaların, öngörülen geçiş döneminde kaldırılacağı hükmü yer almaktadır. Antlaşmanın III'üncü Kısım III'üncü Bölümü ise “Hizmetler” başlığı altında hizmet sunumu özgürlüğü ve bu kişilerin serbest dolaşımı ile ilgili kuralları düzenlemektedir. Bu kısımda yer alan 60'ıncı madde ile hizmetler, sınai ve ticari nitelikteki faaliyetler, zanaat faaliyetleri ve serbest meslek faaliyetleri olarak tanımlanmıştır. “Hizmetler” başlığı altında bu konuda çalışan kişilerin serbest dolaşımın sağlanması için, vatandaşlık temelli ayrımcılığa sebep olabilecek üye devlet mevzuatlarında bulunan tüm kanun ve uygulamaların kaldırılacağı taahhüt edilmiştir.

Roma Antlaşması, serbest dolaşımı sadece kömür çelik sektöründe çalışan işçilerden alıp, topluluk geneline yayması açısından çok önemlidir. Antlaşmada ayrıca sosyal güvenliğin koordinasyonuna ilişkin hükümlere de serbest dolaşım başlığı altında yer verilmiştir. Bu şekilde sosyal güvenliğin koordinasyonun, kişilerin serbest dolaşımın sağlanması açısından bir şart olduğu vurgulanmıştır. Roma

Antlaşmasından sonra çeşitli antlaşmalar imzalanmış, ancak kişilerin serbest dolaşımına ilişkin önemli bir değişiklik yapılmamıştır. Bugün yürürlükte olan anlaşma Lizbon Anlaşması'dır.

1.3. Lizbon Antlaşması

Lizbon Antlaşması, diğer adıyla “Avrupa Birliğinin İşleyişi Hakkında Antlaşma” 13 Aralık 2007 tarihinde imzalanmış ve 1 Aralık 2009 tarihinde yürürlüğe girmiştir³. Lizbon Antlaşması, Birliğin işleyişini değiştiren bazı önemli yenilikler getirmiştir. AB Konseyi dönem başkanlığının altı ayda bir her aday ülkeye sırayla geçme uygulaması kaldırılarak 2,5 yılda bir nitelikli çoğunluk yöntemiyle üyeler tarafından seçilecek olan bir başkanlık sistemi uygulamasına geçilmiştir. Ayrıca, karar almayı kolaylaştırmak için nitelikli çoğunluk sistemi değiştirilmiştir. Yeni sistemde karar alınabilmesi için; ülke sayısının yüzde 55'inin ve AB nüfusunu temsil eden ülkelerin yüzde 65'inin kabul oyunu almak yeterli olacaktır. Reform niteliğinde olan bu anlaşma, kişilerin serbest dolaşımında köklü bir değişikliğe gitmemiştir.

Avrupa Birliğinin İşleyişi Hakkında Antlaşmada, AB vatandaşlığı ve buna bağlı haklar 18 ila 25'inci maddeler arasında düzenlenmiştir. Antlaşmanın 21'inci maddesinde Birlik üyesi ülke vatandaşlarının serbest dolaşımı konu edilmiştir. Bu maddeye göre her AB vatandaşı antlaşmalar ve Birlik tarafından çıkartılacak kanunlarda belirtilen şart ve kısıtlar çerçevesinde,

AB toprakları dahilinde, dilediği gibi seyahat ve ikamet etme hakkına sahiptir. Söz konusu düzenleme kitabın ikincil mevzuata ilişkin bölümünde ayrıntılı olarak yer almıştır.

Lizbon Antlaşmasında ekonomik aktivitelerle ilgili olarak kişilerin serbest dolaşımı 45 ile 62'nci maddeler arasındaki maddelerde düzenlenmiştir. 45'inci

---

³http://europa.eu/lisbon_treaty/index_en.htm (Erişim Tarihi: 13/09/2012).

maddede işçilerin serbest dolaşımın sağlanması gerektiği belirtilerek ve işçilerin uyruk temelli hiçbir ayrımcılığa karşılaşmaması gerektiği vurgulanmıştır. Aynı maddenin üçüncü fıkrasında ise işçilerin serbest dolaşımının hangi hakları içerdiği belirtilmiştir. Buna göre; yapılmış iş tekliflerini kabul etme, bu amaçla üye devletlerin topraklarında serbestçe dolaşma, üye devletlerin birinde, o devletin vatandaşlarının istihdamını düzenleyen yasalara uygun olarak, çalışmak amacıyla ikamet etmek ve bir üye devlette çalıştıktan ve iş ilişkisi bittikten sonra, komisyonca hazırlanacak uygulama tüzüklerine uygun olarak ikametini devam ettirmek hakları işçilerin serbest dolaşımına bağlı haklar olarak sayılmıştır.

Yukarıda yer alan açıklamalarda belirtildiği üzere, Roma Antlaşmasıyla getirilen haklar aynen korunmuştur. Anlaşmanın diğer maddelerinde de benzer durum söz konusudur. Antlaşmanın 46'ncı maddesi, Parlamento ve Konseye çeşitli görevler vermektedir. Buna göre belirtilen organlar, Ekonomik ve Sosyal Komiteye danışarak aşağıda belirtilen konularda Tüzük ve düzenlemeler yapmalıdır.

- Ulusal iş kurumları arasında yakın işbirliğini sağlamak
- İşçilerin serbest dolaşımına engel olabilecek, ulusal kanunlardan veya uluslararası anlaşmalardan kaynaklanan idari usul ve uygulamaları kaldırmak.
- Ulusal kanunlardan veya uluslararası anlaşmalardan kaynaklanan tüm hak kazanma sürelerini (başka bir ülkede çalışmak için) ve diğer kısıtlamaları kaldırmak.
- Bölgesel veya endüstriyel düzeyde, emek piyasasındaki arz talep dengelerini ve yaşam standartlarını bozmadan, emek piyasasındaki arz ve talebi buluşturacak alt yapıyı oluşturmak.

Antlaşmanın 47'inci maddesi genç istihdamın değişiminin cesaretlendirileceğine değinirken, 48'inci madde sosyal güvenliğin koordinasyonuna ilişkindir. Bu maddeye göre Parlamento ve Konsey standart yasama prosedürlerini

izleyerek işçilerin serbest dolaşımını sağlamak üzere sosyal güvenliğin koordinasyonu alanında düzenlemeler yapmalıdır. Bu düzenlemelerle işçiler, kendi nam ve hesabına çalışanlar ve bu kişilerin aile bireyleri güvence altına alınmıştır. Buna göre, sosyal güvenlik haklarının ve sosyal yardımların elde edilmesi, kullanılması ve miktarının ölçülmesinde üye devletlerde geçen süreler birleştirilecektir. Başka bir üye ülkeye sosyal güvenlik ödemelerin transferi yapılabilecektir.

Antlaşmanın 49 ile 55'inci maddeleri arasında kuruluş hakkı konu edilmiştir. 49'uncu maddede AB vatandaşlarının diğer üye ülkelerde işyeri, acente ve büro gibi kuruluşlar açmasının önündeki engellerin kaldırılacağı bildirilirken, 50'nci maddede;

- Üye devletlerin yetkili kurumları arasında yakın işbirliğini sağlanacağını,
- Üretim ve ticaret değerli katkılar sağlayacak kuruluşlara öncelik tanınacağı,
- Kuruluş hakkına engel olabilecek, ulusal kanunlardan veya uluslararası anlaşmalardan kaynaklanan idari usul ve uygulamaların kaldırılacağı,
- Başka bir üye devlette çalışmakta olan bir işçinin, işyeri açmaya karar vermesi durumunda o ülke vatandaşlarıyla eşit haklara sahip olacağı,
- İşyeri kurma amacıyla bina ve arazi temin edebileceği gibi, hükümlerle kuruluş hakkı güvence altına alınmıştır. 51'inci maddede kamu sektörü kuruluş hakkından muaf tutulurken, 52'nci maddede hangi şartlarda bu hakların ihlal edilebileceği belirtilmiştir. Buna göre; kamu düzeni, kamu sağlığı ve güvenliği için gerekli haller dışında Birlik vatandaşları kuruluş hakkından mahrum tutulamamaktadır.

Bir diğer önemli madde ise mesleki yeterliliklerin karşılıklı tanınması gerektiğini belirten 53'üncü maddedir. Bu maddeye göre mesleki yeterlilikler ve diplomalar karşılıklı tanınarak, kişilerin diğer üye devletlerde kendi mesleklerini icra edebilmeleri sağlanmaktadır. Antlaşmanın 54'üncü maddesi faaliyetlerinin önemli bir bölümünü üye ülkelerinin herhangi birinde yürüten veya merkezi üye ülkelerin

birinde bulunan bir şirket veya firmanın 49 ile 55'inci maddeler arasında değinilen kuruluş hakkından yararlanma konusunda gerçek kişi sayılacağı hükmünü getirmiştir. Lizbon Antlaşmasının kuruluş hakkı ile ilgili son maddesi olan 55'inci maddede ise AB vatandaşlarının herhangi bir AB ülkesindeki bir şirkete sermayedar olma konusunda ülkenin kendi vatandaşlarıyla aynı haklara sahip olduğunu teyit etmiştir.

Lizbon Antlaşmasının 56 ile 62'nci maddeleri arasında hizmet sunumu özgürlüğü ve bu kişilerin serbest dolaşımı ile ilgili kurallar yer almaktadır. 56'ncı maddede Birlik içerisinde hizmet sağlama özgürlüğünün sağlanacağı taahhüt edilmiş ve bir sonraki maddede hizmetler; sınıf ve ticari nitelikteki faaliyet, zanaat faaliyetleri ve serbest meslek faaliyetleri olarak tanımlanmıştır. Bu nitelikteki işlerle uğraşan serbest meslek sahiplerinin serbest dolaşımdan faydalanacağı ve AB ülkelerini bu kişilere kendi vatandaşlarıyla aynı hakları sağlayacağı belirtilmiştir.

Görüldüğü üzere Avrupa Birliğinin kurucu anlaşmalarında kişilerin serbest dolaşımı; AB vatandaşlarının genel olarak serbest dolaşımı ve ekonomik aktivitelerle ilgili (çalışma, iş kurma, işyeri açma ve hizmet sunumu) serbest dolaşım olarak ayrı ayrı düzenlenmiştir. Bu hükümler daha sonra ikincil kaynaklar olarak ifade edilen tüzük ve benzeri müktesebatla detaylandırılarak uygulama ilkeleri belirlenmiştir.

2. İKİNCİL HUKUK KAYNAKLARI

Avrupa Birliği kurumları Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Anlaşma'nın 288'inci maddesi uyarınca çeşitli yasal düzenlemeler yapmaktadırlar. Tüzük, regülasyon veya karar denilen bu düzenlemelerle Avrupa Birliği, kurucu anlaşmalarında yer alan konuların uygulanması sağlanır. İkincil hukuk kaynakları olarak adlandırılan bu düzenlemeler, tüm AB ülkelerini için bağlayıcı bir nitelik taşımaktadır.

Avrupa Birliği kurumları serbest dolaşımla ilgili birçok yasal düzenleme yapmıştır. Bunlardan en önemlileri, 15 Ekim 1968 tarih ve 1612/68 sayılı Topluluk

İçinde İşçilerin Serbest Dolaşımı Tüzüğü ile 29 Nisan 2004 tarih ve 2004/38 sayılı kişilerin serbest dolaşımı ile ilgili çıkmış tüzükleri birleştiren ve 1612/68 sayılı tüzükte değişiklik yapan tüzüktür.

2.1. 1612/68 Sayılı Tüzük

15 Ekim 1968 tarih ve 1612/68 sayılı Tüzük⁴ işçilerin serbest dolaşımının sağlanması için düzenlenmiştir. Bu tüzükle genel olarak, AB vatandaşlarının, hangi ülkede çalışıyor olursa olsun, o ülkenin vatandaşlarıyla aynı haklara sahip olması ve uyuğu dayalı bir ayrımcılığa maruz kalmaması hedeflenmiştir. Tüzükte düzenlenen belirli haklar aşağıda belirtildiği şekildedir:

- Her üye devlet vatandaşı, ikamet ettiği yerden bağımsız olarak, herhangi bir üye devlette, o devletin yasalarına göre kendi vatandaşları ile aynı haklarda, çalışan olarak dilediği işi üstlenebilir.
- Her AB vatandaşı herhangi bir üye devletteki açık iş pozisyonlarına başvurmada o devletin kendi vatandaşlarıyla eşit önceliğe sahiptir.
- Başka bir üye ülkede iş arayan AB vatandaşları, o ülkenin iş kurumlarından, o ülkenin vatandaşları gibi faydalanırlar.
- Başka bir üye devlette çalışan bir AB vatandaşı ücretler, işten çıkarılma, tekrar işe alma gibi iş ile ilgili haklar söz konusu olduğunda uyuğundan dolayı herhangi bir ayrımcılığa ve o ülke vatandaşlarına uygulanandan farklı bir uygulamaya tabi tutulamaz.
- Sosyal güvenlik ve vergi ile ilgili avantajlardan o ülkenin vatandaşı gibi yararlanır.
- Meslek kurslarında veya meslek okullarında o ülkenin vatandaşları ile aynı koşullarda eğitim alma hakkına sahiptir.

⁴<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31968R1612:en:HTML>
(Erişim Tarihi: 10/08/2012).

- Herhangi bir toplu sözleşmenin veya bireysel sözleşmenin hiçbir maddesi uyuşuğaya dayalı ayrımcılık içeremez.
- Başka bir üye devlette çalışan bir AB vatandaşı sendikal haklardan o ülkenin vatandaşı olan işçilerle aynı ölçüde yararlanır.
- Başka bir üye devlette çalışan bir AB vatandaşı, o ülke vatandaşı olan işçilere sunulan, konut yardımı dahil yardımlardan eşit şekilde faydalanır.

Aynı Tüzüğün 10, 11 ve 12'nci maddelerinde işçinin aile bireyleri ve hakları belirtilmiştir. Buna göre;

- İşçinin eşi, ülke mevzuatında sayılıyorsa kayıtlı partneri, 21 yaş altı veya özürlü çocukları, kendisinin veya eşinin bakmakla yükümlü olduğu ebeveynleri aile bireyleri sayılır.
- İşçinin eşi ve 21 yaş altındaki çocukları işçinin çalıştığı ülkede, o ülkenin vatandaşı olmasalar bile ekonomik aktivite yüklenebilirler.
- İşçinin çocukları çalışılan ülkenin eğitim sistemine o ülkenin vatandaşlarıyla eşit şartlarda erişebilir.

Burada önemli olan konu; işçinin aile bireylerinin de işçiyle aynı haklara sahip olması ve bunun için eşin AB vatandaşlığı şartının bulunmamasıdır.

1612/68 sayılı Tüzükte ayrıca;

- Üye ülkelerle komisyon arasında işbirliğinin geliştirilmesi,
- Emek arz ve talebinin giderilmesine yönelik teknoloji alt yapının hazırlanması,
- Emek piyasası dengesinin korunması,
- Avrupa Koordinasyon Ofisi, Danışma Komitesi, Teknik Komite, gibi birimlerin kurulması ve geliştirilmesi,
- Geçiş dönemi hükümleri, konularına ilişkin düzenlemeler yer almaktadır.

1612/68 sayılı Tüzük ile, AB vatandaşlarının diğer üye devletlerde iş arama, teklif edilen işleri kabul etme, bu amaçla o ülkelerde bulunma, ücret, sosyal güvenlik

ve diğer çalışma koşulları bakımından ayrımcılığa karşı korunma gibi temel haklar sağlanarak işçilerin serbest dolaşımı koruma altına alınmıştır. Ayrıca işçilerin aile bireyleri de AB vatandaşı olmasalar dahi ikamet ve buna bağlı haklara kavuşmuşlardır.

2.2. 2004/38 Sayılı Direktif

29 Nisan 2004 tarih ve 2004/38 sayılı Direktif⁵ daha önce kişilerin serbest dolaşımı ile ilgili çıkarılmış direktifleri birleştiren ve 1612/68'de değişiklik yapan bir direktiftir. Söz konusu direktifle, hangi konulara açıklık getirildiğinin belirlenmesi için 2004/38 sayılı direktifin hangi mevzuatı mülga ettiğinin incelenmesi gerekmektedir.

Direktif aşağıdaki mevzuatın yerine geçmiştir.

- i. 64/221/AET sayılı yabancıların ikamet ve seyahatleri hakkında kamu düzeni, kamu güvenliği veya kamu sağlığı nedenleriyle öngörülen tedbirlerin koordine edilmesine ilişkin Direktif,
- ii. 68/360/AET sayılı işçilerin ve aile fertlerinin dolaşımına ve ikamet etmeleri ile ilgili kısıtlamaların kaldırılmasına yönelik Direktif,
- iii. 72/194/AET sayılı bir üye ülkede çalıştıktan sonra o ülkede oturma hakkını kullanan işçiler lehine 64/221 sayılı direktifin uygulama alanını genişleten Direktif,
- iv. 73/148/AET sayılı yerleşme hakkı ve hizmetler ile ilgili hükümler konusunda üye devlet vatandaşlarının Topluluk içinde dolaşmaları ve ikametleri üzerindeki kısıtlamaların kaldırılmasına ilişkin Direktif,
- v. 75/34/AET sayılı bir üye ülkede serbest olarak çalışan bir üye ülke vatandaşının çalıştıktan sonra o ülkede kalmasına ilişkin Direktif,

⁵<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32004L0038:en:NOT>
(Erişim Tarihi: 10/08/2012).

- vi.** 75/35/AET sayılı 64/221 sayılı Direktifin uygulama alanını genişleten bir üye ülkede serbest olarak çalışan bir üye ülke vatandaşının çalıştıktan sonra o ülkede kalmasına ilişkin Direktif,
- vii.** 90/364/AET sayılı oturma hakkına ilişkin Direktif,
- viii.** 90/365/AET sayılı mesleki faaliyetlerine son veren işçilerle serbest çalışan kişilerin üye ülkede oturma hakkına ilişkin Direktif,
- ix.** 93/96/AET sayılı öğrencilerin oturma hakkına ilişkin Direktif,

Görüldüğü gibi çok geniş bir alanı tek çatı altında toplayan 2004/38 sayılı Tüzüğün içeriğine göre, AB vatandaşlarının Birliğe üye ülkelerde serbestçe dolaşmalarını, aileleriyle birlikte bu ülkelerde geçici veya kalıcı olarak ikametlerini aşağıdaki şekilde düzenlemektedir:

- i.** İşçinin eşi, ülke mevzuatında sayılıyorsa kayıtlı partneri, 21 yaş altı veya özürlü çocukları, kendisinin veya eşinin bakmakla yükümlü olduğu ebeveynleri aile bireyleri sayılır.
- ii.** Serbest dolaşımdan yararlanan AB vatandaşlarına vize veya benzeri formaliteler uygulanamaz. Onların AB vatandaşı olmayan aile bireyelerine sadece giriş için vize uygulanabilir. Bu aile bireyleri eğer oturma iznine sahiplerse bu kişilere olabilecek en hızlı şekilde vize verilmesi zorunludur. Ayrıca aile bireyelerine pasaport verilmesi gerekiyorsa verilecek pasaportun süresi 5 yıldan az olamaz.

Direktifte ikamet koşulları ve sürelerine ilişkin ise aşağıdaki düzenlemeler yer almaktadır:

- i.** AB vatandaşları ve kendilerine eşlik eden AB vatandaşı olmasa bile aile bireyleri, üç aya kadar geçerli bir kimlik kartı veya pasaportla herhangi bir AB ülkesinde ikamet edebilirler. Bu kişilere herhangi bir şart veya formalite öne sürülemez.
- ii.** Üç aydan daha uzun bir süre ikamet edebilecek olanlar:

- a. İkamet etmek istedikleri ülkede işçi olarak veya kendi nam ve hesabına çalışanlar,
- b. Kendileri ve aileleri için, ikamet etmek istedikleri ülkenin sosyal güvenlik sistemine yük olmayacak kadar gelire ve o ülkede geçerli sağlık sigortasına sahip olanlar,
- c. Kamu ya da özel sektöre ait herhangi bir kursa veya mesleki eğitim veren bir kuruma kayıt olmuş kişiler, (Bu kişilerin de sosyal yardım almayacaklarını kanıtlamaları gerekmektedir.)
- d. Yukarıda sayılanların onlara eşlik eden aile bireyleri,
- iii. İşçiler ve bağımsız çalışanlar ekonomik aktivitelerini sonlandırsalar dahi aşağıdaki hallerde çalışan statülerini ve dolayısıyla bu statüye bağlı ikamet vb. haklarını sürdürürler:
- iv. Hastalık veya kaza dolayısıyla geçici olarak çalışamayanlar,
- v. Bir yıl süre ile çalıştıktan sonra kendi isteği dışında işsiz kalıp, iş bulmak amacıyla iş kurumuna kayıt yaptırılanlar,
- vi. Üye ülkede bulunduğu ilk 12 ay içerisinde bir yıldan az süresi bulunan bir iş sözleşmesiyle çalışıp, sözleşme süresini tamamladıktan sonra kendi isteği dışında işsiz kalıp, iş aramak amacıyla iş kurumuna başvuranlar 6 ay süreyle,
- vii. Kendi isteğiyle işinden ayrılıp aynı işle ilgili veya kendi isteği dışında işsiz kalıp herhangi bir meslek kursuna devam edenler.

Üç aydan daha uzun süreli ikametler için üye devletler kendi ülkelerinde kalan AB vatandaşları ve onların aile bireylerinden resmi kurumlara kayıt olmalarını isteyebilmektedir. Aile bireylerinden AB vatandaşı olmayanlara ikamet kartı verilmelidir. 2034/38 sayılı Direktif ile ikamet kartı için kişilerden hangi belgelerin istenebileceği, ne kadarlık bir süre zarfında ikamet kartının alınması gerektiği, bu kartın geçerlilik süresine benzer konularda düzenlemeler yapmıştır.

2034/38 sayılı Direktif; kendi ülkeleri dışında bir üye devlette ikamet eden AB vatandaşlarının ölümleri, boşanmaları veya o ülkeden ayrılmaları durumunda aile bireylerinin durumları hakkında da düzenlemeleri kapsamaktadır. Üç aydan uzun süreli ikamet için gerekli koşulları taşıyan bir AB vatandaşının ülkeden ayrılması, ölümü veya eşinden boşanması durumunda geride kalan AB vatandaşı aile bireylerinin ikamet statüleri etkilenmez.

Eğer aile bireyleri AB vatandaşı değilse ikamet izinlerinin devam etmesi için, kişinin ölümünden veya ülkeden ayrılmasından önce bir yıl süreyle ikamet etmiş olma koşulu aranmaktadır. Bu şartları taşımayan ve AB vatandaşı olmayan aile bireylerinden, eğitimi devam etmekte olan çocuklar ve onlara fiilen bakmakta olan ebeveyn, çocukların eğitimi devam ettiği sürece ikamet hakkından yararlanır. Boşanma durumunda ise AB vatandaşı olmayan eş; boşanma süreci başlamadan önce en az bir yılı bu ülkede olmak üzere evliliği sürdürmüştü, aile içi şiddete maruz kaldığı için boşanmışsa, mahkeme kararı veya eşler arası anlaşma ile çocukların velayetini üstlenmişse veya velayetine sahip olmadığı küçük çocuğuna mahkeme kararıyla erişim hakkına sahipse (Gerekli durumlarda ve gerekli olduğu süre boyunca) ikamet hakkından yararlanmaya devam eder.

2034/38 sayılı Direktif, daimi ikamet koşulları ve sürelerine ilişkin olarak aşağıdaki düzenlemeleri kapsamaktadır:

- i. Kendi ülkesi dışında bir AB ülkesinde yasal olarak 5 yıl boyunca kesintisiz ikamet etmiş her AB vatandaşı ve 5 yıl boyunca kendisiyle birlikte kalmış, AB vatandaşı olsun olmasın tüm aile üyeleri sürekli ikamet hakkı kazanır.
- ii. Daimi ikamet hakkı için gerekli olan kesintisiz 5 yıllık süre şartı; 6 aydan daha az olmak kaydıyla ülkede dışına çıkma, 12 ayı geçmemek kaydıyla yurtdışında eğitim görme, staj yapma, hamilelik ve doğum gibi önemli nedenlerle yurtdışında olma ayrıca daha uzun süreli zorunlu askerlik görevleri nedeniyle ülkede bulunamama durumunda kesintiye uğramış

sayılmaz, uzamaz.

- iii. Daimi ikamet hakkı bir kere alındıktan sonra sadece iki yıl üst üste ülkede bulunmama durumunda kaybedilir.
- iv. İşçiler ve kendi nam ve hesabına çalışanlar ekonomik aktivitelerini sonlandırdıklarında o ülkede geçerli olan emeklilik yaşına erişmişlerse (kendi nam ve hesabına çalışanlar için yaşlılık aylığı yoksa bu yaş sınırı 60 olarak kabul edilir) veya işçi kişi erken emeklilik için başvuru yapmış ve işinden ayrılmışsa, son 12 ay boyunca çalışmış olmak ve üç yıl boyunca ikamet etmiş olmak kaydıyla, 5 yıllık kesintisiz ikamet şartı aranmadan daimi ikamet hakkı kazanırlar.
- v. İşçiler ve bağımsız çalışanlardan iki yıllık sürekli ikamet süresi bulunanlardan sürekli iş göremezlik veya maluliyet nedeniyle çalışmayı bırakmış olanlar daimi ikamet hakkı kazanırlar. Eğer maluliyet ya da iş göremezlik durumu iş kazası ve meslek hastalığından kaynaklanmış ve kişiye yetkili sigorta kurumundan kısmi ya da tam bir ödeme yapılıyorsa bu kişinin sürekli ikamet hakkı kazanmasında herhangi bir şart aranmaz.
- vi. İşçi veya bağımsız çalışan kişinin eşi çalışılan ülkenin vatandaşı ise daimi ikamet için süre şartları aranmaz.
- vii. Çalışan kişi daimi ikamet hakkı elde ettiğinde, AB vatandaşı olsun veya olmasın tüm aile bireyleri de bu hakkı kazanmış sayılır.
- viii. Çalışan kişi henüz ikamet hakkını elde etmeden ölürse aile bireyleri; çalışan kişi iki yıl boyunca kesintisiz ikamet etmiş veya iş kazası meslek hastalığından dolayı ölmüşse daimi ikamet hakkı kazanır. Ayrıca çalışan kişinin eşi onunla evlendiği için kendi ülkesinde vatandaşlık hakkını yitirdiyse tüm aile bireyleri sürekli ikamet hakkını elde eder.

2004/38 sayılı Direktif ile, yukarıda açıklanan konular dışında tüm AB vatandaşlarına eşit muamelenin sağlanması, hakların kötüye kullanılması,

vatandaşlardan istenilebilecek belgeler gibi konulara yer verilerek yoruma yer bırakmayacak şekilde tüm hususlar açıklanmıştır. Ayrıca, söz konusu direktifte; kamu sağlığı, kamu güvenliği ve kamu düzeni için gerekli hallerde kişilerin serbest dolaşımının nasıl ve ne boyutlarda kısıtlanabileceği ile ilgili hükümlere yer verilmiştir.

3. AVRUPA ADALET DİVANIKARARLARI

Avrupa Adalet Divanı (AAD), Avrupa Birliğinin yargı organı sayılmaktadır. Her üye devletten bir hâkimin bulunduğu mahkeme, üye devletlerin AB norm ve kurallarına göre hareket ettiğinden ve antlaşmalarla belirlenen hakların tüm üye devletlerce aynı şekilde algılanıp uygulandığından emin olur. Mahkeme, AB yetkili kurumlarının çıkardıkları yasaları, esas bakımından kontrol eder. Ayrıca yerel mahkemelerce yürütülen davalar sonucunda gelecek başvurularda, AB müktesebatını yorumlar ve hüküm bildirir. AAD'ın aldığı kararlar tüm AB kurumları, ülkeleri ve mahkemeleri için bağlayıcıdır.

Divan, diğer konularda olduğu gibi kişilerin serbest dolaşımında da birçok karara imza atmış ve norm oluşturmuştur. Örneğin, kimlerin işçi sayılacağı ile ilgili bir davada (C-413/01 sayılı Ninni-orasche Davası⁶) Divan bir başka üye devlette 2,5 ay çalışmış bir kişinin işçi sayılacağına hükmetmiştir. Yine bir başka davada (C-27/91 sayılı Hostellerie Le Manoir SARL Davası⁷) stajyer sözleşmesi ile başka bir üye devlette çalışan kişi işçi sayılmıştır. Örnekte görüldüğü üzere, AAD aslında verdiği kararlarla işçi kelimesinin tanımını yapmış ve kimlerin işçi sayılacağını yorumlarıyla belirlemiştir.

ADD'de görüşülebilecek davalar AB antlaşmalarında geçen veya AB

⁶<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62001J0413:EN:HTML>
(Erişim Tarihi: 05/08/2012).

⁷<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61991CJ0027:EN:PDF>
(Erişim Tarihi: 05/08/2012).

kurumları tarafından çıkartılan tüzüklerle düzenlenmiş konulardır. Bu sebeple vatandaşı olduğu kendi ülkesinde çalışan ve ülkesinde ikamet eden bir kişi, Divanın kararlarıyla oluşturmuş olduğu işçi tanımından yararlanamaz. Yerel konular yerel mahkemelerce ve yerel kanunlara göre çözümlenmektedir. Ancak bu kişi farklı bir ülkeye taşınır ve kendi ülkesindeki işine devam ederse, o zaman sınır işçisi sayılır ve serbest dolaşım hükümlerinden yararlanır (C-212/05 sayılı Hartmann Davası⁸).

ADD doğrudan veya dolaylı ayrımcılık konusunda da çeşitli kararlar almıştır. Örnek kararlarından biri de (C-415/93 sayılı Bosman Davası kararıdır. Bosman Davası⁹) kararından önce AB üyesi ülkelerin oyuncularının futbol takımlarında yabancı futbolcular gibi belirli bir sayıyla sınırlandırılması söz konusu idi. Divan bu uygulamanın uyruk bağlamında doğrudan ayrımcılık olduğuna karar vermiş ve üye devlet oyuncularının sayısının sınırlandırılmayacağı hükmüne varmıştır. Dolaylı ayrımcılık ise uygulamanın serbest dolaşımdan yararlanan diğer üye devlet vatandaşlarını veya işçilerini hedef alması ve onları olumsuz etkilemesidir. Örneğin cenaze ödeneği verilirken defin işleminin ödeneği veren yetkili devletin topraklarında geçmesi şartı o ülkenin vatandaşlarını etkilemezken, serbest dolaşımdan faydalanan diğer üye devlet vatandaşlarını olumsuz olarak etkilemektedir (C-237/94 sayılı O'Flynn Davası¹⁰). Bu davadan da anlaşılacağı gibi Avrupa Adalet Divanı kişilerin sosyal güvenlik haklarını serbest dolaşımının sağlanabilmesi için vazgeçilmez olarak görmektedir.

⁸<http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=fr&jur=C,T,F&num=C-212/05&td=ALL>
(Erişim Tarihi: 05/08/2012).

⁹http://curia.europa.eu/arrets/TRA-DOC-PL-ARRET-C-0415-1993-200406769-06_00.html
(Erişim Tarihi: 05/08/2012).

¹⁰http://eurlex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!CELEXnumdoc&numdoc=61994J0237&l g=en (Erişim Tarihi: 08/08/2012).

BÖLÜM II
SOSYAL GÜVENLİK
KOORDİNASYON
TÜZÜKLERİNİN TARİHÇESİ

BÖLÜM II

SOSYAL GÜVENLİK KOORDİNASYON TÜZÜKLERİNİN TARİHÇESİ

Avrupa Birliği'nde sosyal koordinasyonun geçmişi, Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun (AET) kurulmasından çok daha öncelere, günümüz AB üyesi ülkeleri arasındaki ilk ikili sosyal güvenlik anlaşmasının görüşülmeye başlandığı, 20'nci yüzyılın başlarına kadar gitmektedir. Sosyal güvenliğin koordinasyonu ise 50 yıllık bir geçmişe sahiptir¹¹.

Sosyal güvenlik programlarının ülkeler arasındaki koordinasyonunu sağlamak amacıyla ilk olarak iş kazası tazminatı uygulanmıştır. Fransa ve İtalya arasında 1904 yılında imzalanan anlaşma, ilk sosyal güvenlik anlaşması olarak anılmaktadır. Bu anlaşma ile iki ülke arasında prim transferi mümkün hale gelmiştir. Yine bu anlaşma, her iki ulusun vatandaşlarına da, diğer ülkede iken iş kazası geçirilmesi durumunda eşit muamele ilkesinden yararlanma imkanı getirmiştir. Böylece yabancılar için ayrı yasal hükümler getiren eski sistemden ayrılmış; iki ülkenin ulusal sosyal güvenlik sistemleri arasındaki kısıtlamalar aşılmaya başlamıştır¹².

Fransa ve İtalya arasında 1904 yılında yapılan anlaşma, sonraki ikili sosyal güvenlik anlaşmalarına bir model teşkil etmiştir. II. Dünya Savaşı'ndan sonra göçmenlerin sosyal güvenliğine ilişkin uluslararası anlaşmalarda bir artış meydana gelmiştir. 1946 ile 1966 yılları arasında yapılan 401 ikili sosyal güvenlik anlaşmasının %94'ünün her iki tarafı da Avrupa ülkeleri olmuştur¹³.

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), sosyal güvenlik anlaşmalarındaki artışı

¹¹Avrupa Komisyonu, 2009, "50 years of Social Security Coordination: Past – Present –Future", Report of the conference celebrating the 50th Anniversary of the European Coordination of Social Security, Prague, 7 & 8 May 2009. s. 8.

¹²Avrupa Komisyonu, a.g.e., s.12.

¹³Avrupa Komisyonu, a.g.e., s.13.

teşvik etmiştir. 1925 yılında “İş Kazaları için İşçi Tazminatı Hususunda Ulusal ve Yabancı Çalışanlara Eşit Muamele Anlaşması” ile diğer bir üye ülkede meydana gelen iş kazası için ikametden bağımsız olarak işçi tazminatı verilmesi sağlanmıştır. 1935'te tanzim edilen “Göçmen Aylık Haklarının Korunması Anlaşması” ile bireylerin milliyetine bakılmaksızın hakların kazanılması ve iki veya daha fazla üye ülkede farklı sigorta kollarına üyeliği olan kişilerin sigortalılık sürelerinin birleştirilmesi yoluyla, hakların kazanılması ve kazanılmış hakların korunması konusunda eşit muamele ilkesi getirilmiştir¹⁴.

1. 3/58 ve 4/58 SAYILI TÜZÜKLER

AET'yi kuran Roma Anlaşması 1 Ocak 1958'de yürürlüğe girmiştir¹⁵. Roma Anlaşması'nı kaleme alanlar, farklı sosyal güvenlik sistemlerinin ve uygulamalarının, işçilerin serbest dolaşımı önünde engel teşkil ettiğini öngörerek, bu problemi çözmek adına iki yaklaşım geliştirmişlerdir. Bunlar uyumlaştırma (harmonizasyon) ve koordinasyondur.

Uyumlaştırma iki şekilde sağlanmaktadır. İlki, belirli bir alanda genel ve yasal bir sistemi önermektedir. Bu tür bir uyumlaştırma, ulusal sistemlerin gelecekte yapabilecekleri yasal düzenlemeleri sınırlandırmaktadır. Diğeri ise, asgari standartlar konulması, bu standartları sağlayan düzenlemelere müdahale edilmemesi yoluyla gerçekleştirilmektedir. Koordinasyon ise, ulusal sistemlere müdahale edilmeksizin, göçmenlerin haklarını koruyabilmek amacıyla sosyal güvenlik sistemlerinin birbirine göre düzenlenmesidir¹⁶. Avrupa Birliği üyesi ülkeler sosyal güvenlik sistemlerini yakınlaştırma eğilimi göstermekle birlikte, sistemlerin harmonizasyonuna, yani tüm ülkelerde geçerli olacak standart bir sosyal güvenlik hukukunun kurulmasına pek

¹⁴Avrupa Komisyonu, a.g.e., s.14.

¹⁵Avrupa Komisyonu, a.g.e., s.15.

¹⁶Avrupa Komisyonu, a.g.e., s.16.

tarafıtar görünmemektedirler. Bunun temelinde, her ülkenin sosyal güvenlik sisteminin farklı tarihsel temellere, farklı örflere ve ulusal değerlere dayanması, farklı amaçlara hizmet etmesi, bu bağların koparılmasının veya zayıflatılmasının üye ülke vatandaşlarınca kabul görmeyecek olması yatmaktadır. Birlik üyesi ülkelerin her birinin ulusal sorunu olarak görülen sosyal güvenlik sistemlerinin tek bir çatı altında toplanmasının zorluğu karşısında, bu sistemlerin “yakınlaştırılması” ilkesi tercih edilmiştir. Anılan ilkenin gerçekleştirilebilmesi, sosyal güvenlik sistemleri arasındaki farklılıkların azaltılması ile sağlanabilecektir. Toplumun dayandığı temellerden biri olan işçilerin serbest dolaşımı hakkının korunarak, sosyal sigorta haklarının kaybının önlenmesinin kısa vadede “koordinasyon” ile sağlanabileceği düşünülmektedir. Bu da ulusal sistemlerin değişmesine gerek kalmaksızın ulusal sosyal sigorta kurumları arasında “işbirliği” ile gerçekleşmektedir¹⁷.

Paris Anlaşması ile kurulan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu Anlaşmasının 64'üncü maddesinin 4'üncü fıkrası uyarınca Yüksek Otorite, ILO'nun da desteği ile “Avrupa Sosyal Güvenlik Anlaşması”nı hazırlamıştır. Avrupa Sosyal Güvenlik Anlaşmasında küçük değişiklikler yapılarak, 25 Eylül 1958'de kabul edilen 3/58 sayılı Tüzük ile bu tüzüğün uygulamasını gösteren ve 3 Aralık 1958'de kabul edilen 4/58 sayılı Tüzük, sosyal güvenliğin koordinasyonuna ilişkin ilk düzenlemelerdir.

Söz konusu tüzükler ve sınır işçileri için düzenlenen 36/68 sayılı Konsey Tüzüğü, dünyada sosyal güvenlik alanında çok yanlı uluslararası düzenlemeler alanında ilk kez 1952 yılında ILO'nun düzenlediği Sosyal Güvenliğin Asgari Normları Hakkında 102 sayılı Sözleşme, Avrupa Konseyi'nin düzenlediği Avrupa Ara Anlaşmaları ve Avrupa Sosyal ve Tıbbi Yardım Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler Teşkilatının 1956 yılında düzenlediği Uluslararası Taşıt İşçilerinin Sosyal Güvenliğine İlişkin Avrupa Sözleşmesinden sonra getirilen uluslararası belgeler

¹⁷ www.tisk.org.tr (Erişim Tarihi: 05/09/2012).

olarak tarihe geçmiştir¹⁸.

3/58 sayılı Tüzük, ikili sosyal güvenlik sözleşmeleri ilkeleri doğrultusunda koordinasyonu sağlamaktadır. Bu ilkeler aşağıda belirtildiği şekildedir:

- Bir üye ülke sınırları içinde ikamet eden bir kişinin, üye ülke vatandaşlarıyla aynı hak ve yükümlülüklerle tabi olmasını sağlamak için milliyete dayalı ayrımcılığın yasaklanması (Eşit Muamele İlkesi),
- Kişilere hangi üye ülkenin mevzuatının uygulanacağını belirlemenin ilişkin kurallar konulması,
- Diğer bir üye ülkede hakların tesis edilebilmesi için sigortalılık, istihdam veya ikamet sürelerinin toplanması yoluyla hakların kazanımının korunması,
- Belirli yardımların ihracına izin verilmek suretiyle kazanılmış hakların korunması.

3/58 sayılı Tüzük; yukarıda yer alan ilkelerin uygulanmasında; önceki uluslararası sosyal güvenlik anlaşmalarının ötesine geçebilmiştir. Bu şekilde, ikamet sınırlamalarının kaldırılmasında ilerlemeler kaydedilmiştir. 3/58 sayılı Tüzük ile ilk kez yardımların ihracı bir istisna olmaktan çıkarılarak genel bir kural haline getirilmiştir. 3/58 sayılı Tüzüğü önceki ikili ve çok taraflı anlaşmalardan ayıran husus, bu tüzüğün AET kurumsal çerçevesinde yürütülmesidir¹⁹.

3/58 sayılı Tüzükle birlikte, başka bir üye ülkede geçici olarak bulunma durumunda acil bakım hizmetlerinin, önceden izin şartı aranmaksızın verilmesi ile sınır ötesi sağlık hizmetlerine erişim imkanı da açılmıştır. 73/63 sayılı Tüzük ile, başka bir üye ülkede iken fakat ikamet etme şartı aranmaksızın acil bakım hizmetleri

¹⁸EKDEMİR, H. Şadi, 2009, “Avrupa Birliği - Türkiye Uluslararası Sosyal Güvenlik Uyum ve Eşgüdüm Normları”, HAK-İŞ Yayınları, s.195.

¹⁹Avrupa Komisyonu, a.g.e., s.17.

dışındaki diğer sağlık hizmetlerine de sınır ötesi erişim açılmıştır²⁰.

2.1408/71 SAYILI AET KONSEY TÜZÜĞÜ ve 574/72 SAYILI UYGULAMA TÜZÜĞÜ

1963 yılında, 3/58 sayılı Tüzüğün yürürlüğe girmesinin üzerinden henüz beş sene geçmişken, 3/58 sayılı Tüzükteki hataları ve eksiklikleri gözden geçirmek üzere çalışmalar başlamıştır. Bunun üzerine, süregelen uzun müzakerelerin ardından, Konsey tarafından 14 Haziran 1971 yılında AET'nin 1408/71 sayılı Tüzüğü çıkarılmış ve bunu Mart 1972'de çıkarılan 574/72 sayılı Uygulama Tüzüğü izlemiştir. Yeni sistemin yürürlüğe girmesi 1 Ekim 1972'yi bulmuştur. 1408/71 sayılı Tüzük, 3/58 sayılı Tüzükteki sisteme ilişkin boşlukları ve teknik problemleri de düzenlemektedir. 3/58 sayılı Tüzük gibi 1408/71 sayılı Tüzük de dört temel ilkeye dayanarak koordinasyonu sağlamaktadır²¹.

1408/71 sayılı Tüzüğe göre yardımların ihracı, ilgili yardıma göre değişmektedir. Örneğin, işsizlik yardımları azami üç ay için ihraç edilebilmektedir. Aile yardımları ise, ailenin, işçinin bulunduğu üye ülkeden farklı bir üye ülkede ikamet etmesi durumunda ödenmektedir. Sağlık yardımları genel olarak ikamet edilen üye ülke tarafından sağlanıp, maliyetler Yetkili Ülke tarafından geri ödenmektedir. 1408/71 sayılı Tüzük, 102 sayılı ILO sözleşmesinde anılan sosyal güvenlik branşları ile ilgili tüm mevzuata uygulanır. Bu branşlar; hastalık ve analık yardımı, malullük yardımı, yaşlılık yardımı, ölüm yardımı, iş kazası ve meslek hastalığı yardımı, cenaze yardımı, işsizlik yardımı ve aile yardımı olarak 41'inci maddede sınıflandırılmaktadır²².

Söz konusu iki Tüzük günümüze kadar üç kez güncelleştirilmiştir.

²⁰Avrupa Komisyonu, a.g.e., s.213.

²¹Avrupa Komisyonu, a.g.e., s.18.

²²Avrupa Komisyonu, a.g.e., s.19.

Güncelleştirmede değişiklik getiren Tüzükler ile birlikte Divan kararları ve Kurucu Antlaşmada değişiklik yapan sonraki Antlaşmalar (Avrupa Tek Senedi, Maastricht Antlaşması, Amsterdam Antlaşması) dikkate alınmıştır. Güncelleştirilmiş metinler sırasıyla 1983 yılında 2000/83 ve 2001/83 sayılı, 1992 yılında 1247, 1248 ve 1249 sayılı ve 1997 yılında 118/97 sayılı Tüzüklerle getirilen değişiklikleri içermektedir²³.

2.1. Kişisel Kapsam

1408/71 sayılı Tüzük ile, AB Adalet Divanı tarafından verilen geniş tanımlamalara göre 3/58 sayılı Tüzük kişisel kapsamı yeniden tanımlanmıştır. Buna göre, 3/58 sayılı Tüzükte kişisel kapsam “ücretliler ile diğer benzeri çalışanlar” olarak tanımlanırken; 1408/71 sayılı Tüzükte bu tanım “Bir veya daha fazla üye ülke mevzuatına tabi olarak çalışan ve bir üye ülkenin vatandaşı olanlar veya vatansızlar ya da bir üye ülke sınırları içinde ikamet eden mülteciler ile bunların aileleri ve bakmakla yükümlü olduğu kişiler” olarak genişletilmiştir. Kişisel kapsam, 1982 yılında kendi adına bağımsız çalışanları da içerecek şekilde genişletilmiş, 1998'de 1606/98 sayılı Avrupa Topluluğu (AT) Tüzüğüyle kamu görevlilerine yönelik özel bir program getirilmiş, 1999'da ise 307/1999 sayılı AT Tüzüğüyle öğrenciler ve 859/2003 sayılı AT Tüzüğü ile üçüncü ülke vatandaşları kapsama dâhil edilmiştir²⁴.

Tüzük kapsamına üye ülke vatandaşları, üye ülkelerden birinde bulunan göçmenler ve vatansızlar ve bunların tamamının aileleri, hak sahipleri girmektedir. Aile bireyi kavramı sigortalının geçindirmek ile yükümlü olduğu kişiler anlamında kullanılmaktadır.

²³EKDEMİR, H. Şadi, a.g.e., s.195

²⁴Avrupa Komisyonu, a.g.e., s.21..

2.2. Maddi Kapsam

Hastalık ve analık, malullük, yaşlılık, hak sahipliği, iş kazası ve meslek hastalığı, işsizlik sigortaları ile ölüm halinde yapılan ödemeler ve aile yardımları tüzük kapsamında değerlendirilmektedir. 1408/71 sayılı Tüzüğün ilk halinde kapsamı sosyal yardımları ve savaş kurbanlarına yönelik yardım programlarını kapsamazken, 1247/92 sayılı Tüzük özel primsiz yardımlar kategorisini koordinasyon kapsamına eklemiştir. Primsiz yardımlar, beklenmeyen sosyal olayların gerçekleşmesi halinde verilen ya da özürlü bireylere sağlanan tamamlayıcı ve ferî bir yardımdır. Söz konusu yardımlar ihraç edilemez.

Sayılan sigorta kolları kapsamında gelir ya da yardıma hak kazanıp, kendi ülkesi dışında bir Avrupa Birliği ülkesinde bulunan ya da yaşayan işçinin gelir veya tıbbi masrafları, işçinin bulunduğu ülkedeki sorumlu kuruluş tarafından karşılanıp, sonra işçinin bağlı olduğu esas kuruluştan istenir. Tüzük, bir AB üyesi ülke sosyal sigorta yükümlüsü iken başka bir üye ülke mecburi sosyal sigorta sistemine dahil olan sigortalılara, kapsamı dahilinde bulunduğu önceki sosyal sigorta sistemine ödediği primlerin iade edilmesine müsaade etmemektedir.

Ulusal yasalara göre bir yardıma hak kazanmada veya yardımın hesaplanmasında gerekli olan bekleme süresi yetersizse ilgililerin serbest dolaşım kuralları çerçevesinde gereksinim konusu süreyi başka bir veya birden fazla üye devlet ülkesinde tamamlamış olmaları halinde ulusal yeterlilik şartının yerine getirildiği kabul edilmektedir. Bazı istisnalarla, üye ülkelerin kendi vatandaşlarına sosyal güvenlik yardımlarına ek olarak ödedikleri veya sağladıkları sosyal yardımlar dahil olmak üzere, bir üye devlet ülkesinde hak kazanılan gelir ve aylıklar, ilgililerin ikametlerini menşei ülkeye veya başka bir üye devlet ülkesine naklettiklerinde talepleri halinde yetkili kurumlar tarafından o ülkeye ihraç edilir.

3. AVRUPA BİRLİĞİ SOSYAL GÜVENLİK MEVZUATINI ÜÇÜNCÜ ÜLKE VATANDAŞLARINAYAYGINLAŞTIRAN 859/2003 SAYILI KONSEY TÜZÜĞÜ

859/2003 sayılı Tüzük ile üçüncü ülke vatandaşları 1408/71 sayılı Tüzük kapsamına alınmıştır. 859/2003 sayılı Tüzük uzun ve tartışmalı geçen bir sürecin son aşamasıdır. Söz konusu sürecin başlangıcı 1193 yılında yayımlanan Yeşil Kitap'a kadar gitmektedir. Avrupa Komisyonu, Temmuz 1994'te yayımlanan Beyaz Kitap'ta bir ilk adım olarak, 1408/71 Sayılı Tüzükteki sağlık yardımlarının, yasal olarak istihdam edilmiş ve Birlik'te ikamet eden üçüncü ülke vatandaşlarını kapsayacak şekilde genişletilmesini önermiştir. Komisyon, Kasım 1994'ten başlamak üzere 1408/71 sayılı Tüzüğün üçüncü ülke vatandaşlarına yaygınlaştırılması konusunda önerilerde bulunmuş; önerilerin kabulü oy birliği gerektirdiğinden dolayı, bu önerilerin kabul edilmesi ancak 859/2003 sayılı Tüzük ile gerçekleştirilebilmiştir. Üçüncü ülke vatandaşlarının kapsama alınması, önceki koordinasyon tüzüklerindeki “Karşılıklılık İlkesi”nin aksine bir düzenlemedir²⁵.

Üçüncü ülke vatandaşlarının AB'ye üye ülke vatandaşları ile eşit haklara sahip olabilmelerini sağlamayı amaçlayan bu tüzük, topluluk hukukuna özgü üç temel ilkedен serbest dolaşım, işlem eşitliği ve koordinasyondan sadece son ikisine yer verirken, üçüncü ülke vatandaşlarının, kendi ülkeleri dışında bir veya birden fazla üye devlet ülkesinde yasal olarak ikamet etmelerine ve çalışmalarına izin vermemekte, bunlara serbest dolaşım hakkı tanımamaktadır. Şu halde, üçüncü ülke vatandaşları işlem eşitliği ilkesi uyarınca AB üyesi ülkelerde düzenli olarak ikamet etmeleri kaydıyla, 1408/71 ve 574/72 sayılı Tüzüklerdeki koşullardan yararlanabilmektedir. Sosyal güvenliğin bu şekilde yaygınlaştırılması, Avrupa Birliği'nin giderek genişlemesi bağlamında önemlidir. Ancak söz konusu 859/2003 sayılı Tüzüğün

²⁵Avrupa Komisyonu, a.g.e., s.21.

uygulanabilmesi için, Birliğe üye ülkelerin üçüncü ülkelerle yapmış olduğu ikili ya da uluslararası sözleşmelerden daha iyi koşulları taşıması gereklidir²⁶.

Üçüncü ülke vatandaşlarının kapsama alınmasıyla birlikte, bir üye ülkeden bir diğerine giden üçüncü ülke vatandaşları, sosyal güvenlik alanında Avrupa vatandaşları ile eşit muamele görebilmektedir. Ancak, ilgili kişinin bir üye ülke sınırları içinde yasal olarak ikamet etme şartı aranmaktadır. “Yasal olarak ikamet” kavramına yönelik olarak Birliğin herhangi bir yasal tanımı bulunmamaktadır. Bir üye ülkede ikamet eden üçüncü ülke vatandaşları, ikamet ettikleri üye ülke yasalarına göre ikamet şartını yerine getirenler ile bir üye ülkede Topluluk Hukuku kanunundan ya da ilgili üye ülkenin veya Avrupa Topluluğu'nun akdettiği bir uluslararası yükümlülükten kaynaklanan yetki ile ikamet eden kişilerdir. Diğer bir koşul ise, en az iki üye ülke arasında bir “sınır ötesi unsur”nun gerçekleşmesidir. Burada kastedilen, 859/2003 sayılı Tüzüğün bir üye ülkede ikamet eden üçüncü ülke vatandaşlarına bu üye ülkedeki Topluluk vatandaşları ile eşit muamelenin her zaman garanti edilmemesidir²⁷. 1408/71 ve 574/72 sayılı Tüzükler, ikametın bütün unsurlarının bir tek üye devletle sınırlı olduğu bir durumda uygulanmaz. Söz konusu durum, özellikle, bir üçüncü ülke vatandaşının durumunun sadece bir üçüncü ülke ile bir tek üye ülke arasında bağlantı bulunduğunu göstermesi halinde böyledir²⁸. Örneğin, Almanya'da ikamet eden ve çalışan Lübnanlı bir işçi, çocuğunun Almanya'da ikamet etmesi durumunda, Alman vatandaşların sahip olduğu aile ödenekleri ile aynı miktarda bir ödenek talep edebilmek için 1408/71 sayılı Tüzükten yararlanamaz. Buna karşın Lübnanlı işçinin çocuğunun, çocuğunun bir başka üye ülkede ikamet etmesi halinde, iki üye ülke arasında sınır ötesi unsur yerine getirildiği için, 1408/71 sayılı Tüzükten yararlanabilecektir²⁹.

²⁶ www.tisk.org.tr (Erişim Tarihi: 05/09/2012).

²⁷ Avrupa Komisyonu, a.g.e., s.61.

²⁸ EKDEMİR, H. Şadi, a.g.e., s.328.

²⁹ Avrupa Komisyonu, a.g.e., s.61.

Avrupa Birliği sosyal güvenlik tüzüklerinin üçüncü ülke vatandaşlarına da yaygınlaştırılması öngören 859/2003 sayılı Tüzüğün, bazı açılardan işlem eşitliği ilkesine aykırılık oluşturduğu görölmektedir. Bunlardan ilki, yaygınlaştırmanın yalnızca üye devletlerde oturanları ilgilendirmesi sonucunda, aylıklara hak kazanılması veya aylıkların hesaplanmasında üçüncü ülke vatandaşlarının kendi ülkelerinde geçen hizmet sürelerinin dikkate alınmamasıdır. Benzer bir durum sigortalıların aile bireylerinin kısa vadeli sigorta kollarından yararlanmaları bakımından da söz konusu olmaktadır. Aile bireyleri ancak sigortalının ikamet ettiği ülkede sağlık yardımlarını alabilmektedir. Tüzüğün işlem eşitliği ilkesine aykırılık oluşturan bir diğer yönü ise, AB üyesi ülkelere uzun süreli ikamet statüsüne hak kazanmak için sigortalıların ve aile bireylerinin üye ülkelere girişlerinde bu ülkelere yük getirmeyecek mali varlıklara sahip olduklarını kanıtlamaları zorunluluğudur. Bu zorunluluk özellikle gelir ve hastalık güvencesi giderleri bakımından aranmaktadır. Her ne kadar üçüncü üye ülke vatandaşlarının yalnızca üye ülkelere yük getirmemesi amaçlanmış ve Tüzüğün ilerleyen maddelerinde söz konusu zorunluluğun sadece ilgililerin uzun süreli ikamet statüsünü elde etmelerine kadar geçici bir süre uygulanacağını ima eden hükümlere yer verilmişse de, bazı durumlar için farklı toplumsal koruma yasaları uygulayan ülkelere “mali varlık” kriterinin dolaylı ayrımcılık uygulamalarına neden olabileceği gözden kaçırılmamalıdır³⁰.

³⁰www.tisk.org.tr (Erişim Tarihi: 05/09/2012).

BÖLÜM III
883/2004 SAYILI SOSYAL GÜVENLİK
KOORDİNASYON TÜZÜĞÜ
ve
987/2009 SAYILI UYGULAMA TÜZÜĞÜ

BÖLÜM III
883/2004 SAYILI SOSYAL GÜVENLİK KOORDİNASYON TÜZÜĞÜ
ve
987/2009 SAYILI UYGULAMA TÜZÜĞÜ

1 Mayıs 2010 tarihinde, 883/2004 ve 987/2009 sayılı Tüzükler yürürlüğe konarak, 1408/1971 ve 574/1972 sayılı Tüzükler ile yer değiştirmiştir. Yeni düzenlemelerin kabul edilmesi ile sosyal güvenlik koordinasyon kuralları; açık bir yapıya kavuşarak, gelişmiş bir idari işbirliğinin temelleri atılmıştır.

883/2004 sayılı Tüzük ile 1408/71 sayılı Tüzüğün temel felsefesi korunmakla birlikte, sosyal güvenliğin koordinasyonun kapsamı sigortalılar ve sigorta kolları açısından genişlemiştir. Bu çerçevede emekliler de sosyal güvenliğin koordinasyonu kapsamına alınmış, işsizlik ödeneğinin ihracı genişletilmiş; erken emeklilik ve kısmi emeklilik gibi emekliliğe geçiş sistemleri de 883/2004 sayılı Tüzüğe dahil edilmiştir. Yeni tüzükle birlikte getirilen yenilikler genel olarak aşağıda belirtildiği şekildedir:

- Sigortalılar ve sosyal güvenlik hakları bakımından, kapsamın genişletilmesi yoluyla sigortalıların hakları güçlendirilmiştir.
- Yalnızca aktif nüfusun değil, üye ülkelerin sosyal güvenlik mevzuatlarına dahil tüm vatandaşların tüzük kapsamına alınması sağlanmıştır.
- Kademeli ya da erken emeklilik gibi emeklilik öncesi rejimlerin de kapsama alınmasıyla kapsamdaki sigorta kolları sayısı artmıştır.
- Kişilerin bir başka Birlik üyesi ülkede iş aramaya gittiğinde işsizlik yardımı haklarının transfer edilmesine imkân tanıyan bir düzenleme yürürlüğe konulmuştur.

³¹883/2004 sayılı Sosyal Güvenlik Koordinasyon Tüzüğü'nün Uygulama Tüzüğü.

- Özellikle bir ülkede ikamet edip, diğerinde çalışan sınır işçileri için ayrımcılığın önlenmesine yönelik tedbirleri kuvvetlendiren düzenlemeler yapılmıştır.
- Sosyal güvenlik haklarının ihraç hakkı artırılmıştır.
- İyi yönetişime yönelik ilkeler hayata geçirilmiştir³².

Bu bölümde 883/2004 sayılı Tüzüğün; kişisel ve maddi kasamı, temel ilkeleri ile çeşitli sigorta kollarına uygulanacak özel hükümler incelenmektedir.

1. 883/2004 SAYILI SOSYAL GÜVENLİK KOORDİNASYON TÜZÜĞÜ

1.1. Kişisel Kapsam

Bir mevzuatın kişisel kapsamı; söz konusu mevzuatın uygulanacağı kimseleri ve haklarını ifade etmektedir.

883/2004 sayılı Tüzük;

- Avrupa Birliği³³ vatandaşlarını,
- Avrupa Ekonomik Alanı üyesi³⁴ bir devletin vatandaşlarını,
- İsviçre vatandaşlığına haiz kimseleri,
- Bir üye devlette ikamet edip bir veya daha fazla devletin mevzuatına tabi olmuş olan vatansız³⁵ kişileri ve mülteciler³⁶ ile

³²<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:166:0001:0123:EN:PDF>
(Erişim Tarihi: 05/08/2012).

³³Belçika, Fransa, Almanya, Avusturya, Bulgaristan, Kıbrıs, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Yunanistan, Macaristan, İrlanda, İtalya, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Malta, Hollanda, Polonya, Portekiz, Romanya, Slovakya, Slovenya, İspanya, İsveç ve İngiltere

³⁴İzlanda, Liechtenstein, Norveç. .

³⁵28 Eylül 1954'te New York'ta imzalanan "Vatansız Kişilerin Durumuna İlişkin Konvansiyonun" 1'inci maddesi ile yüklenen anlamı taşımaktadır. Buna göre; herhangi bir ülkenin mevzuatında vatandaş olarak kabul edilmeyen kimseler vatansız kişi olarak ifade edilmektedir.

³⁶28 Temmuz 1951'de Cenevre'de imzalanan Mültecilerin Durumuna İlişkin Konvansiyonun 1'inci maddesi ile yüklenen anlamı taşımaktadır. Buna göre; ırk, din, milliyet, ait olunan siyasi grup nedenlerinden ötürü kendi ülkesinin dışında olanlar veya vatansızlardan aynı nedenlerden ötürü son ikamet ettikleri ülkenin dışında olanlar mülteci olarak ifade edilmektedir.

bu gruplara mensupların aile fertlerini³⁷ ve hak sahiplerini kapsamaktadır.

883/2004 sayılı Tüzükten önce yürürlükte olan Tüzükler, ekonomik açıdan faal olan kişileri ve ailelerini kapsama alırken, 883/2004 sayılı Tüzük ile ekonomik olarak faal olmayan ancak herhangi bir sosyal sigorta mevzuatına tabi olmuş olanları da içerecek şekilde, üye devletlerin uyruğunu taşıyan herkesi, vatansız ve sığınmacıları ve ailelerini kapsam altına alınmıştır.

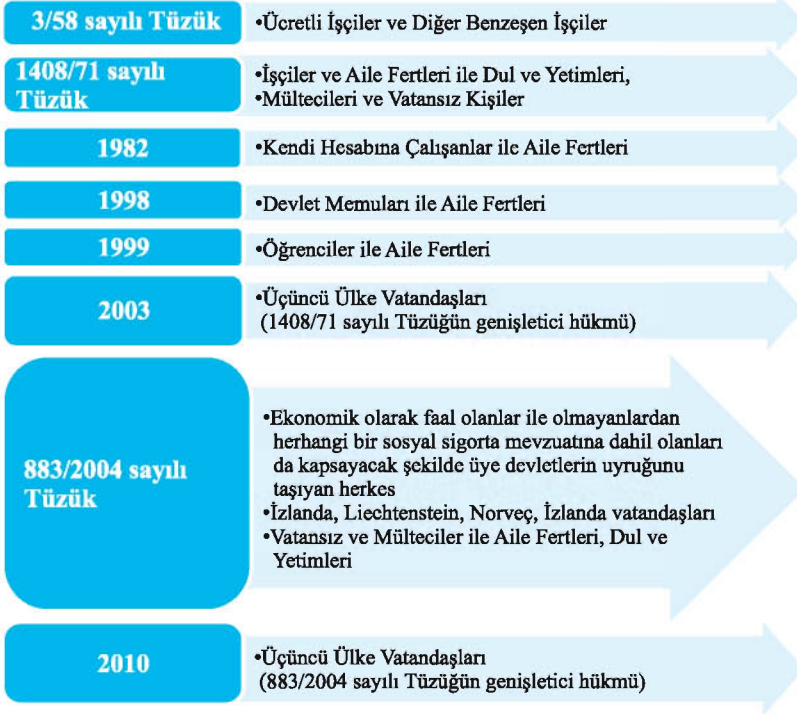
2010 yılında yürürlüğe giren 1231/2010 sayılı Tüzük ile bir üye devlette yasal ikamet hakkına sahip üçüncü ülke vatandaşları da birden fazla üye devletin sosyal güvenlik mevzuatına tabi olmaları halinde Tüzük kapsamına dahil edilmişlerdir.

---

³⁷Yardımların sağlandığı veya vatandaşların ikamet ettiği üye devletin mevzuatı doğrultusunda kabul edilen aile bireyleri ile hastalık, analık ve benzeri babalık yardımları konusunda Tüzüğün Bölüm III, Kısım I hükümlerine göre sağlanan yardımlar için.

Aşağıda yer alan tabloda, Avrupa Birliği sosyal güvenlik koordinasyon kurallarını içeren Tüzüklerin kişisel kapsamına ilişkin kronolojik gelişmelere yer verilmektedir.

Şekil 1: Sosyal Güvenlik Tüzüklerinin Kişisel Kapsamındaki Gelişmeler

1.2. Maddi Kapsam

883/2004 sayılı Tüzüğün maddi kapsamının (3'üncü madde), sosyal güvenlik mevzuatına ilişkin tüm sigorta kollarını içerdiği görülmektedir. Bu çerçevede aşağıdaki yardımlar tüzüğün maddi kapsamında yer almaktadır:

- Hastalık (uzun süreli bakım dahil) yardımları,
- Analık ve eşdeğer babalık yardımları,
- Malullük yardımları,
- Yaşlılık yardımları,

- Ölüm yardımları,
- İş kazası ve meslek hastalığı yardımları,
- Cenaze yardımları
- İşsizlik yardımları,
- Erken emeklilik yardımları ve
- Aile yardımları

Yukarıda yer alan yardımların, primli yardımlardan oluştuğu görülmektedir. Yardımların primli veya primsiz olması başka bir üye devlete ihraçları konusunda belirleyici nitelik taşımaktadır. Yukarıda belirlenen primli yardımlara ilave olarak, Tüzüğün X'nolu Ekinde yer alan özel primsiz nakdi yardımların da Tüzük kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca Tüzüğün I'nolu Ekindeki nafaka ödemeleri, özel doğum ve evlat edinme ödenekleri üzerinden ödenen avanslar da Tüzüğün maddi kapsamı dahilinde değerlendirilmekte ve koordinasyon kurallarına tabi olmaktadır.

1.3. Koordinasyona İlişkin Temel İlkeler

Avrupa Birliği'ne üye ülkelerin sosyal güvenlik sistemlerinin homojen olmaması tam bir bütünleşmeye imkan vermemektedir. Buna karşın, Avrupa Topluluğu Antlaşmasının 42'nci maddesi ile sosyal güvenlik alanında ayrıntılı bir koordinasyon sisteminin getirilmesi suretiyle, AB içinde işçilerin serbest dolaşım özgürlüğünün güvence altına alınması öngörülmektedir. Avrupa Topluluğu Antlaşmasının söz konusu maddesi çerçevesinde yürürlüğe konulan 883/2004 sayılı Tüzüğün, temel ilkeleri ile sosyal güvenlik sistemleri arasında koordinasyonun sağlanmasına imkan vermektedir. Söz konusu ilkeler aşağıda belirtildiği şekildedir:

- Eşit muamele ilkesi,
- Gerçeklerin benzeşmesi ilkesi,
- Sürelerin birleştirilmesi ilkesi,
- İkamet şartından vazgeçme ilkesi ile

- İyi yönetim ve işbirliği ilkesi

Bu çerçevede, sosyal güvenlik sistemine ilişkin uygulanabilir mevzuatın tespiti ile kişilerin serbest dolaşım haklarını kullanırken sosyal güvenlik haklarından mahrum kalmalarının önüne geçilmektedir.

1.3.1. Eşit Muamele İlkesi

Sosyal güvenlik alanında eşit muamele ilkesi, göçmen işçilerin buldukları üye devletin uyruğundan kimseler ile eşit işlem göreceklere anlamına gelmektedir. Eşit muamele ilkesi, Adalet Divanı'nın sosyal güvenlik alanında birçok yargı kararına neden olmaktadır. Bu ilkeye göre; sigortalıya çalıştığı üye devletin kendi vatandaşına uygulanan hak ve yükümlülüklerde eşit davranılma mecburiyeti getirilmektedir.

Eşit davranılmasına ilişkin sosyal güvenlik alanında kişilerin karşı karşıya kalabilecekleri iki tür ayrımcılık mümkün olabilmektedir. Bunlar; dolaylı ve doğrudan ayrımcılık olarak adlandırılmaktadır.

Doğrudan ayrımcılık; toplumsal kurallar ve politikaların belirli özelliklere sahip kişi ve grupları, diğer bazı kişi ve gruplara tercih edecek şekilde tasarlanması ve bu amaçla yapılan uygulamaların açık bir biçimde ayrımcılığa neden olmasıdır. Örneğin, işe almada aynı mesleki niteliklere sahip kişilerden belirli bir uyruğa sahip olanların diğer ülke vatandaşlarına tercih edilmesi durumunda açık bir ayrımcılık söz konusu olmaktadır.

Tarafsız gibi görünen ve açık bir ayrımcılık niyeti ortaya koymayan uygulama ve politikaların ayrımcılığa sebep olması ise dolaylı ayrımcılık olarak adlandırılmaktadır. Bir işverenin gece vardiyasında çalıştırmak üzere, en az iki yıl söz konusu üye ülkede ikamet eden kişiler işe almak istediğini ilan etmesi, üye ülke vatandaşları için gerçekleştirilmesi daha kolay bir şart olduğundan dolaylı ayrımcılık çeşidine örnek teşkil etmektedir.

Bu çerçevede sosyal sigorta koordinasyon kurallarından eşit muamele ilkesi ile her türlü dolaylı veya doğrudan ayrımcılığın önüne geçilmesi hedeflenmektedir.

1.3.2. Gerçeklerin Benzeşmesi İlkesi

Gerçeklerin benzeşmesi ilkesi; yardımlara, gelirlere, gerçeklere ve olaylara eşit bir şekilde muamele yapılmasından bahsederken kullanılan genel bir terimdir. Yakın bir şekilde bağlantılı olduğu eşit muamele ilkesi gibi gerçeklerin benzeşmesi ilkesi de genel bir sosyal güvenlik koordinasyon ilkesidir³⁸.

Gerçeklerin benzeşmesi ilkesi kapsamı aşağıda belirtildiği şekildedir..

- i. Yetkili üye devletin mevzuatı altında sosyal güvenlik yardımlarının ve diğer gelirlerin alınmasında bir takım yasal etkileri mevcut ise, o mevzuatın ilgili hükümleri aynı zamanda başka bir üye devletin mevzuatına göre alınan eşdeğer yardımlara veya başka bir üye devlette elde edilen gelire de uygulanmaktadır. Yardımların benzeşmesi olarak da ifa edilebilecek bu durum işsizlik yardımının yaşlılık yardımına dönüştüğü durumlar için örneklendirilebilir. İşsizlik yardımının belirli bir yaştan sonra kesilerek yaşlılık aylığına dönüştüğü durumlarda, söz konusu ilke gereği sigortalı kişinin en son yetkili üye devlette işsizlik yardımı almış olması şart koşulmuş ise söz konusu şartını uygulanması mümkün olmayacaktır. Bu ilke gereği kişi yetkili üye devletin dışında bir başka üye devletten de işsizlik yardımı alıyorsa, yaşlılık aylığına başvurabilecektir.
- ii. Üye devletin mevzuatı altında, birtakım gerçeklerin veya olayların ortaya çıkmasına bağlı olarak yasal etkiler oluşuyor ise üye devlet, diğer üye devletlerde ortaya çıkan gerçekleri ve durumları kendi ülkesinin sınırları içinde yaşanmış gibi dikkate almaktadır. Bu durum gerçeklerin benzeşmesi

³⁸SGK, “Sosyal Güvenlik Kurumu Kapasite Artırma Projesi Raporlar” Ankara, 2012 s. 97.

şeklinde de ifa edilebilmektedir. Örneğin yetkili üye devletin mevzuatı, yetim aylığı süresinin 25 yaşından sonra askerlik hizmeti yapılması durumunda uzatılabileceğine hükmediyorsa, başka bir üye devlete askerlik hizmetinin yapılması yardımının süresini uzatacak ve yetim aylığı kişiye sunulmaya devam edecektir.

1.3.3. Sürelerin Birleştirilmesi İlkesi

Sürelerin birleştirilmesi ilkesi gereği; Birlik içinde serbest dolaşım hakkından yararlananlar, değişik üye devletlerde sosyal güvenlik mevzuatına tabi sigortalılık sürelerini birleştirebilmektedirler. Buna göre değişik üye devletlerde geçen çalışma, serbest çalışma ya da ikamet süreleri sigorta haklarının kazanılmasında üye devletin uyguladığı mevzuata göre tamamlanmış süreler olarak dikkate alınmaktadır. Böylece işçilerin sigortalılıkla ilgili kazanılmış haklarından diğer üye devletlerde de yararlanması sağlanmaktadır.

1.3.4. İkamet Şartından Vazgeçme İlkesi (Yardımların İhraç Edilebilirliği İlkesi)

Kişilerin serbest dolaşımının, sosyal risklere meydan vermemesi amacıyla uygulamaya konan sosyal güvenlik koordinasyon kurallarının dayandığı bir diğer temel ilke de sosyal güvenlik yardımlarının başka bir üye devlete ihraç edilebilirliğidir. Kişi, sosyal sigorta yardımlarını ödeyen üye devlet dışında başka bir üye devlette ikamet etse dahi, söz konusu yardımlar; yardımı yapan üye devlet tarafından askıya alınmaz, durdurulamaz veya geri çekilemez.

İkamet şartından vazgeçme ilkesinin hedefinde; özellikle serbest dolaşım hakkını kullanan göçmenlere yönelik ayrımcılıkla mücadele ile Avrupa vatandaşı olmayan ancak yasal çalışma hakkını edinmiş birden fazla üye devlette çalışan üçüncü ülke vatandaşlarına yönelik ayrımcılıklarla mücadele yer almaktadır.

883/2004 sayılı Tüzük kapsamında ikamet şartından vazgeçme ilkesinin, bazı hallerde istisnaya tabi tutulduğu görülmektedir. Söz konusu istisnalar aşağıda belirtildiği şekildedir:

- 3 aydan uzun süreli işsizlik yardımları
- Tüzüğün Ek 1 listesinde yer alan veya ihraç edilmesi halinde mükerrerliğe neden olan aile yardımları
- Nakdi sağlık yardımları

1.3.5. İyi Yönetim ve İşbirliği İlkesi

İyi yönetim ve işbirliği ilkesi gereği; üye devletlerin sosyal sigorta kurumları her türlü konuda birbirlerine ve sigortalılara yardımcı olmak ve kendi mevzuatlarını uyguluyormuşçasına birlikte hareket etmek zorundadırlar. Örneğin birden fazla üye ülkede çalışmaları bulunan bir kimsenin yetkili sigorta kurumu olan Almanya'da yaşlılık aylığına başvurması durumunda, diğer üye ülkelerdeki hizmet süreleri için gerekli yazışmalar yapılması gerekecektir. Bu durumda, sigortalı kişinin diğer üye ülkelerdeki hizmet sürelerine ve kazançlarına ilişkin bilgilerin en kısa süre de yetkili üye devlete (Almanya) bildirilmesi iyi yönetim ve işbirliği ilkesi gereği gerçekleştirilecektir.

1.4. Uygulanabilir Mevzuatın Belirlenmesi

883/2004 sayılı Tüzüğün II'inci Bölümünde, koordinasyon kapsamına giren kişilere hangi üye devletin sosyal güvenlik mevzuatının uygulanacağına ilişkin hükümlere yer verilmektedir. Uygulanabilir mevzuatın kurallara bağlanması, öncelikle çifte sigortalı olmayı veya sigortasızlığı önlemede önem arz etmektedir.

Bu konuda temel ilke, tek bir üye devletin sosyal güvenlik mevzuatının uygulanabileceği ve primlerin tamamının söz konusu yetkili üye ülkeye ödeneceğine ilişkindir.

Uygulanabilir sosyal güvenlik mevzuatı çerçevesinde temel kural; ekonomik bakımdan faal olan kimseler için kişilerin ikametlerine bakılmaksızın çalışılan üye ülke (lex loci laboris) olmaktadır. Ekonomik bakımından faal olmak ile anlaşılması gereken kişilerin faaliyetlerinden dolayı veya faaliyetlerinin sonucu olarak nakdi yardım almalarıdır. Bu kapsamda; sigortalıların işsiz kalmaları durumunda da çalışmaları nedeniyle bağlanacak işsizlik yardımı onların faal olan kimseler kapsamından değerlendirilmelerine neden olmaktadır.

Ayrıca;

- Devlet memurları için; kendilerini istihdam eden idarenin ait olduğu üye devletin,
- Askerlik görevini yerine getirenler için; görevi yerine getirdikleri üye devletin,
- Ekonomik bakımından faal olmayan kişiler³⁹ için ikamet edilen üye devletin (lex loci domicilii),
- Gemi çalışanları için; bir üye devletin bayrağını taşıyan gemide görevlendirilenler söz konusu bayrağın ait olduğu üye devlet, ancak üye devletin bayrağını taşıyan gemide çalışırken ücretini başka bir üye devlette bulunan bir işletmeden veya kişiden alan kimse o üye devlette aynı zamanda ikamet ediyorsa ikamet ettiği üye devletin, sosyal güvenlik mevzuatı uygulanmaktadır.

Ancak kişilerin serbest dolaşım haklarını özgürce kullanabilmesi ve küreselleşen dünyada sınırların ortadan kalkması ile hangi sosyal güvenlik

---

³⁹Ekonomik bakımından faal olmayan kimseler; malullük, yaşlılık veya dul ve yetim aylıkları alanlar ile iş kazası veya meslek hastalığından ötürü aylık bağlananlar ve sınırsız bir dönem için tedavi masrafları karşılanarak nakdi hastalık yardımları alan kimselerdir. Hastalık yardımlarının faal olanlar ile olmayanlar arasındaki ayrımı söz konusu yardımın kısa veya uzun süreli olup olmamasına bağlı olarak değişmektedir. Buna göre yalnızca uzun süreli hastalık yardımı alan kişiler yani artık istihdam etme olanakları hastalıkları nedeniyle olmayan kimseler ekonomik bakımdan faal olmayanlar olarak kabul edilmektedir.

mevzuatının uygulanacağına ilişkin koordinasyon genel kuralının bazı istisnaların getirilmesini gerekli kılmıştır.

Bu istisnai haller; görevlendirme ve iki veya daha fazla ülkede çalışma şeklinde açıklanabilir.

1.4.1. Görevlendirme

İşverenin iş sözleşmesinde belirtilen iş yeri dışındaki bir işi yerine getirmek üzere, çalışanını kısa süreli olarak yurt dışında görevlendirmesi bu kapsamda değerlendirilmektedir.

Görevlendirmelerde işçiye uygulanacak sosyal güvenlik mevzuatı, göçmen işçiyi gönderen üye ülke olarak benimsenmektedir. Buradaki amaç kısa süreli (maksimum 24 ay) yurt dışı görevi nedeniyle işçinin tabi olacağı mevzuatın değiştirilmesinin, idari bakımından zorluklara yol açması endişesidir.

Ancak, görevlendirmelerde uygulanacak sosyal güvenlik mevzuatının koordinasyon kurallarına uygunluğu belirli şartların yerine getirilmesine bağlı olmaktadır. Söz konusu koşullar aşağıda belirtildiği şekildedir:

- **Birinci Koşul:** Bunlardan ilki görevlendirmenin konusu olan işin, esas iş ile doğal bağlantısının bulunmasıdır. Örneğin Almanya'da faaliyet gösteren bir firmanın bilgisayar teknikeri esas işi ile bağlantılı olarak Fransa'da yeni kurulan ofisinin yazılım işlemlerini tamamlamak üzere 8 aylığına gönderilmesi, görevlendirme kapsamında değerlendirilebilir. Ancak aynı bilgisayar teknikerinin insan kaynakları ofisinde personel işlerini yürütmek üzere görevlendirilmesi esas işi ile bağlantılı olmayacağından görevlendirme olarak kabul edilmemektedir. Ayrıca sadece yurt dışında çalıştırmak üzere işçi alınması görevlendirme kapsamında değerlendirilmemektedir.

- **İkinci Koşul:** Çalışanın görevlendirmeden önce gönderildiği üye ülkenin mevzuatına tabi olmasının gerekliliğidir. Hizmet akdine tabi çalışanlar için söz

konusu ülke mevzuatına tabii olma süresi; bir ay, kendi adına çalışanlar için ise iki ay olarak kabul edilmektedir. Ancak söz konusu süreler özel durumlarda farklılık arz edebilmektedir.

- **Üçüncü Koşul:** Görevlendirmeden önce işveren ile işçi arasında bir bağ olması gerekliliğidir. Söz konusu bağın, ekonomik olması değil, yasal olması aranmaktadır. Örneğin işçi ve işveren arasındaki hizmet akdi yasal bir bağ olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca; çalışan için görevlendirilen iş yeri ile bir hizmet akdi yapılamayacağı gibi görevlendirilen kişinin esas işyerindeki pozisyonu için yokluğunda başka bir çalışan ile hizmet akdinin yapılması söz konusu değildir.

- **Dördüncü Koşul:** İşverenin görevlendirme yapılan üye ülkede de faaliyet gösteriyor olmasıdır. Söz konusu koşul esasında paravan şirketleri önlemeyi hedeflemektedir. Görevlendirme yapan şirketlerin, gerçekte görevlendirme yapılan ülkede de faaliyet gösterip göstermedikleri nicel kriterlere göre incelenmektedir. Söz konusu kriterler;

- Görevlendirme yapılan üye ülke ile esas çalışma yerindeki idari personel sayısının karşılaştırılması,
- İki üye ülkede müşterilerle yapılan kontratların büyüklüğünün karşılaştırılması,
- Görevlendirilen ülkedeki ciro ile çalışma yerindeki cironun karşılaştırılması (yaklaşık %25) şeklinde özetlenebilir.

Görüldüğü gibi görevlendirilen ülkede, şirketin ne kadar süredir faaliyet gösterdiğine ilişkin her hangi bir süre kısıdı bulunmamaktadır. Yani görevlendirilen şirket henüz kuruluş aşamasında dahi olabilmektedir.

- **Beşinci Koşul:** Görevlendirmelerin en çok 24 aylık (12+12) bir süre için yapılabileceğine ilişkindir. Ancak iki veya daha fazla üye ülkenin yetkili kurumları arasında anlaşılması durumunda (tarafların ihtiyaçları, özel yararlarının bulunması

gibi) bu sürenin uzatılması mümkün olmaktadır. Ancak iki taraflı yapılan söz konusu anlaşmalar beş yıl ile sınırlandırılmaktadır.

Görevlendirme, kendi adına çalışanlar için de söz konusu olabilmektedir. Bir üye devlette bağımsız çalışan bir kimse söz konusu faaliyetini veya benzerini sürdürmek amacıyla başka bir üye devlete gittiğinde faaliyetinin beklenen süresi 24 ayı aşmaması halinde, önceki üye devletin sosyal güvenlik mevzuatına tabi olmayı sürdürmektedir. Örnek olarak, Brüksel'de çalışan bir sahne sanatçısının, üç aylığına Lüksemburg'da performansını sergilemek üzere çalışması kendi adına çalışan bir kimse için görevlendirme kapsamında değerlendirilmektedir.

1.4.2. İki veya Daha Fazla Ülkede Faaliyet Gösterme

Koordinasyon kuralları gereği olarak; tek bir sosyal güvenlik mevzuatının geçerli olduğu ve bu mevzuatın da faaliyet gösterilen yer olduğuna ilişkin genel kural, kişilerin iki veya daha fazla ülkede faaliyetlerinin bulunması durumunda hangi sosyal güvenlik mevzuatına tabii olunacağına dair soruyu cevaplamakta yetersiz kalmaktadır.

Bu gibi durumlarda; kişilerin ikamet yerinin sosyal güvenlik mevzuatı geçerli olmakta ve tüm primlerin söz konusu üye ülkeye ödenmesi gerekmektedir. Ancak kişilerin iki veya daha fazla ülkede faaliyetlerinin olması farklı hallerde karşımıza çıkmaktadır. Uygulanabilecek sosyal güvenlik mevzuatına ilişkin söz konusu farklı durumlar aşağıda özetlenmektedir:

i. Tek İşveren Adına İki veya Daha Fazla Üye Ülkede Çalışılması Durumu:

İkamet edilen üye ülkede faaliyetlerin önemli bir kısmı⁴⁰ gerçekleşiyor ise

⁴⁰Faaliyetlerin önemli bir kısmı terimi; kişinin çalışma zamanının veya gelirin %25'inden fazlasını ikamet ettiği ülkede geçirdiği veya elde ettiği anlamına gelmektedir. Örneğin bir kimsenin haftanın 5 günü Finlandiya'da bilgisayar teknikeri olarak çalışırken, cumartesi günü Estonya'da bir restoranda çalışması durumunda Finlandiya'daki faaliyeti, önemli olarak kabul edilecektir.

ikamet edilen üye ülkenin sosyal güvenlik mevzuatı geçerli olmaktadır.

Ancak; ikamet edilen üye ülkede faaliyetlerin önemli bir kısmı gerçekleşmiyor ise iş yeri merkezinin kayıtlı olduğu üye ülkenin sosyal güvenlik mevzuatı geçerli olmaktadır.

ii. Birden Fazla İşveren Adına İki veya Daha Fazla Üye Ülkede Çalışılması Durumu:

İkamet edilen üye ülkenin sosyal güvenlik mevzuatı geçerli olmaktadır. Görüldüğü gibi kişinin birden fazla işverene tabi olarak çalışması durumunda, faaliyetlerin önemli bir kısmının ikamet edilen üye ülkede olması gerekmemekte söz konusu ülke yetkili ülke olarak kabul edilmektedir. Örneğin sigortalı bir kimsenin birden fazla işveren adına bir veya birden fazla üye devlette faaliyet sürdürürken, ikamet ettiği üye ülkede (Fransa) bu faaliyetlerin her hangi biri olmasa bile bu sigortalı kişi için Fransa sosyal güvenlik mevzuatı gereçli olmakta ve kişi adına ödenecek primlerin tamamınının Fransa'ya ödenmesi gerekmektedir.

iii. Üçüncü Ülkedeki⁴¹ Bir İşveren İçin Bir veya Daha Fazla Üye Ülkede ve Üçüncü Ülkede Çalışılması Durumu:

İkamet edilen üye ülkenin sosyal güvenlik mevzuatı geçerli olmaktadır. Örneğin Türkiye'de faaliyetlerin büyük bir kısmı gerçekleşmesine karşın Belçika ve Almanya'da haftanın 1'er günü de çalışılıyor ve Lüksemburg'da yaşıyorsa, yetkili devlet Lüksemburg olmaktadır. Faaliyetlerin büyük bir kısmı üçüncü bir ülkede geçse dahi Tüzük üçüncü ülkede hüküm ifa edemeyeceğinden, koordinasyon kuralları gereği ikamet yeri esas alınmaktadır.

⁴¹Avrupa Birliği'ne üye olmayan herhangi bir ülke üçüncü ülke olarak ifade edilmektedir.

iv. Farklı Üye Devletlerde Kendi Adına Çalışılması Durumu:

İkamet edilen üye ülkede faaliyetlerin önemli bir kısmı gerçekleşiyor ise ikamet edilen üye ülkenin sosyal güvenlik mevzuatı geçerli olmaktadır.

Ancak ikamet edilen üye ülkede faaliyetlerin önemli bir kısmı gerçekleşmiyor ise çıkar odağının⁴² bulunduğu üye ülkenin sosyal güvenlik mevzuatı geçerli olmaktadır.

v. İki veya Daha Fazla Üye Devlette Hem Hizmet Akdine Tabi Hem de Kendi Adına Çalışılması Durumu:

Çalıştığı üye devletin sosyal güvenlik mevzuatı geçerli olmaktadır.

1.5. Çeşitli Sigorta Kollarına Uygulanacak Özel Hükümler

1.5.1. Hastalık, Analık ve Benzeri Babalık Yardımları

Yetkili üye devlet dışında bir üye devlette ikamet eden sigortalı kimse ve bu kimsenin aile bireyleri, ikamet ettikleri üye devlette, yetkili kurum hesabına, ikamet ettikleri yerin kurumunca ve bu kurum mevzuatına göre, sağlanan sağlık hizmetlerinden ve aylık yardımlarından yararlanmaktadır.

Nakdi olarak sağlanan yardımlar, geçici veya daimi olarak çalışamayacak kişilere gelir sağlama amacı taşımaktadır. Nakdi yardımların hesaplanmasında, ortalama gelire ya da ortalama prim temeline dayanma şartını getiren bir üye devletin yetkili kurumu tarafından, yalnızca tamamlanan süreleri kapsayan gelirlere ya da prim temellerine göre ortalama bir gelir veya bir prim miktarı belirlenmektedir. Mevzuatı nakdi yardımların hesaplanmasının standart gelire dayalı olarak yapılmasını gerektiren bir üye devletin yetkili kurumu tarafından ise, yalnızca

---

⁴²Çıkar odağı; kişinin faaliyetlerini sürekli olarak gerçekleştirdiği, sunduğu hizmetlerin çoğunluğunun bulunduğu ve tüm bu durumların ışığında, kişinin mesleki faaliyetlerini göz önünde tutularak öncelikli olarak bulunmaya niyetli olduğu yer.

standart geliri ve uygun olduğunda da söz konusu mevzuata tabi olarak tamamlanan süreçlerdeki standart gelirin ortalaması hesaba katılmaktadır.

Aynı yardımlar gerek yalnızca alınan tedavi hizmetinin karşılığı olarak, geri ödemenin hastalıkla ilgili yetkili kurumlar tarafından kısmen ya da tamamen karşılanmasını ifade ederken; gerekse İspanya, İngiltere, İrlanda'da olduğu gibi bakım masraflarının ötesinde, sağlık hizmetlerinin tamamının ücretsiz olarak devlet tarafından verilmesi anlamı taşımayabilmektedir. Yetkili devletin dışında başka bir üye devlette ikamet eden sigortalı bir kişi veya o kişinin aile fertleri, ikamet ettikleri ülkenin mevzuatına göre sigortalanmışlar gibi o mevzuata tabi olarak yetkili devlet adına ikamet ettikleri ülkeden, ülkedeki ilgili Kuruma kayıtlı olmaları şartıyla aynı yardım almaktadır. Aynı yardımlar yetkili kurumun bulunduğu ülkenin dışında başka bir üye devlette verildiğinde, yetkili kurumlar sigortalı kişilere yardımların verilme koşulları ve prosedürle ilgili gerekli bilgilendirmeyi yapmakla yükümlüdür.

883/2004 sayılı Tüzüğü'nün 32'nci maddesine göre, bir üye devletin mevzuatına dayanan aynı yardımlarla ilgili bağımsız bir hak, aile üyelerinin bir yardım ile ilgili sahip oldukları türev hakka göre öncelikli vasfa sahiptir. Ancak, ikamet edilen üye devletteki bağımsız hak doğrudan ve yalnızca ilgili kişinin o üye devlette ikamet etmesi temeline dayandığında, aynı yardımlarla ilgili türemiş bir hak, bağımsız haklara nazaran öncelikli olmaktadır. Bu haklardan faydalanabilmek için, aile fertlerinin ikamet ettikleri ülkede yardım almaya hak kazanmamış olmaları gerekmektedir. Aile fertlerinin ikamet ettikleri ülkede mesleki bir faaliyette bulunmaları halinde, yetkili mevzuatın belirlenmesinde öncelik mesleki faaliyetin bulunduğu ülke mevzuatına aittir. Aile üyeleri için istihdam edilen ülkede öncelik varsa, ikamet edilen ülkenin yardımları sağlanırken bağlı kalacağı "aile fertleri" kavramını tanımlamak da istihdam edilen ülkeye düşmektedir. Bu durum bir kişinin ikamet edilen ülkenin mevzuatına göre "aile ferdi" olarak kabul edilmese de, bu devletin kişi yetkili mevzuat tarafından "aile ferdi" olarak kabul ediliyorsa, yardımın

verilmesi gerektiği anlamına gelmektedir. Başka bir deyişle, sigortalı bir kişinin aile fertlerinin aynı hastalık yardımlarına hak kazanma koşulları yetkili devletin mevzuatınca düzenlenmektedir.

Yardımların miktarı ikamet edilen ülkenin mevzuatına göre değerlendirilir. Aynı yardımlar yetkili kurum tarafından, uyguladığı mevzuatın hükümlerine göre, söz konusu kişiler bu üye devlette ikamet ediyormuş gibi sağlanmaktadır. 883/2004 sayılı Tüzüğün 18'inci maddesinin 2'nci fıkrasına göre bu kişilerin yetkili üye devlette kaldıkları süre boyunca, bu ülke Ek III'de listelenmemişse, aynı yardım alma hakkı bulunmaktadır. Ek III'de (Sınır işçisinin aile üyelerinin aynı yardımının kısıtlanmasına dair düzenleme) yer alıp, bu seçeneği kullanmayan ülkeler ise Danimarka, İrlanda, İspanya, Hollanda, İsveç, Finlandiya ve Birleşik Krallık'tır.

Sigortalı bir kişi ve aile fertleri, yetkili devlet dışında başka bir üye devlette alınan planlanmamış tedavi hizmeti almak için yardımların yapısı ve beklenen kalış süresi dikkate alınarak, Avrupa Sağlık Sigortası Kartı (EHIC) ile kaldıkları süre boyunca tıbbi gerekçelerle gerekli hale gelen aynı yardımları almaya hak kazanmaktadır. Bu yardımlara, hamilelik ve doğumun yanı sıra kronik veya hali hazırdaki hastalıklarla bağlantılı olarak verilen yardımlar da dahil edilmektedir. 883/2004 sayılı Tüzüğün 19'uncu maddesinin 2'nci fıkrası gereğince bu yardımlar yetkili kurum adına, kalınan yerdeki kurum tarafından, söz konusu kişiler o ülkenin mevzuatına göre sigortalanmışlar gibi o mevzuat uygulanarak sağlanmaktadır. Başka bir deyişle, planlanmamış bir bakım hizmetinden yararlanan kişi o devlette prosedür ve tarife açısından sigortalanmış gibi muamele görmektedir. Bu sebeple geri ödeme oranları ve yardımı verme koşulları geçici olarak kalınan ülkenin mevzuatınca belirlenmektedir.

31 Mart 2004 tarihli 631/2004 sayılı Tüzükten itibaren, hastaların geçici olarak kaldıkları yerde idari formaliteleri yerine getirmesi gerekmekte, tedavi hizmetini sağlayan Kuruma EHIC gösterilerek doğrudan erişim sağlanabilmektedir.

Avrupa Sağlık Sigortası Kartı, sigortalı kişinin kalış amacından bağımsız olarak (Turistik, mesleki faaliyet ya da eğitim amaçlı olabilir) sağlık hizmeti alması gerektiği geçici ziyaretlerdeki tüm durumlarda kullanılmaktadır. Kalınan üye devletin kurumu tarafından geçerli bir EHIC karşılığında sağlanan aynı yardımların yetkili kurum tarafından geri ödenmesi gerekmektedir. Verilen EHIC'in geçerlilik süresini üye devletin kurumları belirlemekte, geçerlilik süresi sigortalı kişinin hak kazanma süresi dikkate alınarak tespit edilmektedir.

Yurtdışında kalma amacı yalnızca sağlık hizmeti almak olduğunda (Planlanmış hizmet) EHIC kullanılamamaktadır. Eğer sigortalı kişi EHIC sahibi değilse, kartı elde etmek için yetkili kurumla irtibata geçmesi gerekmektedir. Bu da aynı yardım almak için EHIC'in zorunlu olmadığı anlamına gelmektedir. Kart talebinde bulunmayan, kartını kaybeden ya da unutan veya da kartının süresi dolan sigortalı kişiler de tüzük kapsamına giren bir üye devlet programına göre sigortalanmışlarsa, 883/2004 sayılı Tüzüğün 19'uncu maddesinin 1'inci fıkrası kapsamına alınmaktadırlar.

883/2004 sayılı Tüzüğün 20'nci maddesinin 1'inci fıkrasına göre, kalınan süre içerisinde aynı yardım ("Planlı" ya da "Programlı" bakım) alınması amacıyla başka bir üye devlete seyahat eden sigortalı bir kişinin, ikametgahı başka bir üye devlette bulursa bile yetkili kurumdan izin istemesi gerekmektedir. Planlı bakım hizmetinde geri ödeme sistemlerinden biri olan Tüzük yönteminde, sigortalı bir kişi 883/2004 sayılı Tüzüğün 20'nci maddesine dayanarak ön izin alınma şartıyla, bu kişinin yetkili kurum adına kaldığı yerdeki kurumdan o kurumun uyguladığı mevzuat uyarınca ve o mevzuata tabiymiş gibi farz edilerek aynı yardım alma hakkı bulunmaktadır. Tedavinin kişinin ikamet ettiği üye devletin mevzuatınca sağlanan yardımlar arasında yer alması ve kişinin hali hazırdaki sağlık durumunun gidişatı göz önünde bulundurularak tıbben gerekçelendirilmesi şartlarının yerine getirilmesi ile ön izin verilmektedir.

Pratikte birçok ön izin talebi, başka üye devletlere özellikle aşırı derecede yüksek miktarlarda olan hastane faturaları gibi geri ödemelerin yapılmasını istemeyen yetkili devletler tarafından geri çevrilmektedir. Buna karşın, bir ön izin sisteminin, ulusal yetkililer tarafından alınan isteğe bağlı kararları meşrulaştıramayacağı hususu Adalet Divanınca göz önünde bulundurulmaktadır. Adalet Divanı olayın bu yönünü de dikkate alarak, 20'nci maddedeki ön izin için öngörülen iki koşulu yorumlamak durumundadır.

Koordinasyon tüzükleri emekliler için de belirli kurallar içermektedir. Emeklilerin çok fazla tedavi ihtiyacı olabileceği için üye devletler arasında masraf yükü oldukça hassas bir konudur. Ayrıca harcamalar için birden fazla devlet sorumlu tutulabileceğinden oldukça karmaşık bir konudur. Bu nedenle Tüzük, uygulanabilir mevzuat ve uygulanan mevzuat arasındaki ayrımı belirlemektedir. 883/2004 sayılı Tüzüğün 23, 26 ve 28'inci maddelerinde, ikamet edilen üye devletin veya diğer üye devletlerin mevzuatı altında emeklilerin ve onların aile bireylerinin aynı yardım alma şartları düzenlenmiştir. Bu çerçevede, 23'üncü maddeye göre, aralarından biri ikamet edilen ülke olmak üzere iki ya da daha fazla üye devletin mevzuatı kapsamında bir veya birden fazla emekli aylığına ve yardıma hak kazanan kişi, aile üyeleriyle birlikte bu aynı yardımları ikamet ettikleri ülkenin kurumundan alabilmektedir. Tüzüğün 26'ncı maddesi kapsamında, bir veya birden fazla üye devletin mevzuatı uyarınca bir veya birden fazla emekli aylığına hak kazanan bir kişinin, farklı bir üye devlette ikamet eden aile üyeleri, emekli kişinin de aynı yardıma hak kazanmış olması koşuluyla, aynı yardımlarını kendi ikamet ettikleri ülkenin mevzuatındaki hükümlere tabi olarak bu ülkenin kurumundan alabilmektedir. Tüzüğün 28'inci maddesine göre ise, emekli olan bir sınır işçisi, bir hastalık durumunda emekli olmadan önce sigortalı ya da kendi hesabına çalışan olarak en son faaliyet gösterdiği üye devletten aynı yardım almayı sürdürmektedir. Ancak söz konusu yardımı alabilmesi için tedavinin o üye devlette başlamış olması gerekmektedir.

Tek uygulanabilir mevzuat ilkesi emeklilere de uygulanmaktadır. Bir emekli iki veya daha fazla ülkede aylık hakkını kazanmış olabilir; ancak aynı yardımların nihai masrafları yalnızca bir üye devlet tarafından karşılanmaktadır. Fakat emeklileri çeken bazı üye devletlerin (İspanya gibi) aşırı yük altında kalmaması için bazı özel kurallar da bulunmaktadır.

Aynı yardımlar, gerçek miktara dayanarak hesaplanan geri ödeme tutarları yetkili devletin tarafından ilgili kurum tarafından yapılmaktadır. Yardımı veren kurum tarafından uygulanan mevzuata tabi olan sigortalı kişilere verilen aynı yardımlara uygulanan daha yüksek oranları geri ödeme hesabına katılmamaktadır. Sigortalı kişiyle aynı üye devlette ikamet etmeyen aile fertlerine, emeklilere ve bunların da aile fertlerine verilen aynı yardım miktarı yetkili kurum tarafından her bir takvim yılı için belirlenmiş olan sabit miktara dayanarak bu yardımı veren kurumlara geri ödenmektedir.

Gerçek harcamaya dayalı hak talepleri yarım takvim yılının bitiminden sonra 12 ay içerisinde borçlu üye devletin irtibat kurumuna bildirilmektedir. Talepler, borçlu üye devletin irtibat kurumuna bildirildikleri ayın sonundan itibaren 18 ay içinde borçlu kurum tarafından alacaklı üye devletin irtibat kurumuna ödenmektedir. Hak talebi ile ilgili ortaya çıkacak anlaşmazlıkların talep tarihini takip eden aydan itibaren 36 ay içerisinde çözülmesi beklenmektedir.

1.5.2. İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları Yardımları

883/2004 sayılı Tüzüğün 36'ncı maddesinin 2'nci fıkrasına göre, iş kazası veya meslek hastalığı geçiren ve yetkili devlet dışındaki bir üye devlette ikamet eden veya kalan bir kişi, kaldığı veya ikamet ettiği devletin kurumunda sanki o devletin mevzuatı altında sigortalıymış gibi iş kazalarını ve meslek hastalıklarını kapsayan özel aynı yardımlara hak kazanmaktadır. 883/2004 sayılı Tüzüğün 17'nci maddesi kapsamında, yetkili devlet dışında ikamet eden sigortalı bir kişi veya onun aile fertleri

yetkili devlet adına, kalınan üye devletin yetkili kurumu tarafından uyguladığı mevzuatın hükümlerine uygun olarak o devlette sigortalıymışçasına söz konusu aynı yardımlardan faydalanmaktadır. Aynı yardımlar yetkili kurum tarafından, uygulanan mevzuatın hükümlerine göre, söz konusu kişiler bu üye devlette ikamet ediyormuş gibi sağlanmalıdır. 883/2004 sayılı Tüzüğün 18'inci maddesinin 2'nci fıkrasına göre bu kişilerin yetkili üye devlette kaldıkları süre boyunca, bu ülke Ek III'te listelenmemişse, aynı yardım alma hakkı bulunmaktadır. Ek III'te (Sınır işçisinin aile üyelerinin aynı yardımının kısıtlanmasına dair düzenleme) yer alıp, bu seçeneği kullanmayan ülkeler ise Danimarka, İrlanda, İspanya, Hollanda, İsveç, Finlandiya ve Birleşik Krallık'tır.

İş kazası veya meslek hastalığı geçiren bir kişinin evine veya hastaneye yapılan ulaşımı kişinin ikamet ettiği başka bir üye devlette denk bir yere ulaşım masrafları, kişinin ulaşım masraflarının karşılanmasını öngören bir mevzuata sahip olan bir üye devletin yetkili kurumu tarafından sınır işçileri hariç olmak üzere, ön izin şartı ile karşılanmaktadır.

Bir meslek hastalığına yakalanan ve iki veya daha fazla üye devletin mevzuatı altında bu hastalığa sebep olması muhtemel faaliyetler sürdüren bir kişinin veya arkasında kalan dul ve yetimlerin hak kazandığı yardımlar koşulların karşılandığı devletlerin sonuncusunun mevzuatı tarafından karşılanmaktadır. Bir üye devlet mevzuatına göre, mesleki rahatsızlığı sebebiyle yardım almakta olan kişinin durumunun ağırlaşması halinde; 883/2004 sayılı Tüzüğün 39'uncu maddesine göre aşağıdaki kurallar uygulanmaktadır:

- i. İlgili kişi, yardım alırken, başka bir ülkenin mevzuatına göre, istihdam edilmiş veya kendi hesabına çalışan ve hastalığının kötüleşme ihtimali bulunan bir kimse olarak faaliyet halinde bulunmadığı takdirde, kötüleşme hali göz önünde bulundurularak, ilk üye devletin yetkili kurumu tarafından,

uygulanan mevzuatın hükümleri uyarınca yardım masrafları karşılanmaktadır.

- ii. İlgili kişi tarafından yardım alınırken başka bir üye devletin mevzuatına göre böyle bir faaliyet yürütülüyorsa, ağırlaşma hali göz önünde bulundurulmaksızın, ilk üye devletin yetkili kurumu tarafından, uygulanan mevzuata göre yardımların masrafları karşılanmaktadır.
- iii. Söz konusu hastalık ikinci üye ülkenin mevzuatı altında gerçekleştiyse, ilgili kişiye ek ödeme, o ülkenin yetkili kurumu tarafından yapılmaktadır. Bu ödemenin miktarı, üye devletin mevzuatına göre, hastalığın ağırlaşmasından sonraki yardım miktarıyla ağırlaşma halinden önceki ödeme miktarı arasındaki farka eşit olmaktadır.

İlgili kişinin kaldığı veya ikamet ettiği üye devlette iş kazaları veya meslek hastalıkları için sigorta sistemi yoksa; ya da böyle bir sigorta var; ama aynı yardımların verilmesinden sorumlu bir kurum yoksa, bu yardımlar 883/2004 sayılı Tüzüğün 40'ıncı maddesine göre ikamet edilen veya kalınan yerin hastalık halinde aynı yardım vermekle yetkili kurumu tarafından sağlanmaktadır. Kişi başka bir üye devlette kaldığı veya ikamet ettiği süre içerisinde iş kazası geçirir ya da bir meslek hastalığına yakalanırsa, yetkili üye devlette iş kazaları ya da meslek hastalıkları alanında bir sigorta programı bulunmuyorsa da, aynı yardımlarla ilgili bu bölümün hükümleri hastalık, analık ya da eşdeğer olan babalık hallerinde söz konusu yardımları alma hakkı olan kişilere o ülkenin mevzuatına göre uygulanmaktadır. Masraflar yetkili üye devletin mevzuatı uyarınca aynı yardımlar konusunda yetkili kurum tarafından karşılanmaktadır.

Kurumlar arası geri ödemeler 883/2004 sayılı Tüzüğün 35'inci maddesine göre, gerçek maliyet temelinde gerçekleştirilmektedir. Tüzüğün 41'inci maddesine göre ise, iki veya daha fazla üye devlet veya bu devletlerin yetkili Kurumları

tarafından, başka geri ödeme yöntemleri benimsenebilir, ya da yetki çerçevesinde Kurumlar arasındaki geri ödemeler geçersiz kılınabilmektedir.

1.5.3. Ölüm Ödenekleri

Ölüm ödeneklerinden yararlanma hakkı 883/2004 sayılı Tüzüğün 42'nci maddesine göre ölümün gerçekleşmiş olduğu üye devlete ya da yararlanıcının ikamet ettiği üye devlete bağlı olarak farklılık arz etmektedir. Ölümün başka bir üye devlette meydana gelmesi veya yararlanıcının yetkili devlet dışında bir üye devlette oturması halinde ödeneklerden yararlanma hakkı aşağıdaki şekilde gerçekleşmektedir:

- Sigortalı kimsenin veya onun aile bireyinin yetkili devlet dışında ölmesi halinde bu ölüm olayı yetkili devlette meydana gelmiş sayılmaktadır.
- Yetkili kurum uyguladığı mevzuata göre, ilgili kimse yetkili devlet dışında bir üye devlette otursa dahi, ölüm ödeneklerinin ödenilmesi zorunludur.
- Bu iki durum, ölümün bir iş kazası veya meslek hastalığı sonucu meydana gelmesi halinde de uygulanmaktadır.

Bir üye devlet mevzuatına göre ödenmesi gereken bir aylıktan veya iki ya da daha fazla üye devlet mevzuatına göre ödenmesi gereken aylıklardan yararlanan kimsenin ölümü halinde 883/2004 sayılı Tüzüğün 43'üncü maddesi gereğince; bu kimse, söz konusu Tüzüğün 24 ve 25'inci maddesi uyarınca kendisine sağlanan sağlık yardımları bedellerinin ödenmesinden sorumlu kurumun bulunduğu üye devlet dışında bir üye devlette oturuyorsa, yetkili kurumun mevzuatına göre ödenmesi gereken ölüm ödenekleri aylık sahibinin öldüğü tarihte söz konusu kurumun bulunduğu üye devlette oturuyormuş gibi ödenmektedir. Bu durum aylık sahibinin aile bireylerine de gerekli değişikliklerle uygulanabilmektedir.

1.5.4. Malüllük Yardımları

Malüllük aylıklarına ilişkin Tüzük kuralları, ekonomik olarak faal bir kişi birden fazla üye devletin mevzuatına tabi olduğunda devreye girmektedir. Malüllük aylığının koordinasyonu, kişinin tabi olduğu sistemlerin yapısı uyarınca tamamen farklı olan ve A-tipi ve B-tipi olarak adlandırılan iki ana koordinasyon rejimine tabiidir.

A-tipi sistemi, malullük yardımları miktarının sigortalılık veya oturma sürelerinin uzunluğuna bağlı olmadığını ve yetkili kurumca bu durumun 883/2004 sayılı Tüzüğün 44'üncü maddesinde bildirildiğini ifade etmektedir. B-tipi sistem ise anılan sistemler dışında kalan tüm sistemler anlamına gelmektedir. 883/2004 sayılı Tüzüğün VI'ncı Kısımında belirtilmiş olan ülkelerin [Yunanistan, İrlanda, Finlandiya, İsveç, Birleşik Krallık (Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda)] sistemleri A-tipi sistemleri, diğer risk sistemleri ve kazanılmış hak sistemleri ise B-tipi sistemlerini oluşturmaktadır.

Risk sistemleri ve kazanılmış hak sistemleri arasındaki temel fark; risk sistemleri altında verilen hakların miktarının, maluliyet sigortasının yapıldığı sürenin uzunluğundan bağımsız olmasından kaynaklanmaktadır. Diğer yandan kazanılmış haklar sistemlerinde, maluliyet sigortasının yapıldığı sürenin uzunluğu ve yardımların miktarı arasında bir ilişki bulunmaktadır. Sigortalılık süresi ne kadar uzunsa, yardımın miktarı da o kadar fazla olmaktadır. Risk sistemleri esasen uzun vadeli hastalık sigorta sistemlerine; kazanılmış haklar sistemleri ise daha çok yaşlılık sigortası sistemlerine yakın bulunmaktadır.

A-tipi programların özellikleri, dolaşım halindeki işçiler ve vatandaşlar için adil olmayan durumun oluşmasına neden olmaktadır. Kişiler çok yüksek miktarda yardım almakta veya yalnızca bir ülkede çalışmış olan bir kişiye kıyasla çok düşük miktarda yardım almaktadırlar. B-tipi programların ortak özelliği ise bekleme sürelerinin olmasıdır. Kişiler bu süreyi doldurmadan malul kalırlarsa, hiçbir yardım

almaya hak kazanamamaktadırlar. B-tipi programlarda tam yardımları almaya hak kazanabilmek için daha uzun sigorta süreleri gerekmektedir. Bu nedenle, malullük hali kısa bir sigorta süresinin ardından gerçekleşirse, sigortalı kişi sadece küçük bir miktar yardım almaya hak kazanmaktadır. B-tipi bir program çerçevesinde hali hazırda sigortalı olmayanlar, daha önceden edindikleri hakları talep edebilmektedirler.

Sırayla veya dönüşümlü olarak iki veya daha fazla üye devletin mevzuatlarına tabi olmuş olan ve sigortalılık veya ikamet sürelerini yalnızca A-tipi mevzuatlar altında geçirmiş olan bir kişi, yalnızca malullüğün takip ettiği iş göremezlik halinin ortaya çıktığı zaman geçerli olan mevzuatın ait olduğu üye devletin kurumundan yardım alabilmekte ve uygun durumlarda 883/2004 sayılı Tüzüğün 45'inci maddesi hesaba katılarak söz konusu mevzuata uygun olarak yardım alınabilmektedir. Yardımlardan yararlanma hakkına sahip olmayan kimse, 883/2004 sayılı Tüzüğün 45'inci maddesine başka bir üye devlet mevzuatına göre hak kazandığı yardımlardan yararlanabilmektedir. Aynı tüzüğün 45'inci maddesinde; bir üye devletin mevzuatına göre yardımlardan yararlanma hakkının kazanılması, devamı veya yeniden kazanılması, sigortalılık veya oturma sürelerinin geçmiş olması koşuluna bağlı ise, bu devletin yetkili kurumunun 883/2004 sayılı Tüzüğün 51/1'inci maddesi hükümlerini duruma göre gerekli değişikliklerle uygulayabileceğinden bahsedilmektedir.

1.5.4.1. Malullük Yardımı Kapsamı

Malullük yardımı; hastalık yardımının bitmesinin ardından çalışamama durumunun kalıcı olması veya çalışamama durumunun devam etmesi muhtemel olan durumlarda, kazanç sağlayacak herhangi bir faaliyette bulunamama durumunu kapsamaktadır. Farklı üye devletlerin farklı malullük tanımları bulunmaktadır. Malullük yardımlarının beklenmedik durum süresince ya da kişi yaşlılık aylığına hak kazanıncaya kadar verilmesi öngörülmektedir.

1.5.4.2. İş Kazaları ve Mesleki Hastalıklardan Kaynaklanan Malullük Aylıklarının Sınıflandırması

İş kazası veya bir mesleki hastalık sonucunda ödenecek olan malullük aylıklarına göre bir sınıflandırma bulunmaktadır. AB koordinasyon amaçları açısından bir iş kazası veya mesleki bir hastalık olması durumunda, kısa vadeli sigorta kolu uyarınca verilen geçici ve sürekli malullük yardımlarına ek olarak özellikle vazife malullüğü aylıkları da iş kazası veya mesleki hastalığa ilişkin yardımlar olarak sınıflandırılmaktadır. Bu da vazife malullüğü yardımlarının yaşlılık aylığı olarak koordine edilmemesiyle, yani kişinin sigortalı olduğu tüm ülkeler tarafından tek bir yardım sistemi uyarınca orantısız yardımlar alması şeklinde sonuçlanmaktadır.

1.5.4.3. Malullük Aylıklarına İlişkin Diğer Konular

1.5.4.3.1. Riskin Gerçekleşmesini Takiben Sigorta Talebinde Bulunulması

883/2004 sayılı Tüzüğün 51'nci maddesi 3'ncü fıkrasına göre aslında kişinin malullük riskiyle ilgili olarak, diğer üye devlette sigortalanmış olması şartıyla veya kişi söz konusu devletin mevzuatı uyarınca malullük yardımı alması halinde, bu şartın yerine getirilmiş olarak kabul edilmesi gerektiğini belirtilmektedir.

1.5.4.3.2. Aylık Hak Taleplerinin İşleme Konması – Temasa Geçilen Kurumun Rolü

Koordinasyon Tüzüklerinin uygulanması ulusal kurumlar tarafından büyük oranda işbirliği ve yönetim sergilenmesini gerektirmektedir. Aylıklar bölümü de bu konuda bir istisna teşkil etmemektedir. Bu durum farklı üye devletlerde (en azından bir tane B-tipi sistem uyarınca) çalışmış olan kişiler tarafından malullük aylığı hak talebinde bulunulması ve özellikle temasa geçilecek kurum olarak hareket eden ulusal kurumun rolü açıklanmaktadır.

1.5.4.4. Malüllük Seviyesinin Tespit Edilmesi

883/2004 sayılı Tüzük tarafından uygulamaya konulmuş olan mekanizmanın en somut göstergelerinden biri de ulusal sistemleri uyumlu hale getirmeyi değil, koordine etmeyi amaçlar şekilde malüllük seviyesinin tespit edilmesiyle ilgilidir.

Her bir üye devlet diğer üye devlet vatandaşlarına karşı ayrımcılık yapmadığı sürece malüllüğü tanımlamak ve derecesini belirlemek konusunda serbesttir. Bu durumun sonucu olarak malüllük kriterleri konusunda üye devletler arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Teorik olarak bir kişinin çalışmış olduğu bir üye devletin mevzuatı uyarınca malüllükten etkilenmediği ve dolayısıyla o devletten malüllük aylığı alma hakkına sahip olmadığı kabul edilebilmekte; öte yandan başka bir üye devletin mevzuatı uyarınca ciddi bir düzeyde malüllük seviyesine maruz kaldığı belirtilebilmektedir.

883/2004 sayılı Tüzüğün VII'nci ekinde sıralanan ve malüllük seviyesi konusuna ilişkin şartların mevzuatlarında benzeştiğini belirten ülkelerden birinin ulusal kurumu tarafından alınmış olan malüllük seviyesine ilişkin karar diğer üye devletin ulusal kurumunu da uygunluk ilkesi gereğince bağlamaktadır.

1.5.4.5. Malüllük Halinin Ağırlaşması

İlgili kimsenin bir veya birden fazla üye devlet mevzuatına göre yararlandığı malüllük yardımlarına konu teşkil eden malüllük halinin ağırlaşması halinde, ağırlaşmanın derecesi nazara alınarak aşağıdaki kurallar uygulanmaktadır:

- Yardımlar 883/2004 sayılı Tüzüğün Kısım 5 hükümlerine uygun olarak duruma göre gerekli değişikliklerle uygulanmakta;
- Bununla birlikte, eğer ilgili kimse iki veya daha fazla “A” tipi mevzuata tabi olmuşsa ve bir yardımdan yararlanmaya başladıktan sonra başka bir üye devletin mevzuatına tabi olmamışsa yardım aynı Tüzüğün 44/2'inci maddesine uygun olarak sağlanmaktadır.

Eğer ödenmesi gereken yardımın veya yardımların toplam miktarı ilgili kimsenin önceden tabi olduğu yetkili kurumca sağlanan yardım miktarının altında ise, yetkili kurum ilgiliye iki miktar arasındaki farka eşit bir ek miktar ödemektedir.

Eğer ilgili kimse başka bir üye devlet kurumunun yükümlülüğünde yardımlardan yararlanma hakkına sahip değilse; önceden yetkili olan üye devletin yetkili kurumu yardımları uyguladığı mevzuata göre malullük derecesini ve gerektiğinde Tüzüğün 45'inci maddesini dikkate alarak sağlamaktadır.

1.5.4.6. İkili Koordinasyon ve Aylık Hesaplama Sistemi

Malullük aylığı; kariyer boyunca yalnızca A-tipi sistemler altında sigortalı olunmuşsa, malullük ortaya çıktığında kişinin tabi olduğu mevzuatın uygulandığı üye devlet tarafından ödenen tek malullük aylığı, kişi en az bir B-tipi sistem kapsamında sigortalanmış ise, yaşlılık aylığında kullanılan orantısallaştırma ilkesi ışığında koordine edilmektedir (883/2004 sayılı Tüzüğün 46. Maddesi).

İki veya daha fazla üye devletin mevzuatlarına tabi olup, sigortalılık veya ikamet sürelerini yalnızca A-tipi mevzuatlar altında geçirmiş olan bir kişinin malullüğünün gerçekleştiği sırada tabi olduğu mevzuatın ait olduğu ülke tarafından tek bir malullük aylığı ödenmektedir.

En az biri "A" tipi mevzuatı olmayan iki veya daha fazla üye devlet mevzuatına sürekli olarak veya aralıklarla tabi olmuş bulunan kimse, duruma göre gerekli değişikliklerle uygulanan 883/2004 sayılı Tüzüğün Kısım 3 uyarınca yardımlardan yararlanma hakkına sahip bulunmaktadır. Bununla birlikte, eğer ilgili kimse, mesleki yaşamında önce "B" tipi mevzuata tabi olmuşsa ve sonradan "A" tipi bir mevzuata tabi olduğu sırada malullükle sonuçlanan işgöremezliğe uğramışsa; aynı Tüzüğün 44'üncü maddesine uygun olarak aşağıdaki kurullarla yardımlara hak kazanabilmektedir:

- Yalnız bu mevzuata göre veya aynı tip başka bir mevzuata göre, gerektiğinde 883/2004 sayılı Tüzüğün 45'inci madde hükümleri nazara alınarak, fakat “B” tipi mevzuata göre geçen sigortalılık veya oturma sürelerine başvurmaya gerek kalmaksızın gerekli koşulları taşıması gerekir;
- Aynı Tüzüğün 50/1'inci maddesi nazara alınarak muhtemel yaşlılık yardımlarından yararlanma haklarını ileri sürmesi koşulu mevcut bulunmaktadır.

Bir üye devletin kurumunca ilgili kimsenin malüllük derecesi konusunda alınan bir karar ile diğer üye devletlerin mevzuatları arasında uyum bulunması ve bu mevzuatların 883/2004 sayılı Tüzük Ek VII'de gösterilmesi gerekmektedir.

1.5.4.7. Malüllük Yardımlarının Yaşlılık Yardımlarına Çevrilmesi

Malüllük yardımları, sağlandıkları mevzuata veya mevzuatlarda öngörülen koşullarla 883/2004 sayılı Tüzüğün Kısım 5 hükümlerine uygun olarak yaşlılık yardımlarına çevrilebilmektedir. Malüllük yardımlarını ödemekle yükümlü olan kurum, aynı Tüzüğün 50'nci maddesi hükümlerine uygun olarak; diğer bir veya birden fazla üye devlet mevzuatına göre yaşlılık yardımlarından yararlanması kabul edilen malüllük yardımları sahibine bu yardımları sağlamaya devam etmektedir. İlgili kimsenin hak kazandığı malüllük yardımları, 883/2004 sayılı Tüzüğün ilgili maddesinin yetkili kurum için uygulandığı tarihe kadar veya aksi halde ilgili kimse anılan malüllük yardımlarından yararlanma koşullarını taşıdığı sürece sağlanmaktadır.

Bir üye devletin mevzuatına göre 883/2004 sayılı Tüzüğün 44'üncü maddesine uygun olarak sağlanan malüllük yardımları, yaşlılık yardımlarına çevrilirse ve ilgili kimse bu yardımlara hak kazanmak için diğer bir veya birden fazla üye devlet mevzuatının gerektirdiği koşulları henüz taşııyorsa, bu kimse sözü edilen

çevrilme tarihinden itibaren üye devletin veya üye devletlerin mevzuatlarına göre malüllük yardımlarından yararlanabilmektedir. Bu yardımlar, ilgili kimsenin diğer ilgili ulusal mevzuatlara göre yaşlılık yardımlarından yararlanma koşullarını taşımasına kadar veya böyle bir çevrilme işlemi öngörülüyorsa ilgili mevzuata veya mevzuatlara göre anılan kimse malüllük yardımlarından yararlanma hakkına sahip olduğu sürece sağlanmaktadır. Malüllük yardımları ilgili kimsenin “B” tipi bir mevzuat uyarınca malüllük yardımlarından yararlanma hakkının doğması için gerekli koşulları taşıdığı tarihten veya başka bir üye devletin mevzuatına göre yaşlılık yardımlarından yararlandığı tarihten itibaren, yeniden hesaplanmaktadır.

1.5.5. Yaşlılık ve Ölüm Aylıkları

1.5.5.1. Yaşlılık Aylıkları

Yaşlılık aylığı; belirli bir yaşa erişmiş olan kişinin hayatını kazanmak için çalışmasının mümkün ve uygun olmadığı varsayımına dayanmaktadır. Yaşlılık aylığı, yalnızca aylıkları değil, onların yerine geçebilecek toptan ödemeleri ve primlerin geri ödenmesi şeklindeki ödemeleri de kapsamaktadır. Her bir üye devlet kendi yaşlılık aylığı programı ile ilgili olarak hangi sürelerin sigorta süresi olarak kabul edildiğine kendisi karar vermektedir.

Aynı zamanda aynı yardımın yapılmasını gerektiren durumda kişi hem primli sisteme, hem primsiz sisteme dahil ise, en uzun sigortalılık süresi ve ikameti dikkate alınmaktadır. Yetkili üye devlet mevzuatına göre çocuk yetiştirme sürelerinin hesaba katılmaması durumunda, diğer ülkedeki söz konusu sürelerin hesaba katılması gerekmektedir.

Bir üye devletin kurumu; uyguladığı mevzuata göre geçen ve riskin meydana geldiği tarihte nazara alınması gereken sürelerle ilgili yardımları, anılan sürelerin toplam uzunluğu 1 yıldan az ise, yalnız bu süreler ve nazara alındığında bu mevzuata göre yardımlardan yararlanma hakkı doğmuyorsa, sağlamak zorunda değildir. Burada

bahsedilen süreler deyimi, yardımlara hak kazandıran veya yardımlarda artış yaptıran bütün sigortalılık, istihdam, ücretli veya ücretsiz faaliyet süreleri veya oturma sürelerini ifade etmektedir. Ülkenin AB'ye girmesinden önce tamamlanmış olan sigorta süreleri, hak kazanılan yardımlar belirlenirken ve hesaplanırken dikkate alınmaktadır.

1.5.5.1.1. Yaşlılık Aylığına Erişim

Yaşlılık aylığına hak kazanabilmek için yaş, prim gün sayısı ve ikamet gibi şartlar aranabilmektedir.

1.5.5.1.2. Emeklilik Yaşı

Malullük aylıklarıyla aynı (Yalnızca bir tane B-tipi sistem uyarınca sigortalı olunan durumlarda) ilkede yaşlılık aylığı hak sahibinin aylık haklarının temasa geçilecek kurum tarafından koordine edilen bir süreç vasıtasıyla sigortalı olduğu tüm devletler incelenmektedir. Bazı üye devletlerde aylık alma haklarının incelenmesi, kişinin o ülkenin mevzuatı uyarınca yaşlılık aylığına hak kazanma şartlarını yerine getirmesine bağlıdır. Buna sadece kişinin “Sürelerin Birleştirilmesi” ilkesine itimat edebileceği minimum asgari sigorta süreleri değil, ayrıca emeklilik yaşına erişmiş olması gerekliliği de dahil edilmektedir.

Üye devletlerin sosyal güvenlik sistemleri uyumlu olmadığından, ülkeler arasında emeklilik yaşı konusunda önemli farklılıklar bulunmaktadır. Emeklilik yaşının tespit edilmesi genel anlamda üye devletin yetkisinde bulunmaktadır. AB bu konuda herhangi bir değişiklik yapma yetkisine sahip değildir.

1.5.5.1.3. Aylığın Hesaplanması

Her üye devlet; emeklilik aylıklarını ulusal mevzuatına göre orantısal olarak hesaplamaktadır. Üye devletler arasında, hesaplanan aylıklardan en çok miktara sahip

olanı, sigortalı kişinin emekli aylığı olarak belirlemektedir. Ancak; hak sahibinin tabi olduğu mevzuatlardan birine göre gerekli olan koşulları karşılamaması daha düşük bir yaşlılık yardımının alınmasına yol açıyorsa, koşullarını yerine getirdiği diğer üye devletlerin, karşılanmamış süreleri dikkate alınmamaktadır. Yalnızca üye devletler ulusal mevzuata göre hak kazanmada bağımsız emeklilik aylığı (BEA) hesaplaması yapmaktadırlar.

Yaşlılık aylığı koordinasyon kuralları uyarınca ilke olarak göçmen bir işçi sigortalı olduğu her bir Devletten bir aylık alabilmektedir. Bu aylıklar ayrıca en azından bir tane B-tipi sistem uyarınca sigortalı olunması halinde, ölüm aylığı ve malullük aylıklarının hesaplanması için de kullanılan orantısal hesaplama tekniği uyarınca hesaplanmaktadır.

Tüzük uyarınca bazı iyi tanımlanmış vakalarda ve belirli şartların karşılanması (özellikle ulusal yardımların çakışmasının engellenmesi kurallarının uygulanamazlığı) şartıyla ulusal bir kurum, teorik ve orantısal emekli aylığını hesaplamayı bırakılabilmektedir. Bu durum hesaplamadan kaynaklanan tutarın (bu tür bir yardım ihtiyacının hesaplanmış olması şartıyla) bağımsız yardımın tutarına aynen eşit olduğu ya da daha düşük olduğu durumlarda gerçekleşmektedir. Bunlar 883/2004 sayılı Tüzüğün VIII'inci Ekinin 1'inci Kısımında belirtilmektedir.

987/2009 sayılı Tüzüğün 44'üncü maddesi yeni yetkili üye devletin ilgili sürelerin dikkate alınmasını öngörmediği durumlarda, aylık hesaplamasına ilişkin amaçlar doğrultusunda bu süreleri dikkate alınarak, eski yetkili üye devletin – bazı şartlara tabi olacak şekilde – özellikle yetkisini genişletmek suretiyle gerçeklerin benzeşmesi ilkesinin uygulanması öncesinde çocuk yetiştirme sürelerinin dikkate alınmasını öngörmektedir.

Eğer bütün ilgili üye devletlerin mevzuatlarına göre riskin meydana gelmesinden önce geçen sigortalılık ve/veya oturma sürelerinin toplam uzunluğu bu devletlerden birinin mevzuatına göre bir tam yardımdan yararlanmak için gerekli

azami sürenin üstünde ise, bu devletin yetkili kurumu geçen toplam sürelerin uzunluğu yerine anılan azami süreyi nazara almaktadır. Bu hesaplama yöntemi, bahsedilen kurumun uyguladığı mevzuatta öngörülen tam yardım miktarının üstünde bir yardım miktarını ödenmesi sonucunu doğurmamaktadır. Bu hüküm miktarı sigortalılık süresine bağlı olmayan yardımlara uygulanamamaktadır.

Eğer bir üye devletin mevzuatına göre yardımların hesaplanması gelirlere, primlere, prim matrahlarına, zamlara, kazançlara veya diğer ortalama, kısmi, götürü veya itibari kazançlara veya bu unsurlardan birden fazlasının birlikte hesaplanması esasına dayanıyorsa, yetkili kurum:

- Yalnız kendi uyguladığı mevzuata göre geçen sigortalılık süreleri uyarınca hesaplama yapmakta;
- Diğer üye devletlerin mevzuatlarına göre sigortalılık ve/veya oturma süreleri çerçevesinde hesaplanacak miktarın belirlenmesinde, yalnız kendi mevzuatına göre geçen sigortalılık süreleri için ilgili üye devlet için 883/2004 sayılı Tüzük Ek XI'de tespit edilen usullere uygun olarak belirlenen veya tespit edilen aynı unsurları kullanmaktadır.

1.5.5.1.4. Başvurular

Yardım talebinin iletildiği veya yönlendirildiği kurum irtibat kurumu olarak nitelendirilmektedir. İlgili kişi daha önce hiç o kurumun uygulandığı mevzuata dahil olmamışsa ikamet edilen yerdeki kurum irtibat kurumu olarak adlandırılmamaktadır. Kurum uyguladığı mevzuat altında yardım başvurularını incelemekte, veri alışverişi sağlamaktadır. Müracaat edilen kurum aylık bağlamaya yetkili değilse müracaatı ilgili üye devlet kurumuna göndermektedir.

1.5.5.1.5. Kararların Bildirimi

Her kurum uygulanabilir mevzuat doğrultusunda aldığı kararlara ilişkin başvuruda bulunan kişiyi bilgilendirmektedir. İrtibat kurumu her bir kurum tarafından alınan tüm kararlara ilişkin bilgilendirildikten sonra başvuran kişiye ve ilgili diğer kurumlara bu kararların bir özetini (AB'nin resmi dillerinden biri ile) göndermektedir.

1.5.5.1.6. Ulusal Yardımların Çakışmasının Engellenmesi Kuralları

Birçok ülkenin sunduğu emekli aylıklarına ilişkin mevzuatta, diğer ülkelerin mevzuatı uyarınca verilen yardımlarla çakıştığı takdirde emekli aylıklarının azaltılması, geri çekilmesi veya durdurulmasını şart koşan kurallar bulunmaktadır. Bu ulusal kuralların ilke olarak koordinasyon Tüzükleriyle uyumlu bulunmaktadır. Ancak bunlardan ikincisi farklı Devletlerden alınan yardımların sahibi olan kişinin bir ülkeden yardım alan kişilerle karşılaştırma yapıldığında dezavantajlı duruma gelmesinden kaçınılması amacını güden bir dizi hüküm içermektedir.

Bu hükümlerin ana fikri, çakışmanın aynı türden yardımlarla (54'üncü madde) ya da farklı türden yardımlarla (55'inci madde) ilgili olup olmamasına göre farklılık göstermektedir. Çakışma durumu ne olursa olsun bazı genel kurallar Tüzüğün 53'üncü maddesinde mevcut bulunmaktadır. Bir kural olarak ulusal yardımların çakışmasının engellenmesi, aynı türden yardımlardan çok (örneğin A Devletinden alınan yaşlılık aylığı ve B Devletinden alınan bir yaşlılık ya da malullük aylığı) farklı türden yardımlarla ilgili olan birçok durumda (örneğin A Devletinden alınan malullük aylığı ve B Devletinden alınan ölüm aylığı) uygulanabilmektedir. Ancak bu kuralların uygulanması başka bir üye devlette uygulanmakta olan ulusal yardımların çakışması durumunda belirli şartlara tabi olmak suretiyle Devletlerin yardımları azaltmasını engellemeyi amaçlamaktadır.

1.5.5.1.7. Erken Emeklilik

Uygulanan mevzuata göre erken emeklilik yardımlarından yararlanma hakkı sigortalılık, istihdam veya ücretsiz faaliyet sürelerinin geçmesi koşuluna bağlı ise sürelerin birleştirilmesi ilkesi uygulanmamaktadır.

1.5.5.2. Ölüm Aylığı

Ölüm aylığı yaşlılık aylıklarıyla birebir aynı koordinasyon kurallarıyla idare edilmektedir. Tüzüğün amaçları doğrultusunda neyin ölüm olduğunu belirlemek üzere mevzuatları uyarınca yardımların verildiği üye devletin mevzuatı geçerli olmaktadır.

1.5.5.2.1. Aynı Nitelikteki Yardımların Birleşmesi

Malullük, yaşlılık ve ölüm yardımlarının çakışması durumunda, üye devletlerden birinin mevzuatı tarafından belirlenmiş olan çakışmayı önlemeye yönelik kurallar oransal yardımlara uygulanmamaktadır.

Çakışmayı önlemeye yönelik kuralların bağımsız yardıma uygulanması için; miktarı sigorta veya ikamet süresine bağlı olmayan veya borçlanılmış bir süre temel alınarak hesaplanan yardımların;

- Borçlanılmış sürelerin bir defadan fazla hesaba katılmasını engellemeye yönelik anlaşmalar hariç, aynı türden yardımlar veya
- Miktarı sigorta veya ikamet sürelerine bağlı olmayan yardımlar ile çakışması şartı bulunmaktadır.

1.5.5.2.2. Farklı Nitelikteki Yardımların Birleşmesi

i. İki veya Daha Fazla Bağımsız Yardım:

Yetkili kurum, yardımların miktarını, yardımları veya diğer gelirleri, ilgili

kurallara tabi olan yardımların sayısına göre hesaba katmaktadır. Ancak, emekli statüsünden mahrum edici bir etki olmamaktadır.

ii. Bir veya Daha Fazla Oransal Yardım:

Yetkili kurum yardımı, sigorta ve/veya ikamet süreleri arasındaki oranın fonksiyonu olarak hesaba katmaktadır.

1.5.5.3. Birleşme Karşıtı Kurallar

Aynı nitelikteki yardımların birleşmesi deyiminden, bir kimsenin geçirdiği sigortalılık ve/veya oturma sürelerine dayanarak hesaplanan veya sağlanan bütün mülüllük, yaşlılık ve ölüm yardımlarının birleşmesi anlaşılmaktadır. Aynı nitelikte olduğu kabul edilmeyen yardımların birleşmesi ise farklı nitelikte yardımların birleşmesini ifade etmektedir.

Malüllük, yaşlılık veya ölüm yardımlarının aynı veya farklı nitelikte bir yardımla veya diğer gelirlerle birleşmesi halinde, bir üye devletin mevzuatına göre birleşmenin yapılamayacağı yolunda öngörülen kurallar konusunda aşağıdaki hükümler uygulanmaktadır:

- Yetkili kurum, başka bir üye devlet mevzuatına göre hak kazanılan yardımları veya gelirleri ancak uyguladığı mevzuatın bir yabancı ülkede hak kazanılan yardımların veya gelirlerin nazara alınmasını öngörmesi halinde, dikkate almaktadır.
- Yetkili kurum, başka bir üye devletçe vergi, sosyal güvenlik primleri ve diğer bireysel kesintilerden önce ödenecek yardımların miktarını 883/2004 sayılı Tüzükte öngörülen usuller dahilinde, uyguladığı mevzuat bu türlü kesintilerden sonra birleşme karşıtı hükümlerin uygulanmasını öngörmüyorsa dikkate almaktadır.
- Yetkili kurum, ilgili kimsenin başka bir üye devletin mevzuatı uyarınca

isteğe bağılı veya sürekli ihtiyari sigortadan hak kazandığı yardımların miktarını dikkate almamaktadır.

- Eğer birleşme karşıtı kurallar, ilgili kimsenin diğer üye devletlerin mevzuatlarına göre hak kazandığı aynı veya farklı nitelikte yardımlardan veya gelirlerden yararlanması nedeniyle bir tek üye devlet mevzuatına göre uygulanırsa, yardımda ancak bu yardımlar veya gelirlerin tutarı ile sınırlı olarak indirim yapılmaktadır.

1.5.6. İşsizlik Yardımları⁴³

Çalışma saatlerinin ciddi oranda azalması ifadesi ülkeden ülkeye sosyal güvenlik mevzuatları çerçevesinde değişebilmektedir. Örneğın İspanya sosyal güvenlik mevzuatına göre, tam zamanlı olarak çalışan bir kimsenin çalışma saatleri veya ücreti, en az üçte biri oranında azaldığında kısmi işsizlik söz konusu iken⁴⁴ bir başka üye devlette ilgili oran farklı belirlenebilmektedir.

İşsizlik sigortası yardımları; işsiz bir kimsenin işini kendi istek ve kusuru dışında kaybetmesi halinde uğradığı gelir kayıplarını kısmen de olsa telafi ederek kişilerin ve aile fertlerinin zor duruma düşmelerini önlemeye yönelik yardımlardır.

Üye devletlerin sosyal güvenlik mevzuatları çerçevesinde, işsiz kimselerin gelir kayıplarını önlemeye yönelik ödemelerin finansmanı farklılık arz etmektedir. Bunlardan ilki sosyal sigorta anlamında olan primli yardımlar diğeri ise sosyal destek anlamında olan primsiz özel yardımlardır. 883/2004 ve 987/2009 sayılı tüzükler çerçevesinde koordinasyona tabi olan işsizlik yardımlarından yalnız primli yardımlar kapsamakta buna karşın özel primsiz yardımlar koordinasyon kapsamı dışında tutulmaktadır.

⁴³Bu kısım Zeynep Günder'in T.C Ankara Üniversitesi Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi, "Avrupa Birliğinde Serbest Dolaşım Hakkı Ve Sosyal Güvenlik Koordinasyonu: İşsizlik Sigortası" adlı Temel

⁴⁴Eğitim Kursu bitirme ödevinden alıntılanmıştır.
www.ec.europa.eu (Erişim Tarihi: 05/09/2012).

İşsizlik sigortası yardımlarının koordinasyon kuralları, diğer sosyal güvenlik sigorta kollarının koordinasyon kurallarından farklılık arz etmektedir. Öncelikle işsizlik sigortası yardımları ancak belirli bir süre için yetkili devlet dışındaki başka bir ülkeye ihraç edilebilmektedir. Oysa diğer sosyal sigorta yardımlarında hangi bir süre kısıtlaması bulunmamaktadır. Buna ek olarak sürelerin birleştirilmesi kuralı diğer yardımlardaki uygulanmamaktadır.

Koordinasyon kuralları çerçevesinde işsizlik sigortasına ilişkin üç farklı durum söz konusu olabilmektedir. Bunlar aşağıda belirtildiği şekildedir:

- i. Göçmen bir işçinin çalıştığı ülkede işsiz kalması durumu
- ii. İşsizlik yardımı alan bir kimsenin iş aramak için başka bir ülkeye gitmesi ve yardımların iş aramak için gidilen ülkeye ihracı durumu gitmesi
- iii. Yetkili Kurum dışında başka bir ülkede ikamet eden işçilerinin durumu
  - Tipik sınır işçileri
  - A-Tipik sınır işçileri
  - Sınır işçileri dışındaki işçiler

1.5.6.1. Göçmen Bir İşçinin Çalıştığı Ülkede İşsiz Kalması Durumu

Sosyal güvenlik mevzuatı açısından teklik ilkesi gereği, ekonomik anlamda aktif olanlar için, sadece bir üye devlet sosyal güvenlik mevzuatı sigortalıya uygulanabilmektedir. Bu üye devlet de prensip olarak sigortalının çalıştığı ülke (lex loci laboris) olmaktadır. Örneğin, göçmen bir işçi durumunda olan bir Alman vatandaşı, koordinasyon kuralları gereği Fransa'da işçi olarak istihdam edilmesi halinde, Fransa sosyal güvenlik mevzuatına tabi olmaktadır.

Göçmen bir işçinin çalıştığı bir ülkede işsiz kalması haline de koordinasyon kurallarının temel ilkelerinden eşit muamele ilkesi gereği, söz konusu ülkenin kendi sigortalı vatandaşı hangi şartlar altında işsizlik sigortasına hak kazanıyorsa, göçmen işçi de bu şartları yerine getirdiğinde istihdam edildiği ülke mevzuatı gereği, işsizlik

sigortası yardımından faydalanabilmektedir.

Pek çok ulusal sosyal güvenlik sisteminde, bir kimsenin işini kaybetmesi halinde işsizlik sigortasından faydalanabilmesi için belli bir bekleme süresi veya işsizlik sigortası primi ödemiş olması aranabilmektedir. İşsizlik sigortası priminin ödendiği bu süre genelde bir yıl ile iki yıl arasında ülkeden değişebilmektedir.

Örneğin; Fransa sosyal güvenlik mevzuatı çerçevesinde bir işçi son 28 ay çalışmış ve en az 4 ay işsizlik sigortası primi ödenmiş ise işsizlik sigortasından faydalanmaya hakkına sahip olabilmektedir⁴⁵. Bu çerçevede Alman vatandaşı olan bir işçinin, Fransa'da 28 ay çalışması ve 4 ay işsizlik sigortası primi ödemesi durumunda, eşitlik ilkesi gereği bir Fransız vatandaşı gibi işsizlik sigortasından faydalanma imkanına sahip olacaktır.

Avrupa Birliği koordinasyon kuralları çerçevesinde sürelerin birleştirilmesi ilkesi gereği, topluluk içinde serbest dolaşım hakkından yararlananlar bir ülkede istihdam edildikten sonra işlerini kaybetmeleri halinde, daha önce işveren veya işçi olarak başka bir ülkede de sigortalı olarak çalışmış iseler daha önceki sigortalılık sürelerini birleştirerek işsizlik sigortasından faydalanmaya hak kazanabilmektedirler. Ancak koordinasyon kurallarından sürelerin birleştirmesi ilkesi, işsizlik sigortasında kısmen uygulanmaktadır. İşsizlik sigortasında birleştirilen süreler, diğer ülkelerde ödenen prim süreleriyle sınırlı olabilmektedir.

Bu durumu bir örnekle açıklamak gerekirse; Almanya'da 3 yıl süreyle istihdam eden ve söz konusu sürelerde işsizlik sigortası primi ödeyen bir Alman vatandaşı bir iş teklifi sonucunda Fransa'ya göç etmesinin ardından iki ay istihdam edilip, kendi arzusu dışında işten çıkarılması halinde iki aylık prim ödeme süresi, Fransa sosyal güvenlik mevzuatı çerçevesinde işsizlik sigortasından faydalanması için yeterli olmayacaktır. Ancak koordinasyon kuralları gereği; Almanya'da işsizlik

⁴⁵ www.missoc.eu (Erişim Tarihi: 11/08/2012).

sigortası için ödemiş olduğu prim süreleri ile Fransa'da ödemiş olduğu prim süreleri, Fransa sosyal güvenlik kurumu tarafından, Alman sosyal güvenlik kurumuna bildirilerek sosyal güvenlik alanında hiçbir hak kaybı olmaksızın Fransa işsizlik sigortasından faydalanma hakkına sahip olunmaktadır.

Buna ek olarak göçmen işçinin, işsizlik sigortası yardımı hesaplanırken, Almanya'da elde etmiş olduğu gerçek kazançları da dikkate alınacaktır. Tüzük işsizlik maaşının her iki üye ülkedeki kazançları oranında bağlanmasına hükmetmektedir. Bu şekilde Almanya'daki geliri Fransa'daki gelirine nazaran daha yüksek ise, düşük maaş bağlanma riskine karşı sigortalıların korunması hedeflenmektedir.

1.5.6.2. İşsizlik Yardımı Alan Bir Kimsenin İş Aramak İçin Başka Bir Ülkeye Gitmesi ve Yardımların İş Aramak İçin Gidilen Ülkeye İhracı Durumu

Kişilerin serbest dolaşımının, sosyal risklere meydan vermemesi amacıyla uygulamaya konan sosyal güvenlik koordinasyon kurallarının dayandığı bir diğer temel ilke gereği, sosyal güvenlik yardımları başka bir üye devlete ihraç edilebilmektedir. Kişi, sosyal sigorta yardımlarını ödeyen üye devlet dışında başka bir üye devlette ikamet etse dahi, söz konusu yardımlar yardımı yapan üye devlet tarafından askıya alınmaz, durdurulamaz veya geri çekilemez.

Başlangıçta uygulamaya konan koordinasyon kuralları tüzükleri, sosyal güvenlik sigorta kollarından işsizlik sigortasını, “Yardımların İhraç Edilebilirliği İlkesi” dışında tutmuştur. İlerleyen dönemlerde ise işsizlik sigortası yardımlarına yönelik bu uygulamanın Avrupa Birliği vatandaşlığı, işçilerin ve hizmetlerin serbest dolaşımı ilkeleriyle çelişmesi nedeniyle yardımlar belirli şartlar ve süre kısıtlamaları dahilinde başka bir üye devlete ihracı mümkün hale getirilmiştir. İşsizlik yardımlarının başka bir üye devlete ihracı, üç şarta bağlı olarak gerçekleştirilmektedir.

**i. İşsizlik Yardımını Almaya Hak Kazanılan Tarihten
tibaren Ödemeye Yetkili Üye Ülkede En Az Dört Hafta İkamet
Etme Şartı:**

İşsizlik sigortası yardımlarının ödemeye yetkili üye devlet dışında, başka bir üye devlete ihraç edilebilmesi için öncelikle söz konusu sigorta yardımlarını ödemeye yetkili devletin sınırları içinde, işsizlik yardımı almaya hak kazanılan tarihten itibaren dört hafta boyunca ikamet etme şartı aranmaktadır. Sigortalıların işsizlik yardımlarına hak kazanmalarının ardından, dört hafta süresince ödemeye yetkili devlette ikamet etme şartının aranmasında yatan temel neden, kişilerin son çalıştıkları üye devlette iş imkanlarına, gidebilecekleri muhtemel üye devletten daha iyi analiz etme olanağına sahip olmaları ve daha kolay iş bulacakları düşüncesidir. Ancak bu dört haftalık süre, sigortalıların ödemeye yetkili devlet dışında daha kolay iş bulabilme imkanlarını kanıtlamaları durumunda azaltılabilmektedir.

**ii. İş Aramak İçin Gidilen Üye Ülkenin, İş Arama Kurumuna 7 Gün
İçinde Başvuru Şartı:**

Bir kimse işsizlik sigortası yardımlarını, ancak iş aramak amacıyla başka bir üye devlete gitmesi halinde ihraç edebilmektedir. Bu nedenle kişilerin iş aramak konusundaki gayret ve özenlerini ispatlanmaları gerekmektedir. Bu ispat şartı; iş aramak için gidilen üye devletin yetkili iş bulma kurumuna, üye devlete varılmasından itibaren 7 gün içinde başvurulması ile gerçekleşmektedir. İş aramak için gidilen üye devletin iş arama kurumuna başvurmak için verilen 7 günlük süre, kişinin mazeret göstermesi halinde uzatılabilmektedir. Başvuru şartına ilave olarak iş aramak için gidilen üye ülkenin iş bulma kurumuna, kişinin durumuna bağlı olarak belirli dönemler (aylık) itibariyle iş arama gayretlerine ilişkin bilgi vermesi de beklenmektedir

iii. Yardımların Üç Ay İçin İhraç Edilebilirliği (Maksimum 3+3=6 ay):

Daha öncede bahsedildiği üzere işsizlik sigortası yardımlarının ihracına ilişkin birtakım süre kısıtlamaları mevcuttur. İşsizlik sigortası yardımları, ancak üç aylık bir süre için başka bir üye ülkeye ihraç edilebilmektedir. Buna ek olarak ödemeye yetkili üye devlet dışında başka bir üye devlete iş aramak için gidildiğinde, üç ay sonunda yetkili üye devlete dönmek gerekmektedir. Aksi halde yardımlar, ödemeye yetkili kurumunca kesilebilir. Buna karşın üç aylık süre sonunda yetkili üye ülkeye dönen ve işsizlik yardımı almaya hakkı olan bir kimse, ek üç ay daha işsizlik sigortasını ihraç etme imkanına sahip olabilmektedir.

Sonuç olarak koordinasyon kurallarının, yardımların ihraç edilebilirliği ilkesinin bir istisnası olarak işsizlik sigortası yardımlarının, yetkili üye devlet dışında bir üye devlete iş aramak için gidilmesi halinde maksimum altı aylık bir süre boyunca ihraç olanağı bulunmaktadır.

İşsizlik sigortası yardımlarını alan bir kimse yukarıda bahsi geçen şartları sağlanması durumunda işsizlik sigortası yardımları, iş aramak için gidilen ülkenin işsizlik sigortasını kurumunca kişiye ödenmektedir. Daha sonra gerçekte işsizlik sigortası yardımlarını ödemekle görevli olan kurum, iş aramak için gidilen ülkenin kurumuna ödenen bu yardımları ödenmekte ve mahsuplaşma işlemi yapılmaktadır.

1.5.6.3. Yetkili Kurum Dışında Başka Bir Ülkede İkamet Eden İşçilerinin Durumu

Avrupa Birliği'nde sınırların ortadan kalkması, ülkeler arasındaki mesafelerin kolaylıkla aşılabilmesi, üye devletlerdeki iş imkanları ve topluluk içinde serbest dolaşım hakkı “sınır işçisi” kavramının literatüre girmesine neden olmuştur. Bir ülkede sürekli ikametgâhını muhafaza eden ve normal olarak her gün veya en az haftada bir kez sürekli ikametgâhına dönen bir işçiye, sınır işçisi denilmektedir.

1.5.6.3.1. Tipik Sınır İşçileri

Bir ülkede sürekli ikametgâhını muhafaza eden ve normal olarak her gün veya en az haftada bir kez sürekli ikametgâhına dönen bir işçiye, tipik sınır işçisi denilmektedir.

Sınır işçisi konumundaki bir kimsenin, bir işyerinde çalışırken, çalışma istek, yetenek, sağlık ve yeterliliğinde olmasına rağmen, kendi istek ve kusuru dışında işini kaybetmesi halinde işsizlik, tam zamanlı olarak çalışırken çalışma saatleri, ciddi bir biçimde azalması halinde ise kısmi işsizlik durumu söz konusu olmaktadır. Sınır işçilerinin işsizlik yardımlarının ödenmesinde yetkili üye devletin belirlenmesi, işçinin tamamen veya kısmen işsiz kalması farklılık önem arz etmektedir.

Kısmi işsizlik halinde işsizlik yardımlarını ödemekle yetkili olan üye ülke, sigortalı sınır işçisinin çalıştığı ülke (lex loci laboris) olmaktadır. Örneğin İspanya'da ikamet eden ve Portekiz'de çalışan bir işçinin ekonomik kriz nedeniyle ücreti üçte biri oranında azaltılmış ise çalışılan üye devlet olan Portekiz işsizlik kurumundan işsizlik yardımı talep edilecek ve yardımlar söz konusu kurumca ödenecektir.

Buna karşın, kendi istek ve kusuru dışında işini tam zamanlı olarak kaybeden ve işsiz kalan bir kimsenin işsizlik sigortasını ödemekle yetkili olan ülke konusunda, sigortalının seçim hakkı bulunmaktadır. Yani sigortalı işsiz kaldığında, ikamet ettiği üye ülkeden işsizlik yardımı talep edebileceği gibi bunun yerine ikamet etmediği ancak işine son verilen üye ülkeden de işsizlik yardımı talep edebilir. Yukarıda açıklanan örnekten farklı olarak, İspanya'da ikamet eden ve Portekiz'de çalışan bir işçinin ekonomik kriz nedeniyle tamamen işine son verilmesi halinde, sigortalı sınır işçisi prim ödemediği ve çalıştığı üye ülkenin işsizlik yardımını ödemekle yükümlü olan kurumuna başvurabileceği gibi bunun yerine ikamet ettiği İspanya işsizlik kurumuna da işsizlik yardımı için başvuruda bulunabilecektir.

1.5.6.3.2. A-Tipik Sınır İşçileri

Bir ülkede sürekli ikametgâhını muhafaza eden ve normal olarak her gün veya en az haftada bir kez sürekli ikametgâhına dönen bir işçiye, tipik sınır işçisi denilmektedir. Buna karşın tipik sınır işçilerinden farklı olarak istihdam edildikleri üye ülkede, kişisel ve profesyonel bağlantıları, ikamet ettikleri üye ülkeden daha güçlü olması nedeniyle iş bulma imkanları daha yüksek olan işçilere “A-Tipik sınır işçisi” denilmektedir.

A-Tipik sınır işçisi konumundaki bir kimse önceden tam zamanlı olarak çalışıyorsa ve çalışma saatleri, ciddi bir biçimde azaltıldıysa kısmi işsizlik söz konusudur. Aynen tipik sınır işçilerinde olduğu gibi işsizlik yardımlarının ödemesi ile yetkili olan üye ülke sigortalının çalıştığı ülke (lex loci laboris) olmaktadır. Örneğin Fransa’da ikamet eden ve Fransızca bilmeyen bir Belçika vatandaşı, Belçika’da istihdam ediliyorsa ve ücretlerinin üçte birinin azalması sonucu kısmi bir işsizlik söz konusu ise çalıştığı ülke olan Belçika işsizlik yardımına hak kazanmaktadır.

Buna karşın, A-Tipik sınır işçilerinin istihdam ettikleri üye ülkede kişisel ve profesyonel bağlantıları, ikamet ettikleri üye ülkeden daha güçlü olması nedeniyle iş bulma imkanları daha yüksek olduğundan ve bu nedenle tipik sınır işçilerinden farklılık arz ettiklerinden, işsizlik sigortası yardımlarını ödemekle yetkili olan üye ülke istihdam edildikleri ve işsiz kaldıkları üye devlet olmaktadır. Fransa’da ikamet eden ve Fransızca bilmeyen bir Belçika vatandaşı, Belçika’da istihdam ediliyorsa ve kendi arzusu dışında tam zamanlı olarak işsiz kalmış ise Fransızca bilmemesinden

1.5.6.3.3. Sınır İşçileri Dışındaki İşçiler

Özellikle tarım sektöründe, hasatın yılın belirli bir zamanda toplanabilmesi sonucunda yalnız ilgili mevsim süresince çalıştırılmak üzere kiralanan işçilere “mevsimlik işçi” denilmektedir. Bu ve benzeri işler dolayısıyla sürekli ikamet ettikleri üye devlet dışında başka bir üye devlette istihdam edilen işçilere, “sınır işçileri

dışındaki işçiler” denilmektedir.

Sınır işçisi dışında kabul edilen bu kimselerin kısmi işsizlikleri söz konusu olduğunda çalışan ülke (lex loci laboris) yetkili üye devlet olurken, tam zamanlı işsizlik durumunda sigortalının seçim hakkı bulunmaktadır.

1.5.7 Aile Yardımları

Aile yardımları; ilgili mevzuat kapsamında aile fertlerinin giderlerini telafi etmeye yönelik olarak sağlanan parasal ve aynı yardımları ifade etmektedir. Aile ferdi tanımı, 883/2004 sayılı Tüzüğe göre, ülkelerin ilgili mevzuatları kapsamında “aile ferdi” olarak tanımlanmış kişilerle, eşi, reşit olmayan çocukları ve bakmakla yükümlü olunanları karşılamaktadır. AB aile yardımları kurallarından AB vatandaşları faydalanır. Avrupa Ekonomik Alanı ülkelerinin ve İsviçre'nin vatandaşları da kapsama girer. Çalışanların aile fertleri için vatandaşlık koşulu yoktur. Yardım sistemleri devletten devlete değişmektedir.

883/2004 sayılı Tüzükle aile yardımları ve aile ödenekleri arasındaki ayırım kaldırılmıştır. Yine söz konusu düzenleme ile işçiler ve emekliler aynı muameleye tabi tutulmuştur. Bir kimse, yetkili üye devlet mevzuatına göre kendisi ve başka bir üye devlette ikamet eden aile bireyleri için sağlanan aile yardımından yetkili devletin mevzuatına göre yararlanma hakkına sahiptir. Ancak, söz konusu yardımlar birden fazla üye devlet tarafından farklı nitelikte öngörülüyorsa yardımlar öncelik kurallarına göre belirlenmektedir. Koordinasyon kuralları ile çifte yardım almanın veya hiç yardım alamama riskinin önüne geçilmektedir. Öncelik kurallarına göre; ücretli veya ücretsiz faaliyetler kapsamındaki haklara, ikinci olarak emekliliğe dayalı haklara, daha sonra ikametgah kriterine bakılmaktadır. Örneğin, bir ailenin A ülkesinde ikamet ettiği, babanın B ülkesinden emekli maaşı aldığı, annenin de C ülkesinde çalıştığı ve bu ülkelerin AB üyesi olduğu varsayıldığında; öncelikli yetkili ülke C, sonra B, daha sonra da A'dır. Eğer, hak yalnızca oturulan yer şartına bağlı ise,

başka üye devlette ikamet eden çocuklar için ek yardım sağlama zorunluluğu bulunmamaktadır.

Ebeveynler farklı ülkelerde ise, yardım çocuğun yaşadığı devlet tarafından sağlanmaktadır. Diğer ülkede yardım miktarının daha fazla olması durumunda ek kısım koordinasyonun gereği olarak o ülke tarafından karşılanmaktadır.

Ebeveynlerden biri çocukla beraber yaşayıp çalışmıyorsa, çalışan diğer ebeveynin çalıştığı ülkenin yardımlarından yararlanılmaktadır. Yardım düzeyleri çocuğun yaşadığı ülkede daha yüksekse, aradaki fark bu ülke tarafından ödenmektedir. Bu durumda alınan yardımın çocuk yardım miktarının daha yüksek olduğu ülkede yaşasaydı alacağı yardımla aynı miktarda olmasını sağlayacak şekilde farkın ödemesi yapılmaktadır.

2. AVRUPA BİRLİĞİ SOSYAL GÜVENLİK MEVZUATINI ÜÇÜNCÜ ÜLKE VATANDAŞLARINA YAYGINLAŞTIRAN 1231/2010 SAYILI KONSEY TÜZÜĞÜ

Ekonomik yaşantının gereği olarak işçiler yaşamlarını sürdürmek için Avrupa Birliği (AB) sınırları içerisinde sürekli olarak dolanım halindedirler. Ayrıca, AB vatandaşı olmayan üçüncü ülke vatandaşlarında belirli dönemlerde AB içerisinde, gerek geçici görevlendirme ile gerekse sınır işçisi olarak faaliyette bulunmaktadırlar. Bu durum, üçüncü ülke vatandaşı işçi ve bu kişilerin ailelerine yönelik olarak sosyal güvenlik haklarının yeniden düzenleneceği bir yapıyı gerektirmektedir. Farklı sosyal güvenlik sistemlerinin belirli bir dönem parçası olan bu kişiler tam olarak sosyal güvenlik haklarından faydalanamaktadırlar. Koordinasyon fikrinin oluşmasında temel niteliği olan bu soruna yönelik çözüm yolları AB içerisinde farklı düzenlemelerle giderilmeye çalışılmıştır.

883/2004 sayılı Konsey Tüzüğü ile bu tüzüğün uygulama ilkelerinin belirlendiği 987/2009 sayılı uygulama tüzüğünde AB vatandaşlarına sağlanan sosyal

güvenlik haklarının, üçüncü ülke vatandaşlarına yönelik olarak genişletilmesinin içeren 1231/2010 sayılı Tüzük; 1 Ocak 2011 tarihinden itibaren uygulanmaya başlamıştır. Diğer tüzüklere kıyasla yeni tarihli olan 1231/2010 sayılı Tüzükle birlikte, 883/2004 sayılı Tüzük artık üçüncü ülke vatandaşlarına da uygulanmaya başlanmıştır. Bu düzenlemeler AB içerisinde işçilerin serbest dolaşımı ilkesi çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Sosyal güvenliğin koordinasyonu harmonizasyonu içermemektedir. Yani, ülkelerin farklı yapıları tek bir çatı altında birleştirilmeye çalışılmamaktadır, aksine, farklı sistemlerin koordinasyonu öngörülmektedir. Bu süreçte AB tarafından aşağıda belirtilen 5 prensip ön planda tutulmaktadır:

- Kişilerin milliyetlerine bakılmaksızın eşit muamelenin sağlanması,
- Farklı sosyal güvenlik sistemleri altında geçen sürelerin birleştirilmesi,
- Sağlanan yardımların AB içerisinde ihracının sağlanması,
- Tek uygulanabilir mevzuatın sunulması,
- Sosyal güvenlik kurumları arasında işbirliğinin sağlanması,
- Ocak 2003 tarihine kadar üçüncü ülke vatandaşlarına çok sınırlı uygulanan AB mevzuatı 859/2003 sayılı köprü vazifesi gören Tüzükle koordinasyon kurallarına bağlanmıştır. Bu tüzük daha sonra 1231/2010 sayılı tüzükle değiştirilmiştir.

2003 yılı öncesine kadar AB vatandaşı çalışanın aile bireyleri, vatansızlar ve sığınmacılar koordinasyon dahilinde değildir. Ancak 859/2003 ve 1231/2010 ile birlikte bu sorunlar aşılmıştır. Söz konusu tüzüklerdeki sağlanan haklardan yararlanmak için aşağıdaki koşulların sağlanmış olması gerekmektedir:

- i. AB üyesi devlet topraklarında yasal olarak ikamet etmek,
- ii. Her hangi bir üye devlet ülkesinde hiçbir şekilde tutuklu bulunmamak

Yukarıda yer alan iki koşulu sağlayan üçüncü ülke vatandaşları belirtilen tüzüklerde sunulan haklardan yararlanabileceklerdir.

1231/2010 sayılı Tüzükle birlikte AB üyesi olmayan ülke vatandaşları için bir çok yeni düzenleme getirilmiştir. Bu düzenlemelerden en önemlilerinden birisi geçici görevlendirme süresidir. Bu süre 1408/71 sayılı Tüzükte 12 ay iken, 883/2004 sayılı Tüzükte 24 aydır ve bu hak 1 Ocak 2011 tarihinden itibaren üçüncü ülke vatandaşlarına da sağlanmaya başlamıştır. Bu hakkın sağlanması ile birlikte AB genelinde bunun kullanımına ilişkin sorunların olacağı dile getirilmiştir. Sorun şu ki, bu hak seçimlik mi yoksa zorunlu olarak mı kullanılacaktır? Kısacası, geçici görevlendirmelerde gönderen ülkenin sosyal güvenlik sistemi uygulanacak mı yoksa kabul eden ülkenin sistemine göre mi ihtiyaç duyulduğunda yardımlar sağlanacak? Bu soruya iki türlü cevap üretilmiştir. İlk olarak, kişinin iş aktivitelerinin gerçekleştirdiği yer sorumlu kuruluş olarak benimsenmiştir. Dolayısıyla, geçici görevlendirmelerde kabul eden ülkenin sosyal güvenlik sisteminde sağlanan hizmetler üzerinde gönderilen kişiler hizmet alacaktır. İkinci bir görüşe göre ise; kişiyi gönderen ülkenin, geçici görevlendirme durumunda, sosyal güvenlik sisteminde sağlanan yardımlar ve hak kazanma koşulları geçerliliğini korumaktadır. Son durumda, ilk 24 ay için ikinci görüş kabul edilmiştir.

Yaşam standartlarının yükseltilmesi, yüksek seviyede sosyal korunmanın sağlanması, yaşam kalitesinin artırılması gibi hedefler 1231/2010 sayılı Tüzüğün 7'inci maddesinde AB tarafından gerçekleştirilmesi beklenen kriterler arasında sayılmıştır. 1231/2010 sayılı Tüzüğün 16'ncı maddesi kapsamında, eğer Tüzükte belirtilen amaç ve hedeflere ulaşılamaz ise, Birlik gereken önlemleri almakla yetkilendirilmiştir. Bu önlemler, durumun gerektirdiğinden daha fazlası olmamalıdır.

Üçüncü bir ülke olarak Türkiye Cumhuriyeti açısından incelendiğinde, AB ile Türkiye imzalanan 1963 tarihli Ankara Antlaşması o ülkelerde bulunun Türk vatandaşı olan işçilerin sosyal güvenlik haklarının korunması açısından önemli bir

⁴⁴Dava C-277/94 Taflan-Met

<http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=99871&pageIndex=0&doclang=en&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=5782448> (Erişim Tarihi: 08/07/2012).

yere sahiptir. 1970 yılında imzalanan Ortaklık Antlaşması ile bu antlaşma sonucunda kurulan Ortaklık Konseyi'nin aldığı kararlar doğrultusunda sosyal güvenlik haklarının koordinasyonu sağlanmaktadır. Taflan – Met Davası ile 3/80 sayılı Ortaklık Konseyi Kararının bütün üye devletleri bağlayıcı nitelikte olduğu karara bağlanmıştır. AB ile Türkiye arasında bu dava ile birlikte içtihatlı bir hukuk oluşmuştur⁴⁶. Bilindiği üzere; 3/80 sayılı karar, Toplulukta çalışan veya daha önce çalışmış olan Türk işçilerle, aile bireyleri ve bunların hak sahiplerinin, sosyal güvenliğin geleneksel kollarından yararlanmaları için AB üyesi devletlerin sosyal güvenlik sistemlerinin koordinasyonunu düzenler.

BÖLÜM IV
AVRUPA SAĞLIK SİGORTASI KARTI

BÖLÜM IV

AVRUPA SAĞLIK SİGORTASI KARTI

1. AVRUPA SAĞLIK SİGORTASI KARTI⁴⁷

Avrupa Sağlık Sigortası Kartı (EHIC), kart sahibi kişinin başka bir üye devlette geçici bir süreliğine kalırken tıbben gerekli olması halinde sağlık hizmetlerinden faydalanma hakkı olduğunu kanıtlayan ve kart sahibinin ihtiyaç duyduğu tedaviyi almak için planlamış olduğu kalma süresi sona ermeden önce yetkili devlete ya da ikamet ettiği devlete geri dönmek zorunda kalmasını önlemek üzere verilmiş olan bir karttır. 2006 Ocak ayından beri kullanımda olan EHIC, kendisinden önce aynı amaçla kullanılan E111 formülerinin yerini alarak, işlemlerin daha az bürokratik işleme ve daha hızlı biçimde yapılmasını sağlama amacını taşımaktadır⁴⁸. EHIC kart sahibinin üye devlette kaldığı süre zarfında, o devlette geçerli olan hastalık sigortası sisteminin kapsamında olan bir kişinin faydalanabileceği aynı tedaviyi (prosedür ve tarifeleri) almasını garanti eder. EHIC bireysel bir kart olup, her sigortalı/emekli/aile üyesinin kendine ait bir kartı olmalıdır.

Daha önce 1408/71 sayılı Tüzük çerçevesinde idare edilen kart, 883/2004 sayılı Tüzüğün yürürlüğe girmesiyle birlikte Komisyon tarafından çıkarılan, 2009 tarihli S1 numaralı Kararla EHIC⁴⁹ uygulamasının genel esasları düzenlenmiş ve S2 numaralı Kararla⁵⁰ kartın şekilsel gereklilikleri belirlenmiştir. Yayımlanan bu kararlar ışığında, EHIC'in kullanılmasına ilişkin olarak ulusal makamların bir dizi tedbir ve karar alması gerekmektedir:

⁴⁷Bu bölümde kullanılan ana kaynak Sosyal Güvenlik Kurumunun Kapasitesini Artırma Projesi kapsamında hazırlanan "Strateji Belgesi: Sosyal Güvenlik Konusunda Avrupa Birliği Sosyal Müktesebatının Türk Mevzuatına Aktarılması" isimli eseridir. Bölüm, diğer bazı referanslarla zenginleştirilerek, büyük ölçüde bahse konu kaynaktan alınmıştır.

⁴⁸Marc Lange, European Health Insurance Card (EHIC): Towards Simplification for Healthcare Professionals, 2007.

⁴⁹Decision No S1 of 12 June 2009 concerning the European Health Insurance Card, (Erişim Tarihi: 14/08/2012)

⁵⁰Decision No S2 of 12 June 2009 concerning the technical specifications of the European Health Insurance, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:106:0026:0039:EN:PDF> (Erişim Tarihi: 14/08/2012).

- **EHIC'in düzenlenme prosedürü:** Kartlar hak sahipleri için otomatik olarak veya talep üzerine düzenlenebilir. AB ülkelerinin çoğunda talep üzerine düzenlenmekte olup, EHIC için başvuruda bulunmak üzere birçok yöntem bulunmaktadır. Bunlar; şahsen, e-posta, mektup, faks, telefon vasıtasıyla ya da online başvurudur.
- **EHIC'in düzenlenmesine ilişkin idari seviye:** Kartlar merkezi olarak (örneğin merkez seviyesinde, yani Türkiye örneğinde SGK Başkanlığında) ya da bölgesel/yerel olarak (İl Müdürlükleri ya da Sağlık Sosyal Güvenlik Merkezleri seviyesinde) düzenlenebilir.
- **Geçerlilik süresi ve farklı kategorilerdeki kart sahipleri için bu süredeki farklılıklar:** Kurumları tarafından düzenlenen kartların geçerlilik süresini üye devletlerin kendisi belirler. AB-27'de geçerlilik süresi birkaç günden (planlanmış olan kalma süresi boyunca) 10 yıla kadar farklılık göstermektedir. Buna ek olarak, bazı üye devletlerde geçerlilik süresi kart sahibinin durumuna bağlı olarak farklılık göstermektedir (emekli, işçi, öğrenciler vs.).
- **EHIC'in uygulamaya konmasıyla ilgili olarak Üye Devletlerin tercihinin bırakılmış olan teknik parametreler:** Sağlık hizmetlerine erişimi kolaylaştırmak ve kartın düzensiz, uygunsuz ya da hileli bir şekilde kullanılmasını önlemek için EHIC, İdari Komisyon tarafından detaylı bir biçimde tanımlanmış olan tek bir modele uygun olmalıdır. Bu gibi teknik şartlar EHIC'in her iki yüzü için de geçerli olup (ön ve arka), taraf ülkeden taraf ülkeye farklılık gösterebilir. Üye devletler EHIC'yı kendi ulusal sağlık sigortası kartlarının arka tarafına yerleştirmeyi tercih edebilirler⁵¹.

---

⁵¹Her bir katılımcı devlet tarafından düzenlenmiş olan EHIC'e ait bir resim Avrupa portalında bulunmaktadır.

EHIC aşağıdaki amaçlar doğrultusunda sigortalı olunan ya da ikamet edilen üye devlet haricindeki bir üye devlette kullanılacak olan, gözle okunabilir bir dizi minimum veri sunmaktadır:

- Sigortalı kişi, yetkili kurum ve kartın tanımlanması,
- Başka bir üye devlette geçici olarak kalınırken sağlık hizmeti alma hakkının belirtilmesi.

Üye devletler bu bilgileri kart üzerine basmanın yanı sıra bunları mikroçip ya da manyetik şerit gibi bir elektronik ortama aktarmak konusunda serbesttir. İleri aşamalarda elektronik EHIC'in (e-EHIC) uygulamaya konmasıyla elektronik ortam kullanımının daha yaygın hale getirilmesi öngörülmektedir. EHIC'in “elektronik hale getirilmesinin” sadece teknolojik açıdan değil, ayrıca idari açıdan birçok avantaj sunacağı düşünülmektedir. Özellikle e-EHIC vatandaşlara yurt dışına seyahat ettiklerinde sağlık hizmeti alma hakkına sahip olduklarını kanıtlamaları konusunda daha kolay ve daha etkin bir yöntem sunacaktır⁵².

e-EHIC'in işleme konması hususu üzerinde halen çalışılmaktadır. Birkaç pilot proje, Komisyon Bilgi Toplumu ve Medya Genel Müdürlüğü tarafından finanse edilmektedir. Bunlardan bir tanesi e-EHIC'i “aşama aşama” uygulamak üzere Avrupa Komisyonu tarafından uygulanmış olan NETC@RDS Projesidir (2007-2010). Proje Avrupa Sağlık Sigortası Kartının (e-EHIC) “elektronik olarak” kullanılması için ilk olarak 16 ülkede online bir hizmetin başlatılmasıyla sonuçlanmıştır. Bu ülkeler, Avusturya, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, Macaristan, İtalya, Lihtenştayn, Hollanda, Norveç, Polonya, Romanya, Slovakya ve

---

⁵²Bu aşamada başka bir üye devlette geçici olarak kalan kişiler oldukça sık bir şekilde ASSK'larının sağlık hizmeti sunucusu tarafından reddedildiğini görmekteyiz. Bu tür bir reddetmenin birçok sebebi vardır; ancak en önemli nedenin sağlık hizmeti sunucularının EHIC'e ilişkin bilgi eksikliğinden kaynaklandığı düşünülmektedir. EHIC'in elektronik olarak okunabilir olmaması ve sunucular arasında ASSK hastalarıyla ilişkilendirilen bürokratik işlem korkusu (gerçek ya da abartılı): Göçmen İşçilere İlişkin Sosyal Güvenlikle İlgilenen İdari Komisyon, EHIC'in 2009 senesinde EHIC'in İşleme Konulmasının Denetlenmesine İlişkin Rapor, Brüksel, 2010 (halka açık değildir).

Slovenya'dır. Bu projenin temel amacı üye ülke vatandaşlarının bir başka üye ülke topraklarında ortaya çıkan planlanmamış sağlık ihtiyaçlarını karşılamak için online müstehaklık kontrolü sağlayabilmektir⁵³.

Aynı zamanda İdari Komisyonda (İK) görüşmeler devam etmektedir. e-EHIC'in yasal, işlevsel ve teknik temellerini inceleyen geçici bir grup oluşturulmuştur. 2011 yılı başı itibariyle ulusal temsilciler, Sosyal Güvenlik Bilgilerinin Elektronik Ortamda Paylaşımı (EESSI) bağlamında daha net bir görüş talep ettiği için İK tarafından henüz bir karar alınmamıştır. Mart 2011 tarihinde Komisyon İK'ya, farklı olasılıkları araştıran, temel olarak EESSI'nin kullanımı ile ortaya çıkacak bir işbirliğine yoğunlaşan bir teklif sunmuştur.

2004 yılında “Avrupa cebinizde” sloganıyla başlatılan EHIC genel olarak Avrupa entegrasyonunun en somut başarılarından biri olarak görülmektedir. 2009 sonu itibariyle Avrupa'da neredeyse 187 milyon EHIC dolaşım halindedir. Bu sayının 2006 tarihinde 150 milyon civarında olduğu göz önüne alınırsa, kartın yaygınlaşma hızı daha iyi anlaşılacaktır⁵⁴. Kart sahipleri, EHIC'i aşağıdaki esasları dikkate alarak kullanabilmektedirler:

- EHIC'in sağlık hizmeti sunucusuna gösterilerek alınabilececek sağlık yardımlarının kapsamı (planlamış oldukları tarihten önce yurt dışındaki kalışlarını sona erdirerek anavatanlarında tedavi görmek üzere dönmelerine gerek kalmaksızın o ülkede tedavi olabilmelerine ve kalmaya devam etmelerine imkan tanıyan tedaviler, ilaçlar (farmasötikler), cihazlar vs.)
- EHIC'in planlanmamış sağlık hizmeti almak üzere kullanılamayacağı,
- EHIC çerçevesinde ziyaret edilebilecek sağlık sunucularının bir listesi

⁵³Ayrıntılı bilgi için lütfen bakınız: <http://www.netcards-project.com/web/frontpage> (Erişim Tarihi: 14/08/2012).

⁵⁴Marc Lange, a.g.e.

(örneğin geçici olarak kalınan devletin sosyal güvenlik sistemi içinde faaliyet gösteren sağlık hizmeti sunucuları),

- Geçici olarak kalınan devletteki sağlık hizmeti sunucularının EHIC kartı sahibine, kişi sanki o Devlette sigortalıymış gibi muamele etmesi gerektiği gerçeğinin bilinmesi (örneğin bu da bazı ek ödemelerin (katılım payı) yapılması gerekebileceğine işaret etmektedir).

Geçen bu beş yıl içerisinde EHIC kullanımına ilişkin izleme çalışmaları, EHIC'in uygulanmasıyla ilgili hem yasal anlamda, hem de uygulamada hala büyük zorlukların olduğunu göstermiştir. Örneğin, geçici olarak kalınan devletteki sağlık hizmeti sunucusu tarafından EHIC'in reddedilmesi ve “ihtiyaç duyulan sağlık hizmeti” kavramının farklı yorumlanmasından kaynaklanan sorunlar yaşanabilmektedir. Birçok durumda, bu zorlukların EHIC ve bu kartla ilişkilendirilen haklarla ilgili bilgi eksikliğinden kaynaklandığı görülmektedir.

2. SOSYAL GÜVENLİK BİLGİLERİNİN ELEKTRONİK ORTAMDA PAYLAŞIMI

AB düzeyinde sosyal güvenliğin koordinasyonun etkin biçimde sürdürülebilmesi için son dönemde yoğun biçimde bilgi teknolojilerinden faydalanılmaktadır. Özellikle anlık veri aktarımı ve değişiminin sağlanabilmesi için yürütülen projelerde önemli aşama kaydedilmiştir. Bunlar içerisinde en önemlisi EESSI kısaltmasıyla anılan “Electronic Exchange of Social Security Information” sistemidir. EESSI için hukuki temel, 883/2004 sayılı Tüzükte yer almaktadır. Tüzüğün 78'inci maddesinde, üye devletler koordinasyon müktesebatının gereklerini yerine getirmek için verilerin değişimi, girişi ve işletimi konularında yeni teknolojilerden yararlanırlar denilmektedir. 987/09 sayılı Tüzük kapsamında da sistemin ortak güvenlik protokolleri ile üye ülkelerdeki giriş noktalarının (Access Point) nasıl tasarlanacağı ve hangi kurumların bu rolü üstleneceği belirlenmiştir.

Bu doğrultuda EESSI, 1 Mayıs 2014 tarihi itibariyle tüm AB'ye üye ülkeleri için tam anlamıyla fonksiyonel hale gelecektir. Bunun yanında Hırvatistan gibi henüz aday statüsünde olan bazı ülkelerde hazırlıklarını tamamlamışlardır. 27 üye ülkenin yanında İzlanda, İsviçre, Lihtenştayn ve Norveç'te sisteme dahil ülkelerdir. Bu tarihten sonra üye ülkeler arasında sosyal güvenliğe dair tüm bilgiler, kağıt ortamındaki 200'den fazla formüllerini yerine, elektronik ortamda dolaşmaya başlayacaktır. Böylelikle;

- Sosyal güvenlik edimlerinin hesaplanması ve ödenmesi konusunda karar aşamasını hızlanacak ve süreç kolayacaktır.
- Verilerin doğruluğu daha etkin biçimde kontrol edilebilecektir.
- Farklı sistemler arasında daha esnek ve kullanıcı dostu bir ara yüz oluşturulacak.
- Avrupa'daki sosyal güvenlik alanına dair istatistiklerin daha düzgün biçimde derlenmesine katkı sağlanacaktır.

883/2004 sayılı Tüzüğün 78'inci maddesinde Avrupa Komisyonuna sistemin işleyişi noktasında önemli görevler vermiştir. Komisyon, üye ülkelere güvenli biçimde veri değişimini sağlayacak teknolojik yapıyı devreye almakla görevlendirilmiştir. Bu çerçevede, "EESSI Dizin Hizmetleri" servisi Komisyon marifetiyle yürütülmekte, üye ülkelere dolaşıma dahil edecekleri bilgileri, bu servisin arayüzünü kullanarak sisteme girmektedirler. EESSI Dizininin esas vazifesi, sisteme girilen bilgilerin doğru adreslere erişimini temin etmek, yani dağıtımını yapmak olarak belirlenmiştir. Üye ülkeler bir başka üye ülkenin kullanacağı bilgiyi, bu dizine göndermekte ve sistem bu bilgiyi ilgili ülkeye aktarmaktadır. Yapılan tüm işlemler, EESSI için özel olarak kurulan bir intranet üzerinden, internetle tamamen bağlantısız şekilde yapılmaktadır. Bu nedenle sistemin bir saldırıya uğraması ya da dolaşımdaki bilgilerin çalınması çok küçük bir ihtimaldir.

EESSI'ya söz konusu kapalı sistem üzerinden erişimin temini için her ülkeden bir kurum belirlenmiştir ya da bu iş için özel bir yapı oluşturmuştur. Böylelikle, bir ülkede kaç adet sosyal güvenlik kurumu olduğundan bağımsız biçimde, EESSI'nın tek bir ana muhatabı bulunmaktadır.

EESSI sisteminin kurulması üye ülkeler açısından maliyet doğurucu bir işlemdir. Üye ülkelerin veri değişimini sağlamaya dönük faaliyetleri ile sistemin tanıtımına dönük etkinliklerin Komisyonca desteklenmesi de 883/2004 sayılı Tüzüğün 79'uncu maddesi çerçevesinde öngörülmüştür.

EESSI çerçevesinde üzerinde durulan bir diğer önemli husus verilerin korunmasıdır. Bu çerçevede, ilgili müktesebata verilerin kimin tarafından korunacağına dair hükümler konulmuştur. Bilgilerin transferi esnasında veri güvenliği gönderici üye ülke mevzuatına göre, bilgilerin kullanımı, paylaşımı, saklanması ve yok edilmesi esnasında veri güvenliği ise alıcı ülke mevzuatına göre yapılmaktadır.

Ek: 23 Kasım 2010 tarih ve 1231/2012 Sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü: 883/2004 ve 987/2009 Sayılı Tüzükleri Sadece Vatandaşlıkları Nedeniyle Bu Tüzüklerin Kapsamına Girmeyen Üçüncü Ülke Vatandaşlarına Yaygınlaştırılması (Gayri Resmi Çeviri)

AVRUPA PARLEMENTOSU VE AVRUPA BİRLİĞİ KONSEYİ

Avrupa Birliğinin İşleyişi Hakkında Anlaşma, özellikle Madde 79 (2)(b) dikkate alarak,

Avrupa Komisyonundan gelen öneriyi dikkate alarak,

Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesinin görüşünü dikkate alarak ve Rutin yasal prosedürü takip ederek,

1. Avrupa Parlamentosu, Konsey ve Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi, bir üye ülkede yasal yollardan ikamet eden üçüncü ülke vatandaşlarına üye ülke vatandaşlarının haklarına en yakın biçimde bir dizi yeksenak hak verilmesi suretiyle daha iyi entegrasyonlarının sağlanması için çağrıda bulunmuştur.
2. 1 Aralık 2005'te toplanan Adalet ve İçişleri Konseyi bir üye ülkede yasal yollardan ikamet eden üçüncü ülke vatandaşlarına üye ülke vatandaşlarına eşit muamelenin sağlanmasının zorunluğunun ve daha kapsamlı bir entegrasyonun için Birlik vatandaşları ile karşılaştırılabilir haklar ve sorumluluklar tanınmasının daha güçlü bir entegrasyon politikasını hızlandıracağına altını çizmiştir.
3. 1408/51 ve 574/72 sayılı Tüzükleri genişleten ve üye ülkelerdeki zorunluluk sosyal sigorta sistemlerinin koordinasyonundan sadece vatandaşlıkları

nedeniyle sayılan tüzüklerin kapsamına girmeyen üçüncü ülke vatandaşlarını kapsama almak için 859/2003 sayılı Konsey Tüzüğü.

4. Bu Tüzük, Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı özellikle 34 (2) maddesinde belirtilen temel haklar ve kabul edilen prensipleri dikkate almaktadır.
5. 1408/71 sayılı Tüzük, Avrupa Parlamentosu ve 29 Nisan 2004 tarihli Konsey'in sosyal güvenlik sistemlerinin koordinasyonu konusundaki 883/2004 sayılı Tüzük ile değiştirilmiştir. 883/2004 sayılı Tüzüğün uygulama prosedürlerini içeren 987/2009 sayılı Tüzük, 574/72 sayılı Tüzüğün yerini almıştır. 883/2004 ve 987/2009 sayılı Tüzüklerin yürürlük tarihleriyle birlikte 1408/71 ve 574/72 sayılı Tüzükler yürürlükten kaldırılacaktır.
6. 883/2004 ve 987/2009 sayılı Tüzükler, hem sigortalılar, hem de sosyal güvenlik kurumları için koordinasyon kurallarını ciddi güncellemekte ve kolaylaştırmaktadır. Sosyal güvenlik kurumları için, koordinasyon kurallarının güncellenmesinin amacı, sigortalıların sosyal güvenlik haklarına erişimi için gereken verinin işlenmesine dair süreçlerini kolaylaştırmak ve bu minvalde idari maliyetleri düşürebilmektedir.
7. Yüksek düzey bir sosyal korumayı desteklemek ve üye ülkelerde yaşam kalitesinin yükseltilmesi Birliğin amaçlarındandır.
8. Sadece kısıtlı sayıda bir gruba ilişkin kompleks yasal ve idari durumları yönetirken işverenlerin ve ulusal sosyal güvenlik kurumlarının sorunlu işlemlerle karşılaşmalarını engellenmesinin sağlanması için, 883/2004 ve 987/2009 sayılı Tüzüklerin bir bileşiminden oluşan tek bir yasal

koordinasyon aracının kullanılması sosyal güvenlik alanındaki modernizasyon ve basitleştirmeden tam olarak faydalanılabilmesi açısından önem taşımaktadır.

9. Bu nedenle, 859/2002 sayılı tüzüğün yeni bir yasal enstrümanla değiştirilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu değişiklik 883/2004 sayılı Tüzüğün, 1408/71 sayılı Tüzükle ve 987/2009 sayılı Tüzüğün, 574/72 sayılı Tüzükle yer değiştirmesiyle aynı temel sebebe dayanmaktadır.
10. 883/2004 ve 978/2009 sayılı Tüzükleri uygulaması, bu tüzüklerin kapsamına sadece vatandaşlıkları nedeniyle girmeyen üçüncü ülke vatandaşlarına üye ülkelere girişleri, bu ülkelerde kalışları ya da ikametlerine ilişkin ya da üye ülkelerin iş gücü piyasalarına dahil olmaları hakkında herhangi ilave bir hak vermemelidir. Benzer biçimde, 883/2004 ve 978/2009 sayılı Tüzükleri uygulanması, Birlik hukuku çerçevesinde, üye ülkelerin, ülkelere giriş, ülkelerinde kalma, ikamet etme ya da çalışma izinlerini vermeyi ya da süresini uzatmayı reddetme ve verilen izinleri geri alma haklarına halel getirmemelidir.
11. 883/2004 ve 978/2009 sayılı Tüzükler, bu tüzük çerçevesinde, sadece yasal yollardan bir üye ülkenin topraklarında ikamet eden kişilere uygulanabilir. Bu doğrultuda, söz konusu tüzüklerin uygulanabilirliğinde ön koşul yasal ikamet şartıdır.
12. 883/2004 ve 978/2009 sayılı Tüzükler yalnız bir üye ülkenin toprağında gerçekleşen olaylarda uygulanamaz. Benzer durum, üçüncü ülke vatandaşları

için sadece bir üye ülkede ya da sadece üçüncü bir ülkede gerçekleşen olaylar için de geçerlidir.

13. Bir üye ülkede yasal ikamet şartı, 883/2004 sayılı Tüzüğü uygulanmasıyla elde edilen maluliyet, yaşlılık ve ölüm sigortaları için halihazırda mevcut olan Tüzüğe göre gereken şartları yerine getirenler ile üçüncü bir ülkede ikamet eden ve haklarını bir işçiden dolayı kazanan üçüncü ülke vatandaşı ölüm aylığı hak sahiplerine uygulanmaz.
14. 883/2004 sayılı Tüzüğü 64'üncü maddesi uyarınca işsizlik sigortası hakkının devamı için iş arayanın, gittiği ülkenin istihdam hizmetleri birimine başvuru yapmış olması şarttır. Bu hüküm üçüncü ülke vatandaşlarına, sadece, gittikleri ülkede ikamet izni ya da uzun dönemli ikamet statülerine göre iş arayan olarak istihdam hizmetleri birimine kayıt olma ve o ülkede resmi olarak çalışmaya izni olması halinde uygulanmaktadır.
15. Bu Tüzük, üçüncü ülkeler ile Birliğin taraf olduğu ve sosyal güvenlik alanında haklar bahşeden uluslararası anlaşmalardan doğan haklar ve yükümlülöklere hanel getirmez.
16. Sınır ötesi durumlarda bu Tüzüğü amaçlarına üye ölkelerin tatmin edici bir biçimde ulaşamayacağı ve bu hususta önerilen eylemin Birlik çapında bir içeriğe sahip olması nedeniyle, Avrupa Birliğı Anlaşmasının 5'inci maddesi uyarınca yerellik (subsidiarity) ilkesi kapsamında Birlik, Birlik düzeyinde tedbirleri hayata geçirebilir. Aynı maddede ifade edilen oransallık (proportionality) ilkesi uyarınca, alınacak tedbir amaca ulaşmanın ötesine geçmeyecektir.

17. İngiltere ve İrlanda, Avrupa Birliği Anlaşmasının ekinde yer alan Özgürlük, Güvenlik ve Adalet Alanına ile Avrupa Birliğinin İşleyişi Hakkındaki Anlaşmaya ilişkin pozisyonları çerçevesinde, İrlanda, arzusu doğrultusunda, bu Tüzüğün yasallaşması ve uygulanması sürecine katılabilir.
18. İngiltere ve İrlanda, Avrupa Birliği Anlaşmasının ekinde yer alan Özgürlük, Güvenlik ve Adalet Alanına ile Avrupa Birliğinin İşleyişi Hakkındaki Anlaşmaya ilişkin pozisyonları çerçevesinde, İngiltere, bu Tüzüğün yasallaşması ve uygulanması sürecine katılmayacak, Tüzük tarafından bağlanmayacak ve uygulamalarına konu olmayacaktır.
19. Danimarka, Avrupa Birliği Anlaşmasının ekinde yer alan Özgürlük, Güvenlik ve Adalet Alanına ile Avrupa Birliğinin İşleyişi Hakkındaki Anlaşmaya ilişkin pozisyonları çerçevesinde, bu Tüzüğün yasallaşması ve uygulanması sürecine katılmayacak, Tüzük tarafından bağlanmayacak ve uygulamalarına konu olmayacaktır.

İşbu Tüzük kabul edilmiştir:

Madde 1: 883/2004 ve 9 8/2009 sayılı Tüzükler, sadece vatandaşlıkları nedeniyle bu tüzüklerin kapsamına girmeyen üçüncü ülke vatandaşlarına ve bunların aile bireyleri ile hak sahiplerine, bu kişiler bir üye ülkede yasal olarak ikamet ediyorlarsa ve ilgili olay sadece bir üye ülke toprağında geçmiyor ise uygulanır.

Madde 2: 859/2003 sayılı Tüzük, bu tüzük tarafından bağlanan ülkeler için yürürlükten kaldırılmıştır

Madde 3: Bu Tüzük, Avrupa Birliği Resmi Gazetesinde yayımını takip eden üçüncü gün yürürlüğe girer.

Bu Tüzük, Anlaşmalar çerçevesinde, üye ülkeler için bir bütün olarak bağlayıcı ve doğrudan uygulanabilir etkiye sahiptir.

KAYNAKÇA

Avrupa Komisyonu: **“50 Years of Social Security Coordination: Past – Present – Future”**, Report of the conference celebrating the 50th Anniversary of the European Coordination of Social Security, Prague, 7 & 8, 2009.

C-413/01 sayılı Ninni-orasche Davası,

[http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62001J0413:EN:HTML)

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62001J0413:EN:HTML](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62001J0413:EN:HTML).

C-27/91 sayılı Hostellerie Le Manoir SARL Davası,

[http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61991CJ0027:EN:PDF)

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61991CJ0027:EN:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:61991CJ0027:EN:PDF).

C-212/05 sayılı Hartmann Davası,

[http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=fr&jur=C,T,F&num=C-](http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=fr&jur=C,T,F&num=C-212/05&td=ALL)

[212/05&td=ALL](http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=fr&jur=C,T,F&num=C-212/05&td=ALL).

C-415/93 sayılı Bosman Davası,

http://curia.europa.eu/arrets/TRA-DOC-PL-ARRET-C-0415-1993-200406769-06_00.html.

C-237/94 sayılı O'Flynn Davası ,

[http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!CELEXnumdoc&numdoc=61994J0237&lg=en)

[lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!CELEXnumdoc&numdoc=61994J0237&lg=en](http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!CELEXnumdoc&numdoc=61994J0237&lg=en).

EKDEMİR, H. Şadi: “Avrupa Birliği - Türkiye Uluslararası Sosyal Güvenlik Uyum ve Eşgüdüm Normları”, HAK-İŞ Yayınları, Ankara 2009.

GÜNDER Zeynep: “Avrupa Birliğinde Serbest Dolaşım Hakkı Ve Sosyal Güvenlik Koordinasyonu: İşsizlik Sigortası” T.C Ankara Üniversitesi Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi, Ankara 2011.

LANGE Marc, **European Health Insurance Card (EHIC): Towards Simplification for Healthcare Professionals**, 2007, www.campden.com.

Sosyal Güvenlik Kurumu: “Sosyal Güvenlik Kurumu Kapasite Artırma Projesi Raporlar”, Ankara 2012.

883/2004 sayılı Sosyal Güvenlik Koordinasyonu Tüzüğü'nün Uygulama Tüzüğü.

İnternet Kaynakları

www.ec.europa.eu

www.missoc.eu

www.tisk.org.tr

<http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=99871&pageIndex=0&doclang=en&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=5782448>.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:166:0001:0123:EN:PDF>.

http://www.cvce.eu/obj/european_navigator-en-11a21305-941e-49d7-a171-ed5be548cd58.

http://ec.europa.eu/economy_finance/emu_history/documents/treaties/rometreaty2.pdf.

http://europa.eu/lisbon_treaty/index_en.htm.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31968R1612:en:HTML>.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32004L0038:en:NOT>.

**Güvenceli İnsan,
Mutlu Toplum,
Güvenli Gelecek...**

www.sgk.gov.tr

Parayla satılmaz.